

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN
SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Hatice ARSLAN TEMEL**

**Danışman
Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

Yüksek Lisans Tezi

**Ekim 2018
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN
SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Hatice ARSLAN TEMEL**

**Danışman
Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

**Ekim 2018
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hatice ARSLAN TEMEL

“Sosyoloji Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi: Manisa İli Örneği” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Hatice ARSLAN TEMEL

Danışman

Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Prof. Dr. Remzi KILIÇ danışmanlığında **Hatice ARSLAN TEMEL** tarafından hazırlanan “**Sosyoloji Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi: Manisa İli Örneği**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

10/10/2018

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Üye : Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

Üye : Doç. Dr. Recep ÖZKAN

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 18/10/2018 tarih ve42-01...sayılı kararı ile onaylanmış olup, öğrencinin mezuniyet tarihi ...12/10/2018..dir.

Prof. Dr. Cevdet KIRPIK

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bilgi ve deneyimleri ile bana destek olan, çalışmam boyunca sabırla, anlayışla, beni cesaretlendiren, benden ilgi ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Hocam Prof. Dr. Remzi KILIÇ'a değerli katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında pekçok kişinin yardım ve desteği olmuştur. Her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, ideallerime ve tüm çalışmalarımda beni yüreklendiren, fedakarlıklarıyla cesaretlendiren başta çok değerli ailem; saygıdeğer annem, babam ve sevgili eşim Selçuk TEMEL'e ve bu süreçte anlayış gösterip haklarından fedakarlık yapan manevi destekleri ile çalışmama yardımcı olan oğlum Taha Kürşad ve kızım Melis Nisa'ya çok teşekkür ederim.

Tez ile ilgili problemlerimde bana vakit ayıran ve desteğini esirgemeyen, yüksek lisans eğitimimde emeği geçmiş başta Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ hocam olmak üzere tüm saygıdeğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca anketleri uyguladığım okullarda görevli öğretmenlere teşekkürlerimi sunarım.

Hatice ARSLAN TEMEL

Ekim 2018, KAYSERİ

SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

Hatice ARSLAN TEMEL

**Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2018
Danışman: Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

ÖZET

Sosyoloji dersi toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerini kapsayan kişilere ve bu problemlerin giderilmesi için çözümlerin geliştirilmesi için gereken bilgi ve becerilerin kazandırılmasını sağlamaktadır. Toplumsal yaşam için önyargılardan uzak, toplumun kalkınmasına gerçekçi olarak kişilere sosyoloji öğretiminin kazandırılması amaçlanmaktadır. Sosyoloji dersi öğretmenin, kurum içerisinde öğrencilerin okula ve çevresindeki uyumunu sağlamak için mevcut materyalleri, eğitimini, bireysel özellikleri ve formasyonunu kullanarak bunları kullanması istenmektedir. Bu açıdan öğretmenler, toplumun ahlakını, geleneğini, göreneğini ve görgü kurallarını en iyi bilen ve bunları bilimsel olarak kullanarak öğrencilerin topluma uyumunu sağlamaktadır.

Dolayısıyla, toplumun geleceği olan gençlerin topluma kazandırılması açısından Ortaöğretim kurumlarında okutulan Sosyoloji Dersinin içeriği önemli olmaktadır. Bu dersin içeriği, kapsamı, programı değerlendirilerek karşılaşılan sorunların çözümü yapılmalıdır. Bu kapsamda; bu çalışmanın amacı; Sosyoloji dersi öğretiminde meydana gelen sorunların incelenerek, öğretmenlerin görüşlerinin alınarak, incelenmesini sağlamaktır. Ele alınan sorunlar değerlendirilerek, Sosyoloji dersine ilişkin katkının sağlanması açısından bu çalışma ile bir kaynak oluşturmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada Manisa İli merkez ilçelerde MEB'e bağlı 26 devlet okulunda bulunan Sosyoloji dersi öğretimi programında çalışan öğretmenler örneklem olarak kullanılmıştır. Bu okullarda mevcut olan 35 Felsefe Grubu Öğretmeni üzerinde uygulanan anket vasıtasıyla toplanan veriler SPSS 24.0 istatistik programı ile tanımlayıcı istatistiki bilgiler uygun tablolar ile açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Eğitim, Sosyoloji Eğitimi, Sosyoloji Öğretimi, Sosyoloji Öğretim Programı, Ortaöğretim, Sosyoloji Öğretmenliği, Sosyoloji Dersi.

**PROBLEMS IN SOCIOLOGY TEACHING EVALUATION OF TEACHER
VIEWS: SAMPLE OF MANISA PROVINCE**

Hatice ARSLAN TEMEL

**Erciyes University Institute of Educational Sciences
Master's Thesis, October 2018
Supervisor: Associate Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

ABSTRACT

The sociology course provides the students with the knowledge and skills necessary to develop solutions for the problems of social, economic, social and cultural problems. It is aimed at bringing sociology teaching to people who are realistic to the development of society, far from prejudices for social life. Sociology teacher is required to use these materials by using existing materials, education, individual characteristics and formation in order to ensure students' compatibility in the school and in the school. In this respect, teachers are best informed about the ethics of the society, the tradition, the way of seeing and the rules of manners, and using these as a scientific way, the students are ensuring the harmony of the students. Therefore, the content of the Sociology lesson taught in the secondary education institutions is important in terms of bringing the young people who are future to society to the society. The content of this course should be solved by evaluating its content, scope and program. In this scope; the purpose of this study; Examining the problems in the course of sociology teaching, taking the opinions of the teachers and making sure that they are examined. In order to contribute to the sociology lesson, we tried to create a resource with this study. In this study, the teachers working in the program of teaching Sociology lessons in 26 state schools of the Ministry of National Education (MONE) in Manisa province were used as sample. The data collected through the questionnaire applied to the 35 Philosophy Group Teachers present in these schools are explained with the SPSS 24.0 statistical program and descriptive statistical information with appropriate tables.

Key Words: Sociology, Education, Sociology Education, Sociology Teaching, Secondary Education, Sociology Teaching, Sociology Course.

İÇİNDEKİLER

SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
ONAY	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
MANİSA İLİ ÖRNEĞİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
TABLOLAR LİSTESİ	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1 Problem Cümlesi.....	5
1.1.1.1 Alt Problemler.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Araştırmanın Temel Kabulleri	12
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	12
1.6. Tanımlar ve Kısaltmalar.....	13
1.7. İlgili Literatür	15
1.8. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	16
BÖLÜM II	19
GENEL BİLGİLER	19
2. EĞİTİM-ÖĞRETİM SÜRECİNDE SOSYOLOJİ EĞİTİMİ VE SOSYOLOJİ ÖĞRETMENLİĞİ.....	19

2.1. Eğitim ve Sosyoloji Eğitimi	19
2.1.1 Eğitim Kavramı ve Önemi	20
2.1.2 Eğitimin Amaçları	21
2.1.3 Bir Bilim Olarak Sosyolojinin Ortaya Çıkışı	22
2.1.4 Sosyal Bilimler ve Sosyoloji Eğitimi	25
2.2. Türk Eğitiminde Sosyoloji Öğretimi	26
2.2.1 Türkiye’de Sosyoloji Öğretiminin Tarihi Gelişimi	27
2.2.2 Sosyoloji Öğretiminin Gerekliliği	32
2.2.3 Ortaöğretimde Sosyoloji Dersinin Önemi	34
2.2.3.1 Sosyoloji Dersi Öğretim Programı	35
2.2.3.2 Sosyoloji Öğretiminin Genel ve Özel Amaçları	38
2.2.4 Sosyoloji Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar	40
2.3. Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Sosyoloji Öğretmenliği	42
2.3.1 Öğretmenlik Mesleğinin Önemi	43
2.3.2 Eğitimde Kalite İçin Öğretmen Nitelikleri	44
2.3.3 Öğretmenliğin Sosyolojik Boyutu	46
2.3.4 Sosyoloji Öğretmenliği	47
BÖLÜM III	49
YÖNTEM	49
3.1. Araştırmanın Modeli	49
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	49
3.3. Veri Toplama Araçları	50
3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	51
BÖLÜM IV	52
BULGULAR VE YORUMLAR	52
4.1. Anket Sonucunda Ulaşılan Sayısal Veriler	52
4.2. Tanımlayıcı İstatistikler	52

4.3. Programla İlgili Görüşler	55
4.4. Program Kazanımlarına İlişkin Görüşler	58
4.5. Programın İçeriğine İlişkin Görüşler	60
4.6. Programın Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşler	63
4.7. Programın Ölçeme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Görüşler	65
BÖLÜM V.....	68
TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA	76
EKLER.....	82
ÖZGEÇMİŞ.....	90

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CD	: Compact Disc
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
YGS	: Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı
YLS	: Lisans Yerleştirme Sınavı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.	Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetine ilişkin dağılım.....	52
Tablo 4.2.	Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim gördüğü bölüme ilişkin dağılım	53
Tablo 4.3.	Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim gördüğü fakülteye ilişkin dağılım	53
Tablo 4.4.	Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim durumlarına ilişkin dağılım	53
Tablo 4.5.	Araştırmaya katılan katılımcıların hizmet sürelerine ilişkin dağılım	54
Tablo 4.6.	Araştırmaya katılan katılımcıların hizmet içi eğitimleri ile ilgili dağılım	54
Tablo 4.7.	Araştırmaya katılan katılımcıların en son hazırlanan yapılandırmacı yaklaşımı temel alan sosyoloji öğretim programından haberdar olup olmadıklarına ilişkin dağılım	54
Tablo 4.8.	Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programla ilgili görüşlerine ilişkin istatistiki bilgiler	55
Tablo 4.9.	Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın kazanımıyla ilgili görüşlerine ilişkin istatistiki bilgiler:.....	58
Tablo 4.10.	Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın içeriğine ilişkin görüşlerinin istatistiki bilgileri.....	61
Tablo 4.11.	Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın içeriğine ilişkin görüşlerinin istatistiki bilgileri:.....	63
Tablo 4.12.	Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretiminde kullanılan araç gereçlere ilişkin istatistiki bilgileri:.....	64
Tablo 4.13.	Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretiminin en büyük sorununa ilişkin istatistiki bilgileri	65
Tablo 4.14.	Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretimi için kullandıkları yöntemle ilişkin istatistiki bilgileri.....	65
Tablo 4.15.	Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinin istatistiki bilgileri:	66

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tarih boyunca en çok tartışılan kavramların başında eğitim gelmektedir. Toplumların yaşamış oldukları sıkıntılara paralel olarak hayata bakışlarında da değişimler meydana gelmiş, buna bağlı olarak da eğitime ve işlevlerine yönelik yeni ve farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. İlk dönemlerde genellikle “zihin, bilinç ve haz” gibi psikoloji ve felsefe temelinde kavramlarla açıklanan eğitim, bilim ve teknolojideki gelişmelerle birlikte başlayan modern dönemlerde daha çok “ideoloji, toplumsal sınıf, kültürlenme ve toplumsallaşma” gibi zamana uygun, kavramlarla ifade edilmektedir (İnal, 2004, s.35). Eğitimin kavramsal çerçevesinde belirtilen anlamlar doğrultusunda düşünüldüğünde, içinde bulunduğu toplumu temelinden değiştirebilecek etki gücüne sahip olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim özellikle nesiller üzerindeki etkisiyle toplumun geleceğini şekillendirirken, toplumsal yapının işleyişinde ve örgütlenmesinde yetiştirmiş olduğu insan kaynağı ile en etkili ve yönlendirici unsur konumundadır. Eğitim ile bir taraftan toplum için ihtiyaç duyulan ve benimsenen insan gücü yetiştirilerek toplumun devamı sağlanmakta, diğer taraftan bireylerdeki duygusal, zihinsel ve bedeni gelişimin olumlu olması, değerlerin geliştirilmesi ve toplumun yenileştirilmesi çalışmalarıyla toplumun geleceğini oluşturacak yeni ve ideal nesil ve buna bağlı ideal toplumun oluşması hedeflenmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe Sözlük’te “bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme işi, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye” olarak ifade edilen eğitimin, bu tanımlama doğrultusunda oldukça kapsamlı bir işleve sahip olduğundan bu konu,devletlerin de öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Bu yönüyle ideal bir eğitim sistemi, devletlerin temel ihtiyaçları arasındaki öncelikli unsurlardandır.

Devleti oluşturan kültürel ve toplumsal yapıların öncelikle fonksiyonu kendi kendini idame ettirebilmesidir. Bunu sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmesi de ancak ideal bir eğitim sistemi ile olabilirken; toplumu oluşturan bireyler ancak bu ideal eğitim sistemi ile belli bir düşünce etrafında yetişebilmektedir (Akyüz, 1991, 156). Bireylerin toplum içerisinde yaşamını sürdürebilmesi ve diğer bireylerle sağlıklı bir iletişim içerisinde olabilmesi için gerekli olan davranışları kavraması ve öğrenmesi gerekmektedir. Eğitimin bu şekilde bir fonksiyonu varken, bunların gerçekleştirilebileceği ortamları oluşturan okullar, çocuklara güçlü bir ahlak anlayışı ve sağlıklı bir karakter vermenin yanı sıra birçok bilim ve mesleği de onlara kazandırmakta ve aynı zamanda genç nesillerin sosyal hayatta olan uyumlarını sağlayan kurumlar olarak da tanımlanabilmektedir. Eğitim kurumlarında bireylerin nasıl yetiştirileceği, onlara hangi değer ve kavramların öğretilmesi, hangi ideallerin aktarılacağı gibi birçok etkili soyut unsur öğretilmektedir. Bu nedenle de eğitim kurumlarının yapıları, işlevleri, eğitim yöntemleri ve bunların uygulanabilirlikleri değerlendirilirken bütüncül bir yaklaşım ortaya koymak gerekmektedir (İnal, 2004, 39). Çünkü eğitim sistemiyle birlikte ortaya çıkan kurumlar, toplumsal yapıyı doğrudan etkilemekle birlikte, bireyleri etkisi altına alabilmekte ve onu adeta yeniden biçimlendirebilmektedir.

Geçmişte ve günümüzde hayatın belirleyici unsuru bilim ve bu alandaki gelişmelerdir. Bilimin ana malzemesi ise içinde yaşadığımız ve sürekli bir değişim içinde bulunan toplumsal yaşam ve kâinattır. Bu çerçevede bilim de durağan değil, sürekli bir gelişim içerisinde. Bilimsel gelişmelerin insanlığın yararına olması için kurulan eğitim sistemleri de bu değişimden payını almakta, sürekli olarak kendini yenilemektedir.

1.1. Problem Durumu

Avrupa'da sanayi devrimiyle başlayan bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, günümüzde her alanda hızlı bir değişim ve yenileşme ile devam etmektedir. Gerçekleşen bu değişim ve yenileşmeler hangi alanda olursa olsun eğitimle doğrudan bağlantılıdır (Berber, 2003, 184). Bu bağlamda günümüz modern eğitimi, bilgi çağının bir gereği olarak yenilikçi ve yaratıcı bireylerin yetiştirilmesini öncelikli amaç haline getirmektedir (Açıkalm, 1995, 21). Bu noktada özellikle sosyal bilimlere büyük işler düşmektedir. Çünkü bireyin toplumsal yaşama etkin bir şekilde katılımını sağlamanın yanı sıra kişilerin temel ihtiyaçlarını hayatla ilgili konuları esas almakta, eğitim sürecinde öğrencilerin çok yönlü gelişmelerine katkıda bulunmaktadır. Eğitim sürecinde sosyal

bilimler alanında birçok ders bulunmakla birlikte ele aldığı konular itibarıyla sosyoloji dersinin ayrı bir yeri vardır.

Günümüzde gelişmekte olan ülkeler nezdinde ekonomik gelişmenin ve kalkınmanın temel göstergesi olarak fen ve teknolojiadaki gelişmişlik gösterilirken, sosyal bilimlere bu noktada hak ettiği değerin verilmediği görülmektedir. Çünkü bu noktada sosyal bilimler de gelişmişlik göstergesi olarak önemli bir etki gücü taşımaktadır. Geniş bir açıdan değerlendirildiğinde sadece fen ve teknolojiye önem veren gelişmekte olan ülkelerin küreselleşmenin daha fazla güdümünde kaldıkları, bu noktada pasif bir konumda olduklarından gelişmiş devletler için açık pazar haline geldikleri ve kültürel asimilasyonla karşı karşıya kalabildikleri görülmektedir. Aynı zamanda gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerin mücadele etmek durumunda kaldıkları unsurlar arasında okuryazar oranının düşüklüğü, çarpık kentleşme, göç, işsizlik, zengin fakir uçurumu ve yoksulluk gibi sosyo-kültürel problemler de yer almaktadır. Bununla birlikte gelişmiş ülkelerde ise sosyo-kültürel dengenin bozulmaması birlikte yaşam, farklılıklara saygı, demokrasi bilinci ve hoşgörü gibi konuların önemi daha artmaktadır. Bu bağlamda hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde bu gibi sorunlar yaşanırken bunların çözümünü sadece fen ve teknolojik gelişmelerde aramak yanlış olacaktır. Çünkü iyiliğin olduğu gibi kötülüğün kaynağı da insandır ve her alanda ideal bir toplum ve ideal bir birey için günümüzde eğitim ve özellikle sosyal bilimlere yönelik eğitimlerin önemi daha belirgin hale gelmiştir. Sosyal bilimler içerisinde de sosyolojinin yerini ayrı tutmak gerekmektedir (Öner ve diğerleri, 2014, 231). Öyle ki sosyoloji eğitiminin orta öğretim düzeyindeki öğrencilere toplumun yapısı, işleyişi ve değişiminin yanı sıra küreselleşmenin farklı boyutları, kültürel çeşitlilik ve farkındalığın kazandırılması noktasından önemli bir etkisi bulunmaktadır (Meb, 2009, 9).

Bireylerin içinde buldukları toplumun genel yapısına ve işleyişine uyum sağlayabilmesi için hem yasalara hem de örfi değerlere saygılı olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu toplumun değerlerine, kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına bilinçli ve isteyerek katkıda bulunabilmeleri için gerekli düzeyde bir bilgi ve düşünme becerisini kazanmalıdırlar. Bireylerin bu bilgi ve becerileri kazanmasında lise düzeyinde verilen sosyoloji dersinin bu hedefleri gerçekleştirmede ne ölçüde etkili olduğu önemlidir. Aynı zamanda bireyi sosyalleştiren eğitim sürecinde, lise kademesindeki öğrencilerin toplumsal birer varlık durumuna gelerek kendilerini anlamalarına, tanımlarına ve geliştirmelerine yönelik davranışları kazanabilmelerinde sosyoloji

dersinin önemli bir işlevi bulunmaktadır. Sosyoloji dersi ile hoşgörölü, hukukun üstünlüğüne inanmış, insan haklarına saygılı ve demokratik, küresel dünyanın değerlerini içselleştirmiş, toplumla ve kendisiyle barışık bireylerin yetişmesi amaçlanmaktadır. İnsanoğlu sosyal bir varlıktır ve sürekli sağladığı iletişim ve etkileşimle geçmiş ile gelecek arasında köprü oluşturmakta ve çağa uygun yeni değerler üretebilmektedir. Bu açıdan bireyin toplumsal değerleri, içinde yaşadığı toplumun değişimini, işleyişini, yapısını, toplumun öteki bireyleriyle ilişkilerinde sorumlu, uyumlu ve yapıcı olmayı öğrenebilmesi sosyoloji disiplininin ilke ve kavramlarını içselleştirmesiyle ancak gerçekleşebilecektir (Celkan, 1984'ten akt. Öner ve diğerleri, 2014, 231). Bu nedenle de eğitim müfredatı içerisinde bu derse verilen önem ve derslerde öğretmenlerin gerekli hassasiyeti göstermeleri son derece önemlidir ki, bu noktada ders öğretmenlerinin tutum ve davranışları ön plana çıkmaktadır.

Bilginin bir mekân çerçevesinde alanın uzmanları tarafından öğrencilere aktarılması olan eğitim sürecinde en büyük sorumluluk öğretmenlerdedir. Ancak her derste olduğu gibi sosyoloji derslerinde de programın içeriğiyle ilgili karşılaşılabilecek birçok sorun olabilmektedir. Bu noktada derslerde yaşanan ve yaşanması muhtemel problemlerin neler olduğu ve bunlara ne gibi çözümler getirilebileceği bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede “Sosyoloji Dersi Öğretim Programı” merkeze alınarak, orta öğretim düzeyinde verilen bu dersin içeriği, amaçları, ders esnasında yaşanan sorunların tespiti adına öğretmen görüşlerinin alınması için bir anket çalışması uygulanacaktır. Anketle elde edilen veriler ve bu verilerden yola çıkılarak ulaşılan bulgular çerçevesinde derslerde yaşanan sorunların çözümü ve Sosyoloji Dersi Öğretim Programı'nın yeniden düzenlenmesine dair önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır.

Bu araştırma kapsamında sosyoloji dersine giren ve Manisa merkez ilçelerinde bulunan okullarda görev yapan felsefe grubu öğretmenleriyle görüşülecektir. Betimsel yaklaşım, bu alan araştırması niteliğindeki çalışmada benimsenen yöntemdir ve araştırmayla belirli bazı hipotezlerin test edilmesi amaçlanmamakta daha çok bazı ilişkilerin önerilmesi hedeflenmektedir. Araştırmaya yönelik belirlenen sorularla; ders programına ve sınıf içi uygulamalarına yönelik sorunlar ve bu sorunların önem derecelerinin belirlenebilmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte anketin sınırlılıklarının belli oranda önlenebilmesi adına, anketi cevaplayanlardan kendi görüşlerini belirtmeleri de istenecektir. Çalışmada sadece anket yöntemi uygulanmayacak öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler de yapılacak, öğretmenlere açık uçlu sorular sorulacaktır.

1.1.1 Problem Cümlesi

Manisa ili merkez ilçelerinde yer alan devlet liselerinde görev yapan sosyoloji dersi öğretmenlerinin öğretim esnasında karşılaştıkları sorunlar ve buna bağlı olarak sosyoloji programına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.1.1.1 Alt Problemler

Genel olarak; bu araştırmada Manisa ili merkez ilçelerinde devlet liselerinde görevli olan sosyoloji ders öğretmenlerinin öğretimde karşılaştıkları sorunları ve bu duruma bağlı olarak sosyoloji programına ilişkin görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu bakımdan araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir:

- a. Cinsiyet durumlarıyla öğretmenlerin sosyoloji dersine bakış açıları arasında herhangi bir farklılık var mıdır? Varsa hangi düzeydedir?
- b. Öğretmenlerin mezun oldukları bölüm kapsamında sosyoloji dersine bakış açıları arasında farklılık var mıdır?
- c. Öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumları açısından sosyoloji dersine bakış açıları arasında farklılık var mıdır?
- d. Öğretmenlerin öğrenim durumlarıyla sosyoloji dersine bakış açıları arasında farklılık var mıdır?
- e. Merkez İlçelerde görevli olan öğretmenlerin sosyolojik olarak profilleri ne şekildedir?
- f. Merkez İlçelerde görevli öğretmenlerin ders içerisinde karşılaştıkları en temel sorunlar nelerdir?
- g. Öğretmenler sosyoloji dersi programının içeriğini yeterli bulmakta mıdır?
- h. Öğretmenler sosyoloji dersi programının öğrenci kazanımlarını yeterli bulmakta mıdır?
- i. Öğretmenler sosyoloji dersi programının ölçme ve değerlendirme etkinliklerini yeterli bulmakta mıdır?
- j. Öğretmenler sosyoloji dersi programının ölçme değerlendirme yöntemlerini, geleneksel ölçme araçlarını nasıl değerlendirmektedir?

- k. Öğretmenler eğitim durumlarına göre öğrenme ve öğretme etkinliklerini nasıl değerlendirmektedirler?
- l. Öğretmenlerin kıdemleri ile sosyoloji dersi tutumları arasında bir farklılaşma durumu söz konusu mudur?

Bu çalışmada, yukarıda yer alan problemlerin cevaplarına erişilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, öğretmenlerin sosyolojiye bakış açıları değerlendirilerek sosyoloji dersinde karşılaşılan sorunlar çözümlenmiştir. Genel ve alt problemler ile Manisa İli Merkez İlçelerindeki Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin öğretim sırasında karşılaştıkları sorunlar ve sosyoloji programına ilişkin görüşleri betimlenerek, keşfedilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı; sosyoloji dersinde karşılaşılan problemlere karşı öğretmenlerin temel düşüncelerini araştırarak ortaya koymaktır. Bu düşünceler ile programda bulunan eksiklikleri bulmak ve sosyoloji programına ilişkin tekrar düzenlemenin yapılması için bu çalışma hazırlanmıştır. Bu araştırmada; alt amaçlar kapsamında araştırma problemine ve alt problemlerine yönelik olarak çözümler bulunmaya çalışılacaktır. Bu çalışmanın amacı; kurumlarda verilen sosyoloji dersiyle ilgili ve bu ders programına yönelik olarak öğretmen algılarını ve görüşleri bulmaktır. Eğitim kurumlarındaki sosyoloji öğretimi sırasında meydana gelen sorunlar; öğretmen düşünceleri dikkate alınarak, uygulama yapılacaktır. Bu bilgiler doğrultusunda gerekli olan bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Uygulanan modelle bilgiler ele alınarak, varsayımlar oluşturulmuştur. Eğitim kurumlarında okutulan sosyoloji dersinde görülen sorunlar göz önüne alınarak, öğretmen görüşleri kapsamında değerlendirmenin yapılmasıyla sosyoloji öğretimi için kılavuz niteliğinde bir araştırmanın yapılması amaçlanmıştır.

Bu amaçlarla birlikte tezin hazırlanmasında alt amaçlar aşağıdaki gibidir:

I. Bireysel bilgileri kapsamında;

1. Cinsiyet unsuruna yönelik olarak öğretmenlerin sosyoloji programlarına yönelik algılamaları ne şekildedir?

2. Hizmet süreleri açısından öğretmenlerin sosyoloji programlarına ilişkin algılamaları ne şekildedir?

3. Eğitim düzeyine göre öğretmenlerin sosyoloji programına yönelik olarak algılamaları ne şekildedir?

4. Mezuniyet alanı durumuna göre öğretmenlerin sosyoloji programlarına karşı algılamaları ne şekildedir?

5. Mezun olunan yükseköğretim kurumuna göre öğretmenlerin sosyoloji programına karşı algılamaları ne şekildedir?

6. Öğretmenlerin çalışılan süre içerisinde hizmet içi eğitime katılma durumları nedir?

7. Öğretmenlerin son hazırlanan ve yapılandırmacı yaklaşımı hedef alan sosyoloji programıyla ilgili bilgileri ne şekildedir?

II. Öğretmenlerin programın genel özelliklerine yönelik görüşleri kapsamında;

1. Sosyoloji dersinin kapsamı öğrencilerin Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları kapsamında yetiştirilebilecek niteliğe sahip midir? Öğretmenlerin görüşleri ne şekildedir?

2. Öğretmenlerin sosyoloji dersi programının öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne alıp almadığına ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Öğretmenlerin, sosyoloji dersinin kapsamının verilerin bilgi, beceri ve tutumlarının öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri düzeye ne derece uyumlu olduğuna yönelik olarak ne düşünmektedirler?

4. Öğretmenlerin sosyoloji dersine yönelik olarak öğrencilere konuları sevdirek öğretmeyi sağladığına ilişkin görüşleri nelerdir?

5. Öğretmenlerin sosyoloji dersi programının öğretmene rehberlik sağlaması bakımından gerekli niteliklere sahip midir? Bu konuya ilişkin görüşleri nelerdir?

6. Öğretmenler, sosyoloji programının kapsamıyla ilgili olarak öğrencilerin topluma uyum sağlayacak bireylerin yetiştirilmesine uygun niteliğe sahip midir? Öğretmenlerin algılamaları ne şekildedir?

7. Öğretmenler sosyoloji dersine ilişkin programın kapsamı bakımından gereken düzeyde olup olmamasıyla ilgili algılamaları ne şekildedir?

8. Öğretmelerin sosyoloji dersinin gerçek hayatla ilişkisi ne şekilde algılanmaktadır?

9. Öğretmenlerin öğretimin yapılması eskiye göre öğretim yapılmasıyla ilgili düşünceleri nelerdir?

10. Öğretmenlerin sosyoloji dersinde sınıf ortamında öğrencilerle olan iletişimin arttığına ilişkin görüşleri nasıldır?

11. Öğretmenlerin sosyoloji programının diğer disiplinlerle ve günlük hayattaki değerlerle, becerilerle ve etkinliklerle bütünleşmiş olma durumları hakkındaki görüşleri nelerdir?

12. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin ortaöğretimde mutlaka okutulması gereken bir ders olmasıyla ilgili olarak görüşleri nelerdir?

13. Öğretmenlerin, sosyoloji dersinin ortaöğretim kademesinde zorunlu olup olmadığı hususunda algılamaları nasıldır? Düşünceleri nelerdir?

III. Öğretmenlerin program kazanımına yönelik görüşleri kapsamında;

1. Öğretmenlerin, sosyoloji programlarıyla ilgili amaçları öğrencilerin bu alana yönelik olarak ihtiyaçlarını karşılamada yeterli midir? Algılamaları nasıldır ve ne şekilde değerlendirilmektedir?

2. Öğretmenler, sosyoloji dersine yönelik olarak devam eden eğitim programının amaçlarının toplumun istek ve ihtiyaçlarıyla uyum sağlayıp sağlamadığı konusunda düşünceleri nelerdir?

3. Öğretmenlerin sosyoloji dersi programında güncel konulara yer verilmesine yönelik görüşleri nelerdir?

4. Öğretmenlerin sosyoloji dersi programında öğrenci kazanımlarına ilişkin görüşleri nasıldır?

5. Öğretmenler, sosyoloji programına yönelik öğrenci kazanımlarıyla programın birbiriyle tutarlılığı hakkında ne düşünmektedirler?

6. Öğretmenler sosyoloji dersinin kapsamını sınıf düzeyine uygunluğu hakkında ne düşünmektedirler?

7. Öğretmen görüşlerine göre; sosyoloji programı “Sosyolojik Bakış Açısı”na sahip olan bireylerin yetiştirilmesini sağlayacak niteliğe sahip midir?

8. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygunluğuyla ilgili algılamaları ne şekildedir?

9. Öğretmenler sosyoloji dersine yönelik olarak öğrenci kazanımlarının yorum farklılıklarına olanak vermeyecek şekilde açık ve net olarak ifade edilme biçimleri hakkında ne düşünmektedirler?

10. Öğretmenlerin sosyoloji programında kazanımların ne derecede olduğuna yönelik görüşleri nelerdir? Kazanımlar anlaşılması kolay, davranışa yönelik ve detaylı biçimde ifade edilmiş midir?

IV. Öğretmenlerin program içeriğine yönelik görüşleri kapsamında;

1. Öğretmenlerin sosyoloji programına yönelik olarak öğrencilerin toplumsal sorunlara ilgi duyma ve sorunlara çözüm getirmeleri bakımından görüşleri nelerdir?

2. Öğretmenlerin Sosyoloji dersi programının içeriğinin toplumun tüm alanlarda kalkınması bakımından iyi bir vatandaş olarak yetiştirilebilecek özelliğe sahip olmasıyla ilgili algılamaları nasıldır?

3. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin ezber sisteminden daha çok anlamaya yönelik olup olmadığına dair görüşleri nelerdir?

4. Öğretmenlerin uygulanan sosyoloji programına modern bir sosyoloji eğitiminin verilebilmesi için uygunluğuyla ilgili algılamaları ne durumdadır?

5. Öğretmenlerin sosyoloji programının içeriğinin öğrenme ilkelerine uygunluğuna yönelik görüşleri ne durumdadır? Program içeriği:

a. Kolaydan zora,

b. Basitten karmaşığa,

c. Yakından uzağa şeklinde midir?

6. Öğretmenlerin program içeriğine ilişkin olarak öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınarak hazırlanmasına yönelik düşünceleri ne şekildedir?

7. Öğretmenlerin sosyoloji programının içeriğinin öngörülen kazanımların öğrencilere kazandırılacak niteliğe sahip olup olmadığıyla ilgili görüşleri ne şekildedir?

8. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin öğrenme alanlarının ve ünitelerinin tutarlı olmasıyla ilgili görüşleri ne şekildedir?

9. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin içeriğindeki konularla program kazanımlarının tutarlı olmasıyla ilgili görüşleri ne şekildedir?

10. Öğretmenlerin, size göre sosyoloji öğretiminde eksikliğin olması durumunda, sosyoloji öğretimine eklenmesi gereken bir konu var mıdır? Bu konudaki görüşleri nasıldır?

V. Öğretmenlerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri bakımından;

1. Öğretmenlerin müfredattaki ders kitabı ile eğitim programının gereken özelliklerine yönelik görüşleri nelerdir?

2. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin öğretiminde ayrılan ders saati ve içeriğinin öğrencilere kazandırılmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?

3. Öğretmenlerin sosyoloji programına ilişkin öğrenci merkezli olan öğrenci stratejilerinin kullanılıp kullanılmadığına ilişkin görüşleri nelerdir?

4. Öğretmenlerin sosyoloji programının ön bilgileri kullanarak, yeni öğrenilen kavramları verme olanağı hakkındaki görüşleri nelerdir?

5. Öğretmenlerin sosyoloji dersinde kullanılan öğrenme-öğretmen etkinliklerinin öğrenci seviyesine uygun olup olmadığıyla ilgili görüşleri ne şekildedir?

6. Öğretmenlerin sosyoloji dersi öğretiminde kullandıkları araç gereçler nelerdir?

7. Öğretmenlerin sosyoloji dersinde en çok karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

8. Öğretmenlerin sosyoloji dersinde kullanmış oldukları yöntemler nelerdir?

VI. Sosyoloji Programının Ölçme ve Değerlendirilmesiyle İlgili Öğretmen Görüşleri kapsamında;

1. Öğretmenlerin sosyoloji programının değerlendirme sürecinde öğrencilerin aktif olmasını sağlayıp sağlamadığıyla ilgili görüşleri nasıldır?

2. Öğretmenlerin sosyoloji programının anlamlı ve kalıcı olabilmesi için dönüt sağlayıp sağlamadığıyla ilgili görüşleri nasıldır?

3. Öğretmenlerin sosyoloji dersinin ölçme ve değerlendirme sürecinde geleneksel ölçme araçlarının kullanımına ne kadar ihtiyaç duyulduğuna ilişkin görüşleri nasıldır?

4. Öğretmenlerin sosyoloji dersinde öğrencilere ünitelerde kazandırılması gereken davranışlar için takip izleme testleriyle ilgili görüşleri nelerdir?

5. Öğretmenlerin sosyoloji dersinde öğrenci başarılarının ölçülmesinde kullanılan ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

6. Öğretmenlerin sosyoloji dersine yönelik olarak öğrenci başarılarının değerlendirmesinde öğretim tekniklerinin kullanılıp kullanılmamasıyla ilgili görüşleri nasıldır?

7. Öğretmenlerin sosyoloji eğitimine yönelik olarak sürecin değerlendirilmesine yönelik öğrenci dosyası ve performans değerlendirme yöntemlerinin ne şekilde etkili olduğuna yönelik görüşleri nasıldır?

Devlet liselerindeki öğretmenlerin sosyoloji dersi öğretimi için karşılaşılan sorunlar tespit edilerek analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin eğitim kurumu açısından sosyoloji dersinin işlenmesi ve içeriği hususunda fikirleri alınarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda; sosyoloji dersinin öğretimi sırasında meydana gelen problemler ele alınarak, öğretmenlerin görüşleri açısından gerekli olan literatür taraması yapılmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumları gibi unsurları ve okullarda çalışma süreleri belirlenerek, tavsiyeleri alınmış, bu amaçla öneriler geliştirilmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Literatür tarandığında sosyoloji dersinde karşılaşılan sorunlar ve öğretim programıyla ilgili yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat; Manisa İli Merkez İlçeleri Devlet Liseleri üzerine yapılan çalışmalar bulunmamaktadır. Bu çalışma; Manisa'da bulunan devlet Liseleriyle ilgili bilgilere, sosyoloji dersinin işleniş biçimine, programda karşılaşılan temel sorunlara ve öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşlerine ilişkin bilgilere perspektif oluşturmaktadır. Tüm bunlara ek olarak; sosyoloji dersinde yaşanan problemleri yansıtması ve kolay bir şekilde fayda sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

Uygulayıcılar bakımından düşüncelerin alınması, programların uygulanmasının gerçeklik düzeyini yükselterek, daha nesnel ve uygulanabilirliği sağlayacaktır. Ortaöğretimde sosyoloji dersi öğretmenlerinin özellikleri tespit edilerek, sorunlarının ortaya konduğu ve çözümlerin geliştirildiği bir çalışma bakımından Milli Eğitim'e önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Toplumun geleceği olarak görülen

gençlerin sosyoloji eğitimini alması, eğitimin nitelikli olması açısından önem arz etmektedir. Bu durumun oluşabilmesi için, bu konuyla ilgili sorunların belirlenerek çözüm yollarının ortaya çıkarılması açısından bu çalışma önemli bir adımı oluşturacaktır.

1.4. Araştırmanın Temel Kabulleri

Bu çalışmanın temel kabulleri aşağıdaki gibidir:

1. Sosyoloji Dersi, ortaöğretimde bulunan öğrencilerin insanın kendi iradesi ile meydana gelen olayları anlama, kavrama ve oluşabilecek problem için çözüm önerilerinin geliştirilmesi bakımından ve gereken davranışların kazandırılmasında öğrencilerin topluma uyum sağlamaları bakımından önemli olmaktadır.

2. Araştırmada örnekleme olarak seçilen öğretmen görüşleri bakımından Türkiye’deki diğer ortaöğretim kurumlarında görevli olan öğretmenlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedirler.

3. Araştırmanın anket soruları öğretmenler aracılığıyla gerçekçi ve tarafsız bir şekilde cevaplandırılmıştır.

4. Öğretmenler için hazırlanmış olan değerlendirme anketi geçerli ve güvenilirliği olan bir ankettir.

5. Bu araştırmada örneklem; araştırma evrenini kapsamaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmenlerin Sosyoloji Dersi Öğretmine yönelik olarak algılamalarını incelemek için yapılan bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’na bağlı Manisa ili merkez ilçelerine bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

2. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Manisa ili merkez ilçelerinde sosyoloji öğretimi yapan öğretmenlerden sağlanan verilerle sınırlı olmaktadır.

3. Araştırma bulguları, öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla anket ve görüşme sorularına verilen cevaplarla sınırlıdır.

4. Anket sorularına verilmiş olan cevaplar ankete dahil olan öğretmen algulamaları ile sınırlı olmaktadır.

5. Anket iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım öğretmenlerin bireysel özellikleriyle sınırlıdır. İkinci kısımda; Sosyoloji programının genel özelliklerine ilişkin görüşler bulunmaktadır. Bu kısım 5 ana başlıkta değerlendirilmiştir.

- a. Programın genel özelliklerine ilişkin görüşler,
- b. Programın kazanımına yönelik görüşler,
- c. Programın içeriğine ilişkin görüşler,
- d. Programın eğitim durumlarına yönelik görüşler,
- e. Programın ölçme ve değerlendirme etkinliklerine yönelik görüşleridir.

Anketin ikinci kısmı yukarıda yer alan başlıklar altında öğretmen görüşleriyle kısıtlı olmaktadır.

1.6. Tanımlar ve Kısaltmalar

Tezin konusu; Ortaöğretimde sosyoloji eğitimine yönelik olarak sorunların tespit edilmesi olduğundan dolayı bu kısımda bu konuyla ilgili olan farklı kavramlar tanımlanacaktır.

Eğitim: Genel anlamıyla; kişilerde kasıtlı ve istekli bir şekilde davranış değişikliğinin oluşturulmasıdır (Fidan ve Erden, 1994).

Eğitim Programı: Okullarda tüm eğitim ve öğretim çalışmalarının düzenlenmesini sağlayan programdır. Dolayısıyla; tüm ders içi ve dışı faaliyetler bu kapsamda yer almaktadır. Farklı kurslar, öğrenci kolu faaliyetleri gibi toplantı, rehberlik çalışmaları bu programın içerisinde bulunmaktadır. Öğretim programına göre daha geniştir (Büyükkaragöz, 1990, 38).

Öğretim Programı: Öğretimde bulunan farklı sınıf ve derslerde verilecek olan konuların, sınıflara göre düzenlenmesini sağlayan, her ders için haftada kaç saat ders verileceğini gösteren klavuzdur. Öğretim programında en önemli unsur; konulardır.

Okulun amaç, araç ve ilkerini kapsayan yazılı kaynaklar öğretim programlarıdır (Büyükkaragöz, 1990, 37).

Ders Programı: Bir disiplinin hedef, konu, öğretme ve öğrenme süreçlerinden, değerlendirmelerinden meydana gelen programdır (Alican, 2007, 13).

Orta Öğretim Kurumu: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan liselerdir (Alican, 2007, 13).

Öğretmen: Öğretme işi ile uğraşan kişiler olmakla beraber öğrenmenin sağlanabilmesi için her türlü düzenlemeyi yapan kişilerdir. Öğretmenler; öğrencilerin eğitim sistemi kapsamında belirlediği bilişsel, duyuşsal ve devinimsel hedef ve kazanımlara erişilmesini sağlamaktadırlar (Cafoglu, 2010, 259).

Öğrenme: Bireylerin çevresiyle etkileşim kurması halinde kendisinde meydana gelen kalıcı izli davranış değişikliğidir (Alican, 2007, 13).

Öğretme: Eğitimciler, davranış değişikliğinin sadece öğrenmeyle ilgili olan yaşantılar sonucunda gerçekleştiğini öne sürmekte ve öğrenmenin herhangi bir öğrenme kılavuzlaştırma yada sağlama durumu olarak tanımlamışlardır (Alican, 2007, 13). Öğretim bir öğretme, öğrenmeye yönelik etkinlikler yada kurumsallaşmış bir öğretilerdir (Ertürk, 1986).

Öğretim: Öğrenme yada öğretme etkinliklerinin birleşiminden oluşmaktadır. Öğretim kapsamında öğrenme birinci planda yer almaktadır. Bir amaca ulaşmak için planlı, istekli ve düzenli bir şekilde yapılmış olan öğretme etkinlikleri bulunmaktadır. Başarılı olan bir öğretim, başarılı bir eğitimi meydana getirmektedir (Alican, 2007, 14).

Sosyoloji Dersi Programı: Ders Geçme ve Kredili Sistemine göre dönemler esas alınarak hazırlanan ve halen Sınıf Geçme Sisteminde uygulanmakta olan bu program, 2455 ve 2470 sayılı Tebliğler Dersindeki açıklamalar doğrultusunda sınıflar esas alınarak düzenlenmiş olup uygulama bu doğrultuda yapılmaktadır (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.4.1998/64 sayılı kararı).

Lise, Anadolu, Yabancıdil Ağırlıklı Liselerin Sosyal Bilimler alanının 11. Sınıfında: Alan dersi, diğer alanlar ile Fen Lisesi ve A.G.S. Lisesinin 11. Sınıfında: Alan Seçmeli Ders olarak okutulmaktadır. Sosyoloji Dersi Öğretim Programı,

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği uygulayan okullarda bir yıl 3 saat uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

1.7. İlgili Literatür

Bu çalışmada, Sosyoloji dersi öğretiminde karşılaşılan sorunların Öğretmen görüşleri açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Manisa İli merkez ilçelerinde bulunan devlet liselerinde görevli olan öğretmenlere anket soruları sunularak, bu soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerle yüzyüze görüşülerek Sosyoloji dersine ilişkin sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda; sosyoloji eğitim ve öğretimiyle ilgili alanyazın çalışması yapılmış, yabancı ve Türkçe kaynaklardan yararlanılmıştır. Gerekli hipotezler, evren ve örneklem seçilmiş, araştırmanın amacı doğrultusunda bu bulgular değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın birinci kısmı çalışmanın amacı, önemi, temel kabulleri, sınırlılıkları, tanım ve kısaltmaları, ilgili literatür çalışmalarından oluşmaktadır. Araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde; eğitim-öğretim sürecinde sosyoloji eğitimi ve sosyoloji öğretmenliği ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Eğitim, sosyoloji eğitimi, eğitim kavramı, önemi, eğitimin amaçları, sosyolojinin ortaya çıkışı, sosyal bilimler ve sosyoloji eğitimi açıklanmıştır.

Türk Eğitiminde sosyoloji öğretimi, Türkiye’de sosyoloji öğretiminin tarihi gelişimi, sosyoloji öğretiminin gerekliliği, Orta Öğretimde sosyoloji dersinin önemiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Sosyoloji dersi öğretim programı, Sosyoloji öğretiminin genel ve özel amaçları ve sosyoloji öğretiminde karşılaşılan sorunlar üzerinde durulmuştur. Bir meslek olarak Öğretmenlik ve Sosyoloji Öğretmenliği, öğretmenlik mesleğinin önemi, eğitimde kalite için öğretmen nitelikleri, öğretmenliğin sosyolojik boyutu ve Sosyoloji Öğretmenliği açıklanmıştır. Son bölümünde ise; Manisa’da Orta Öğretim Kurumlarında Sosyoloji Öğretmenliği ve Sosyoloji dersine yaklaşım araştırması yapılarak, bulgular ve yorumlar değerlendirilmiştir.

1.8. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Sosyoloji Öğretim Programıyla ilgili 1988 yılından günümüze kadar toplamda yedi (7) çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalar sırasıyla;

1. H. Ömer Beydoğan'a ait "Lise Sosyoloji Müfredat Programlarının Değerlendirilmesi " Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988.

Bu tez çalışmasında " Sosyoloji " biliminin tarihi süreci üzerinde durulmuştur. Sosyal gerçeklik anlaşılmaya çalışılmış, geçmişten günümüze sosyoloji programındaki değişikliklere yer verilmiştir. Toplumbilim derslerinin Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte lise müfredatına girişi üzerinde durulmuş, tezin hazırlandığı yıl olan 1988 yılına kadar Sosyoloji Öğretim Programında birçok değişiklik olduğu ancak yapılan bu değişikliklerin köklü değişiklikler olmadığı belirtilmiştir.

2. Taha YALAR, Lise Sosyoloji Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2001.

Bu araştırma 1999-2000 Eğitim Öğretim yılında Eskişehir il sınırlarında bulunan devlet okullarında görev yapan 51 felsefe grubu öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan sorular sadece öğretmenlere sorulmamış, sosyoloji dersi gören öğrencilere de sorulmuştur. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde; uygulanan Sosyoloji Öğretim Programının alanla ilgili ihtiyaçları karşıladığı ancak toplumun beklentilerine yeterince cevap vermediği görülmüştür.

3. Beyhan Zabun'un hazırladığı "Türkiye'de Ortaöğretimde Sosyoloji Öğretimi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002.

Sosyoloji'nin Türkiye ve dünyadaki gelişimi üzerinde durulmuştur. Sosyoloji dersinin lise ders müfredatına 1924 yılında " İçtimaiyat " adıyla girişi ve zamanla okullarda seçmeli ders oluşu anlatılmaktadır. Uygulamada olan Sosyoloji Öğretim Programının lise üçüncü sınıflara verildiği, öğrencilerin seviyelerine uygun olduğu ancak bireysel farklılıkları dikkate almadığı üzerinde durulmuştur.

4. Mine Tan “Orta Öğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları.” Editör: O. Nuri Poyrazoğlu. Ankara Türk Eğitim Derneği, 1987.

Sosyoloji Öğretim Programları üzerinde durulmuş, 1987 yılına kadar hazırlanan programlar karşılaştırılmıştır. Sosyoloji ilk olarak 1924 yılında “ İctimaiyat ” adıyla lise müfredatına girmiş olup, 1924 yılında kabul edilen sosyoloji öğretim programı iktisat sosyolojisi, aile sosyolojisi ve siyaset sosyolojisi konularından oluşmaktadır. 1935 yılında hazırlanan sosyoloji öğretim programında ise daha çok toplumsal olgular üzerinde durulmuş, 1924 programına göre dili sadeleştirilmiştir. 1942 programında siyaset ve ekonominin yer değiştirmesi sağlanmış, konu sonlarına Atatürk inkıplarının konu ile bağlantılı bir ilkesi konmuştur. 1952 programında 1924, 1935 ve 1942 programlarından farklı olarak Cemiyet Olayları eklenmiş, İlerlemiş Cemiyetler başlıkları konmuştur.

1976 tarihli program dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler Sosyolojinin Alanı, Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme ve Tatbiki Sosyolojiden örneklerdir. Bu programın diğer programlardan farkı ise “ toplumsal değişimin ” ayrı bir ünite olarak kabul edilmesi ve ele alınmasıdır. 1986 programının en belirgin özelliği ise Atatürk ilke ve inkıplarına yaklaşımıdır. İlk kez bu programda Türk kültürünün genel niteliklerine yer verilmiş, Türk kültürü tanıtılmıştır.

5. Ali YILDIRIM, “Lise Düzeyindeki Sosyal Bilimler Ders Programlarının Öğretim Sürecine Katkısı” Eğitim ve Bilim. 21, 104:4864, Nisan 1997.

Bu araştırma sadece tek bir il, tek bir coğrafi bölge de yapılmamış, yedi farklı coğrafi bölge ve 33 farklı ilde yapılmıştır. 33 farklı ilde toplam 346 öğretmenle görüşülmüştür. Yapılan araştırma, sosyoloji öğretim programının öğretmenlere yıllık ve günlük plan hazırlama, işlenecek konulara karar verme noktalarında ne derece yardımcı olduğunu görmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın sonunda ise programın öğretmenlere orta derece de yardımcı olduğu, dolayısıyla uygulanan programın eksikliklerinin bulunduğu ortaya çıkmıştır.

6. Balcı ve Yıldırım “Liselerde Sosyoloji Dersinin Öğretimi Üzerine Bir Çalışma”, 1998.

Araştırmada sosyoloji dersinde kullanılan teknikler üzerinde durulmuştur. Araştırma da yer alan sorular 132 öğrenciye sorulmuş, öğrencilerin sosyoloji dersine olan bakış

açıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğrenciler sosyoloji dersinde kendi düşüncelerini açıkça dile getirebilecekleri, daha fazla söz hakkı alabilecekleri tekniklerin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine sosyoloji dersi konularının günlük yaşamdan daha fazla örnekler verilerek anlatılması gerektiğini belirtmişlerdir.

7. Nalan ALİCAN, “ Ankara Liselerinde Sosyoloji Dersi Veren Sosyoloji Öğretmenlerinin Sosyoloji Dersleri ile İlgili Yaklaşımları: Ankara liselerinde Sosyoloji Öğretiminde Karşılaşılan Çok Boyutlu Sorunlar ”, Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Bu çalışma Ankara ili merkez ilçelerde çalışan 109 felsefe grubu öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma anket soruları ve açık uçlu sorulardan oluşmakta olup, çalışmada betimsel yaklaşım benimsenmiştir. Anket sorularının yanı sıra öğretmenlerle de yüzyüze görüşülmüştür. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, temel kabulleri, tanımlar, taranan konuyla ilgili kaynaklar belirtilmiştir. Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde yararlanılan teknikler açıklanmıştır.

İkinci bölümde sosyoloji programı ve dersinin tarihçesi ve son sosyoloji programının özellikleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölüm anket sonuçlarının tablolara döküldüğü bulgular kısmıdır. Sonuçlar alt gruplara ayrılarak yorumlanmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise sosyoloji öğretim programının yeterliliği üzerinde durulmuş, öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Öğretmenler programın orta düzeyde yeterli olduğunu belirtmişler, programda güncel konulara daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamışlar, eleştirel düşünceye sahip, gerek kendi toplumunda ve gerekse diğer toplumlarda yaşanan olayları objektif bakış açısıyla değerlendirebilecek bireyler yetiştirmeyi amaçlayan yeni bir sosyoloji öğretim programına ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır.

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

EĞİTİM-ÖĞRETİM SÜRECİNDE SOSYOLOJİ EĞİTİMİ VE SOSYOLOJİ ÖĞRETMENLİĞİ

2.1. Eğitim ve Sosyoloji Eğitimi

Günümüzde, tüm dünyada üzerinde durulan konuların en başında eğitim bulunmaktadır. Eğitim, içerisinde bulunulan toplumun bir ürünü olmasının yanısıra; toplumun ayrılmaz bir parçası olmaktadır. Eğitim nitelik ve amaçları kapsamında yer aldığı toplumdan etkilenmekte ve toplumu kapsayan çoğu faktör üzerinde etkide bulunmaktadır (Sözer, 2015, 9). Eğitim; kişilerin yer aldığı toplum içerisinde davranışlarını ve olumlu olan eylemlerini geliştirebildiği süreçleri kapsamaktadır (Tezcan, 2012, 4). Genel olarak eğitim; istenilen yönde davranış geliştirme sürecidir. İnsan hayatı üzerinde davranış değişikliğini oluşturan birçok faktörden söz etmek mümkündür. Eğitimin ayırt edici niteliği; davranış değişikliğinin bilinçli olarak veya bir hedefe uygun şekilde yapılmasıdır (Topses, 2011, 1).

Sosyologlar tarafından eğitim; sosyal bir kurum olarak kabul edilmektedir. Eğitim; sosyal bir kurumda olması gerekli olan tüm nitelikleri barındırmaktadır. Tüm sosyal olay ve olgularda olduğu gibi eğitimde de topluma özgü bir faaliyet olmaktadır. Nesiller ve bireyler gelip geçici olduğu halde eğitim işi devamlıdır. İnsanlara şekil vermeye çalışan düzenli veya düzensiz olan etkileme etkinlikleridir. E. Durkheim tarafından eğitim; geçmiş nesiller aracılığıyla ortak tecrübelerin geliştirilerek, yeni nesillere aktarılması şeklinde tanımlanmıştır. Toplumlar; gençleri değer sistemleri kapsamında yetiştirerek geleceğe taşıma gayreti içerisinde olması bu tanımlı doğrulamaktadır. Bu sebeple; toplumlar eğitime değer vererek gençlerin kendi tarihine, kültürüne ve

toplumsal isteklerine bağılı olarak eğitim kurumları içerisinde yetişmelerini sağlamaktadır (Arvasi, 2008, 36-37).

Eğitim toplumsal bir olguyu kapsamaktadır. Toplumların kendisine özgü olan eğitim sistemleri bulunmaktadır. Eğitim yoluyla bireyler, topluma uyumlu duruma getirilmeye çalışılmaktadır. Bu durum; toplumun iyi bir şekilde tanınmasıyla olmaktadır (Alican, 2007, s.36). Eğitimin temelini sosyoloji oluşturmaktadır ve bu yeni ilim sağlanıncaya kadar eğitim sürekli yarım rehberlerin elinde bulunmuş, yanlış yollara sürüklenmiştir. Eğitim; kişiye değil topluma özgüdür. Eğitimin başarılı olabilmesi topluma özgü olmasıyla mümkündür (Ülken, 1967, 63)

İyi bir vatandaş olabilmeleri hedeflenen kişilerin toplumsal olarak değişimin dinamiklerinin farkında olarak toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel problemleri bilen, bu problemlerin çözülmesinde kişiye özgü çözümlerin geliştirilmesine imkan veren bilgi ve düşünme becerilerinin kazandırılması sosyoloji eğitimiyle olmaktadır. Sosyoloji eğitimi yoluyla; kişilerin toplumsal olaylar arasında bulunan karışık durumları objektif bir şekilde kavrayarak, topluma en iyi şekilde uyum sağlayabilmeleri açısından gereken bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir (Alican, 2007, s.37).

2.1.1 Eğitim Kavramı ve Önemi

Eğitim; sosyal bir olguyu ifade etmektedir. Eğitim; toplum içerisinde olup bitmektedir. Toplum yani toplumsal yaşam olmadığı takdirde, eğitimden de söz edilemez. Çocuğun bir takım özellikleri kazanmasını sağlayan ve sosyalleştiren toplum olmaktadır. Toplumlar bu görevi eğitim aracılığıyla yerine getirmektedir. Eğitim çocukların iki farklı yönü üstünde durmaktadır. Birincisi; çocuğun kendisi, ikincisi ise; çocuğun sosyal çevresidir. İnsanlar karşılıklı olarak etki ve tepki süreci içerisinde çevresine katkı sağlamakta ve çevreden etkilenmektedir. İnsanların sosyalleşmesini sağlayan ve kişiliği geliştiren bu süreç olmaktadır (Öztürk,1993, 21-22).

Eğitimle ilgili tanımlar genelde; “davranışlar üzerinde istenilen yönde değişimin oluşturulmasıdır”. Bir diğer tanımda eğitim; “çocuğu, ergeni bedensel, ruhsal, toplumsal olarak geliştirmek ve değer kaynaklarının oluşturulması için yöntem ve tekniklerin eyleme dönüşmesidir” (Bilhan, 1996, 13). Eğitimde kişi kapsamında yapılan ve onun yapısal, zihinsel ve ahlaksal açıdan değişimi, gelişmesini gerektiren her türlü eylem bulunmaktadır. Kişilerin bireysel ve toplumsal olarak gelişimi söz konusu olmaktadır.

Bu kapsamda birey; bütün olarak değerlendirilmekte hem kendisi hem de toplumsal olarak gelişimi dikkate alınmaktadır (Tezcan, 2012, 31).

Eğitim yoluyla birey topluma kazandırılır. Eğitim bu kapsamda; toplumsal olarak işlevi yerine getirmektedir. Fakat; eğitim buna benzeyen işlevleri yerine getirmekteyken yalnızca topluma hizmet etmekle kalmaz. Toplumun istek ve ihtiyaçlarına yanıt vererek, bireye hizmet etmekte ve bireyin ihtiyaçlarına cevap vermektedir (Sözer, 2015, 10). Eğitim, öğretim ve çalışmanın sonucunda; toplumun değer yargılarını dikkate alarak bireyin doğumdan getirmiş olduğu özelliklerini ve becerilerini bir bütün olarak gelişimini sağlayan, fiziksel ve toplumsal olarak çevreye etkili bir şekilde uyum sağlayan, istenilen davranışların geliştirilmesidir (Binbaşoğlu, 1978, 24). Eğitim; bireylerin zihinsel, bedensel, duygusal toplumsal becerilerin, davranışların istenilen yönde geliştirilmesi veya belli amaçlar kapsamında yeni becerilerin, davranışların, bilgilerin kazandırılması için yapılan bütün çalışmaları kapsamaktadır. İnsanların diğer insanlar ile belli bir amaca yönelik olarak kültürlenmelerine yada istendik bir şekilde kültürlenme süreci eğitimidir (Büyükkaragöz, 1990, 15).

Çağdaş bir toplumda modern olma ve çağdaşlaşma kapsamında toplumun kalkınma durumunu artıracak farklı alan ve seviyelerde en temel faktör; bilim ürünü ve donanımlı insan gücüne ihtiyaç duyulmasıdır (Ertürk, 1986, 7). Bu durumun sağlanabilmesi de toplum içerisinde bulunan kişilerin çağın koşullarına uygun olarak eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Bir toplumun gelişmiş düzeyi yada geri kalmışlık durumu toplumun eğitim sistemiyle olan ilişkisi kalkınma modellerinin en hassas konularındandır (Alican, 2007, s.33).

2.1.2 Eğitimin Amaçları

Eğitim, kişilerin yaşamış olduğu toplumda önemli bir değeri olan yetenek, yönetim ve diğer davranışların elde edildiği süreçleri ifade etmektedir. Bireylerin, toplumsal becerilerinin ve üst seviyede bulunan kişisel gelişiminin elde edilmesi açısından seçkin olan ve denetimli bir çevreyi, okul faaliyetlerini içerisinde barındırmaktadır (Varış, 1998, 17). Eğitim iki farklı görevi üstlenmektedir. Bu görevlerden ilki; davranış meydana getirme diğeri ise; davranış değiştirme ve geliştirmedir. Davranışın oluşturulması ve davranış değiştirme süreci içerisinde ve belirli prensipler kapsamında amaç ve hedeflere yönelik olarak yapılmaktadır. Bu amacı belirleyen formel ve informal normlar olmaktadır. İnsan doğumdan itibaren öncelikle informal normlar ile

sosyalleşme sürecine girmektedir. Bu normlara uygun olarak davranış meydana getirilmektedir. İformel normlar; toplumun manevi kültürünü oluşturmaktadır. İformel kurallar; maddi yaptırım gücü sağladıklarında formel hale gelmektedir (Arslantürk, 1997, 56-57).

Davranışın meydana getirilmesi ve geliştirilmesi görevlerinin yapılabilmesi için kalıcı olan toplumsal kurumlardan olan aile yoluyla kişi ihtiyaç duymuş olduğu ilk bilgi ve becerileri elde etmektedir. Bilim ve teknik geliştikçe; yeni mesleklere ihtiyaç artmakta olup; hayatla kişiler arasında köprü görevi taşıyan okullar açılmaktadır. Bu okullarda; yüzyıllardır insanların kazanmış olduğu bilgilerin gençlere aktarılmasında bir eğitim yuvası durumuna dönüşmektedir. Bu şekilde kişi, okul ve öğretmenliğin klavuzluğu yoluyla boş yere zaman harcamamaktadır. Eğitimde bilginin, olağan ve kasıtlı olarak tecrübelerin üstünde durulmaktadır. Eğitimin okulda planlı ve programlı olarak yapılan bölümünü öğretim meydana getirmektedir. Okullarda eğitim; öğretim programları ve ders programları yoluyla yapılmaktadır (Alican, 2007, 7).

Öğretim programının hazırlanmasında önemli olan faktörler; konular, öğrenci, toplum, bilim-teknik alanında meydana gelen gelişmeler olarak sıralanabilmektedir. Öğrencilerin istek ve ihtiyaçları, toplumsal değerler, hayat tarzı, devletin ideal ve istekleri kapsamında eğitim programları oluşturulmaktadır. Programlar öğrenci üzerinde istenilen planlı değişiklik için uygulanacak olan öğretim tekniklerini ve hedefe ne derece ulaşılabildiğini ölçmek amacıyla kullanılmakta olan ölçme araçlarını ve değerlerini kapsamaktadır. Ne, ne zaman, niçin gibi sorularla programlar oluşmaktadır. Milli Eğitim Kanunu'nda yer alan Türk Milli Eğitiminde temel amaçlar; toplumda olması gereken özellikler belirlenmiştir. Öğretmen faaliyetleri eğitim amacı kapsamında şekillenmektedir. Öğretim basamaklarında eğitim bu amaçlar kapsamında aşamalarla gerçekleştirilmektedir (Alican, 2007, 7-8).

2.1.3 Bir Bilim Olarak Sosyolojinin Ortaya Çıkışı

Geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalarda; Türkiye'de Sosyolojinin başlangıcı Osmanlı İmparatorluğunu kurtarmak amacıyla genellikle Batı özel kapsamda da; Fransız kaynaklı olan fikir akımlarının etkisiyle oluşmuştur. Başka bir ifadeyle; ülkenin siyasal ve bürokratik olarak entellektüelleri, toplumun geri kaldığına dair geleneksel kurumların yerine Batılılaşmayı örnek aldıklarında, yapılan sosyal ve kültürel değişimlerle Fransız siyasal ve sosyal fikrinden oldukça etkilenmişlerdir. Bu kapsamda;

Paris Osmanlı entellektüelleri hükümet karşıtı olarak politik ve ideolojik görüşlerini oluşturan bir merkez haline dönüşmüştür (Sezer, 1991a; 1991b). Ziya Gökalp bu genç siyasetçileri kapsamında önde gelen biri olarak; sonrasında Türkiye’de sosyolojinin kurucusu ünvanını veren dersleri ilk defa 1914 yılında İstanbul Darülfünun’da vermiştir. Ziya Gökalp sonraları Mustafa Kemal’e toplumu dönüştürme projesi kapsamında pozitivismi tanıtmıştır. 1923 yılında kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti (T.C.)’nin temel ilkelerinin öncülerinden olmuştur (Kasapoğlu, 2015, 132-133).

Marksizm gibi ekonomi temelli olan sosyolojik analizlerin yerine ahlakçılığı dikkate alan Durkheimci sosyolojisinin ülkemizde yıllarca rakipsiz olarak takip edilmesinin temel nedeni; ülkede monarşiden Cumhuriyete geçilmesinde İttihat ve Terakki Partisinin ideoloğu olan etkili bir kişi tarafından tanıtımının yapılmasıdır. Türkleşmek, İslamlaşmak, Batılılaşmak biçiminde ülkenin parçalanmasını kurtarmak amacıyla, ortak bir kimlik üzerinde toplamayı amaçlayan sloganla en iyi “Türk Milletinden, İslam Ümmetinden ve Batı Medeniyetindenim” biçimindeki Durkheimci “ortak bilinç” ve “dayanışma” anlayışından anlaşılabilir (Gökalp, 1970; 1988). Sosyoloji eğitimi Ülkemizde 1914 yılında İstanbul’da Darülfünun’da başladığında Osmanlı toplumu çağdaş bir bir sanayi toplumu olmanın haricinde, geleneksel olan bir tarım toplumu olmaktadır (Kasapoğlu 2015, 133).

Ülkemizde sosyolojinin dönemlere ayrılarak incelenmesi yaygın bir şekilde görülmektedir. İlk zamanlarda sosyoloji soyut ve felsefi olmuştuk; sonraları ampirik çalışmaların yapılmış olduğu daha pozivist dönemlere geçiş yapılmaktadır (Kıray 1986). Diğer araştırmalarda ise; ilk başlangıcından itibaren 2. Dünya Savaşına kadar olan süreci farklı bir şekilde ele almışlardır (Mardin, 1983; 1998). Başlangıçta sosyoloji, Genç Türklerin Osmanlı toplumunun çöküşten kurtarılması amacıyla yapmış oldukları sosyal mücadeleler ile aracılık yapan ve bu nedenle bazı durumlarda sosyal mühendislik bazı durumlarda da hekimlik metaforları ile betimlenmiş bir durumda olmaktadır (Mardin 1983, 1998). Akademik olarak çalışmaların başlamasından önce sosyolojiye ilişkin ilgi bulunmaktadır. Fakat ilk sosyolojik yazılar; Herbert Spencer (Rıza Tevfik, 1896) ve Emil Durkheim (Ahmet Şuayp, 1900) ile ilgilidir. Avrupa’da bulunan Genç Osmanlı aydınları aracılığıyla yayınlanmıştır. İsmail Suphi (Suphi Ethem) ve ona ait olan “Sosyoloji Nedir?” kitabı (1912) ilk sistemli olan çabalardan olarak önem taşımaktadır (Koçer, 1975’ den akt. Bulut, 2014).

1938-1950 yılları arasında Türk sosyoloji tarihi bakımdan kısırlığın olduğu dönemdir. Bu dönem içerisinde; araştırma ve incelemeler kısıtlı olmaktadır. Kısıtlı sayıda bulunan kuramsal çalışmalar yapılarak, yayınlanmıştır. Kongar'a göre; 1970 sonrasındaki dönem içerisinde Türk Sosyolojisi döneminin siyasi durumunun etkisinde kalmıştır. Bu dönem içerisinde; sosyolojinin gelişmesi önemli derecede aksamıştır (Zabun 2013, s.35).

Bilimsel olarak sosyolojinin ülkemize girişi Ziya Gökalp aracılığıyla olmuştur. Sosyolojinin gelişimine katkı sağlayan düşünürler; Ziya Gökalp, Prens Sabahaddin Necmeddin Sadak, Mehmet İzzet gibi kişilerdir (Zabun 2013, s.33). Sosyoloji İstanbul Üniversitesinde farklı fakültelerde gelişme olanağı bulmuştur. Bunların en başında; İktisat Fakültesi bulunmaktadır. Örnek olarak; Fransa'da Ziya Gökalp Aile Hukuku üstüne doktora yapmış olan Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu; sosyolojide yöntem isimli çalışmaları (1945) ile 1973 yılına kadar sosyolojiye giriş, hukuk ve iktisat sosyolojisine ilişkin dersleri vermiştir. 1960 yılından itibaren, İstanbul Üniversitesinde Edebiyat Fakültesinde Türkiye'nin toplumsal yapısı Marksist "tarihsel özgüllük" ilkesine göre; "Asya Tipi Üretim Tarzı" şeklinde değerlendiren sosyologlar yetiştirilmiştir (Kasapoğlu 2015, 135-136).

Türkiye'de 1960 yılında Planlı kalkınma dönemine girilmesinden dolayı ve Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) kurulması sosyologlar açısından akademi haricinde yeni olan bazı kapıları açmıştır. Sosyolojiye katkı sağlayan bir diğer oluşum; Ankara'da Orta Doğu Üniversitesi (1959), Hacettepe Üniversitesi (1964) ve Ege Üniversitesinde sosyoloji eğitiminin başlamış olmasıdır. Ülkemizde 1980 yılında askeri müdahale sonucu Yüksek Öğrenim Kanunu çıkarılarak, bütün bölüm programları tek tip hale dönüştürüldüğünden dolayı sosyoloji de bu durumdan etkilenmiştir. Sosyolojinin değişik ekoller şeklinde geliştirilmesine engel olunmuştur. 1929 yılında bazı sorunlar yaşayan Sosyoloji lise müfredat programına dahil edilmiştir (Kasapoğlu 2015, 138).

Günümüzdeyse; sosyoloji eğitimde ve bilimde bir yer edinmiş ve işleve bürünmüştür. Bu kapsamda; siyasal durumlara karşı daha korumacı bir seviyeye ulaşmıştır. Sosyolojinin gelmiş olduğu bu noktada; kuramsal olarak uygulamalı üretimi birbirini destekler düzeydedir. Kongar'a göre; günümüzde sosyoloji yalnızca üniversiteler ile kısıtlı değildir. Üniversite haricinde önemli araştırmalara konu olmakta ve yayınlanmaktadır (Zabun 2013, s.35).

2.1.4 Sosyal Bilimler ve Sosyoloji Eğitimi

Sosyal bilimler, insan davranışlarının anlaşılır bilimi şeklindedir. Anlamaysa; aktörün davranışlara verdiği anlamın anlaşılmasını kapsamaktadır. Sosyal bilimler için; bilgi, bilgi adamlarının gerçekliğe sormuş olduğu sorularla ilgilidir. Tarih ilerledikçe; değerler, düşünceler ve kültürde farklılıklar meydana geldikçe yeni sorular gündeme gelmektedir. Bu şekilde anlayıcı, tarihsel ve kültürle ilgili olarak sosyal bilim oluşmaktadır (Aron 1994, 348-349). Bu şekilde; anlama, farklı varlıklar veya doğayla ilgili değil; yalnızca insan ile ilgili olan değerler, ahlak ve kültür bilimleri ile ilgili metodolojiler meydana gelmektedir. İnsanlar; kendi niyetlerini iç gözlemler yoluyla anlayabilmektedirler. Başka insan davranışlarının sebeplerinin anlaşılmasında niyetler bakımından yorumlar yapılabilmektedir (Weber 2000, 102). Dil, anlam, fikir, bilgiyle ilgili olan bağlam hususunda tartışmalar sürdürülmektedir (Grayling 2008).

Günümüzde ise; sosyal bilimler açısından aydınlanmacı olan kişiler ve bilimsel kapsamda pozitivizm; yoğun bir biçimde eleştirilmektedir. Bu eleştiriler yalnızca; pozitivizme yönelik olarak değil modernitenin bütün sistemleri üstünden sağlanmaktadır. Günümüzde ise pozitivist bilime bağlı olarak bir kültür bulunmaktadır. Fakat; aydınlanmacı olan bilimin mitleri doğanın insan ihtiyaçlarına uyum sağlaması, ilerlemesi gibi durumlar için başarısızlık olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan eleştirilerin birçoğu modern bilim mitleri kadar güçlü bir durumda olduğu öne sürülebilir (Bilsel 2012, 125).

Bu kapsamda çoğu düşünür, insan bilimlerine yönelik olarak yeniden yapılandırma isteğinin ve krizi üzerinde durmaktadır. Sosyal bilimlerde en çok yerellik, kültür, farklılık, görecelik gibi anlayışlar ön planda olmaktadır. Tek ve evrensel olan gerçeklik düşüncesi kabul edilmektedir. İnsan çok boyutlu bir varlık şeklinde ele alındığı için; insan ve toplumla ilgili analizler çok boyutludur. (Köroğlu ve Köroğlu 2016, 10).

Küreselleşmeyle birlikte; şekillenen bilişim devrimi ve bilişim toplumu kapsamında sosyolojinin ve sosyoloji eğitiminin kriz içerisinde bulunduğuyla ilgili tartışmalar meydana gelmektedir (Bayhan 2015, 258). Sosyoloji eğitiminin konuları arasında; sosyoloji kitapları kapsamında ele alınmak mümkündür. Sosyoloji eğitiminin konusu, tarihi gelişimi, paradigmaları, toplumsallaşma, toplumsal yapı, toplumsal hareketlilik, eğitim, tabakalaşma, eğitim, kültür aile, bilgi toplumu, öğretim sosyolojisi, okul-çevre

ilişkileri, medya, bir meslek olarak öğretmenlik, okul, şiddettir (Tezcan, 1988; Ergün, 1987; Doğan 2011; Özdemir, 2014).

2.2. Türk Eğitiminde Sosyoloji Öğretimi

Ülkemizde sosyolojinin başlangıcı 20. Yüzyıl başlarında gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin ilk zamanlarında sosyoloji dikkat çekmiştir (Kocabaş ve Hanedar 2013). Günümüzde ise 60'ın üzerinde yüksek öğretim kurumlarında 15000'in dolaylarında öğrenci sosyoloji öğrenimi almaktadır. Bu rakamlar; sosyolojiye ve sosyoloji bölümlerine ilginin fazla olduğunu gösterse de; Ülkemizde Üniversitelerde yığılma ve sınav sistemiyle yakından ilgili olmaktadır. Sosyoloji eğitiminin ülkemizdeki durumuna ilişkin geçmişi; 100 yılı aşmasına rağmen Türk sosyolojisi geleneğinin meydana gelip gelmediğine dair tartışmalar süregelmektedir. Bu kapsamda; Türkiye'de sosyolojinin ve sosyoloji eğitiminin Batı sosyolojisinden bağımsız bir şekilde ilerlediğini söylemek olanaksızdır (Yılmaz 2014, ss.123).

Karabük Üniversitesinde yapılan III. Sosyoloji Çalıştayında Sami Şener ve Zeki Arslantürk (2013) bu problemi dile getirerek, Ülkemizde Türk toplumunun geçmişine ve dinamikleri kapsamında bir sosyoloji geleneğinin oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir. Ülkemizde yetişen sosyologlar; Türk toplum yapısına ve sorunlarına daha çok ilgili olmalarından dolayı onlardan yararlanmak ve istihdamı artırmak mümkün olacaktır (Yılmaz 2014, 123-124).

Ülkemizde üniversitelerden liselere yayılım gösteren; felsefe ve sosyoloji derslerine yönelik olarak yetişmiş olan genç bilim adamları, eğitim çevreleri ve dönemin siyasal iktidarın konuya göstermiş olduğu önem büyüktür. Bu kapsamda; Türkiye'de sosyolojinin Sovyetler Birliği ve doğu ülkelerinde gelişmesine engel olan faktörlerin kaldırılması ile oluşan gelişim alanı önemli olmaktadır. Sosyolojiye yönelik açılmış olan bu alan üzerinde sürecin gelişimi temel belirleyici faktörlerin oluşumu eğitim sisteminde bulunan Fransız etkisinden kaynaklanmıştır. Bu dönemde; Almanya ve İtalya gibi Ülkelerin ders programında sosyoloji dersleri bulunmaktadır (Ülken 2008, 44).

Liselerde ve öğretmen okullarında ilk zamanlarda okutulacak kitap olmamasından dolayı; Fransa'da Öğretmen okulları için hazırlanmış olan ders kitabı Türkçe'ye çevrilerek okutulmuştur. Türkiye'de Fransız metodu ve Durkheim etkisinin oluşmasında

belirleyicidir. Bu süreç kapsamında; İlahiyat Fakültesi, Amme İdaresi Enstitüsü gibi kurum programları içerisinde sosyoloji gibi alt disiplinlerinin bulunmasıyla birlikte üniversite düzeyinde olan sosyoloji öğretimi gelişme sağlamıştır (Ülken 2008, 44).

2.2.1 Türkiye’de Sosyoloji Öğretiminin Tarihi Gelişimi

1914 yılında başlayan sosyoloji öğretiminin tarihsel kapsamı 4 dönemde ele alınmaktadır. Akademik olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsünün açılmasıyla Üniversite içerisinde bulunan İctimaiyat Darülmesai’sine ek olarak; Türk Felsefe Cemiyeti ve Mesleki İctimai Derneği kuruluşları sosyolojinin oluşmasını sağlayan Kuruluş Dönemi olarak değerlendirilmektedir. Bu dönem içerisinde; İstanbul dışında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde kurumsallaşması için birtakım çalışmalar yapılmış fakat sonrasında ülkenin siyasal şartlarına yönelik olarak kesintiler olmuştur (Bulut 2011, 10).

Sosyoloji eğitiminin İstanbul dışındada gerçekleştirildiği; Hacettepe, Ankara, ODTÜ, Ege ve Sakarya üniversitelerinde program veya kürsü statüsünde devam ettirildiği 1950-1980 yılları arasındaki dönem ise yerleşme dönemidir. 1980 yılları sonrasında Yüksek Öğretim Kanunuyla bağımsız olan sosyoloji bölümleri oluşturulmaya başlamıştır. 2000 yılı itibariyel vakıf üniversitelerinde de sosyoloji bölümleri açılarak, sayıları çoğalmış 2000 yılları ve sonrasındaki dönem yaygınlaşma dönemidir. Halen sosyolojiye ilişkin lisans eğitimleri 21’i vakıf üniversitelerinde; 65’i de devlet üniversiteleri olmak üzere toplam 86 üniversitede eğitimler devam etmektedir (Kalebaşı 2016, 5).

Sosyolojinin “akademik öncesi” olarak; Ahmet Şuayb, Ahmet Rıza, Satı el-Husri tarafından İçmimaiye Mecmuası, Ulum-u İktisadiye gibi dergilerde yazmış oldukları makaleler, telif ve tercüme kitaplarıyla başlamaktadır (Arlı ve Bulut 2008, 25). Akademik kurulma ise; 1910 yılları itibariyle sosyolojiyle uğraşmaya başlayan ve Durkheim’in sosyolojisini örnek alan Ziya Gökalp Balkan savaşı sonrasında İstanbul’da olması ve Darülfünun’a dahil olmasıyla Sosyoloji Bölümü kurulmuştur (Coşkun, 1991, 14). Ziya Gökalp; İstanbul öncesinde 1910 yılında Selanik’te İttihat ve Terakki okulunda sosyoloji dersleri okutulmaya başlamıştır (Yalvaç 1985, 57-59). İttihat ve Terakki’de sosyoloji dersi okutularak, dönem içerisinde belirli konular işlenerek; bu konular üstünden belirli görüşler sistemleştirilmesi ve kurumsallaşması olarak değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla; Ziya Gökalp tarafından belirli fikirlerin ve önerilerin sistemli hale getirilerek, kuşaklara aktarımı hedeflenmiştir (Coşkun 1991,

14). Gökalp tarafından Selanik’te İttihat ve Terakki okulunda başlatmış olduğu bu dersler 1914 yılında üniversiteye ulaşarak, sosyoloji Fransa’nın ardından dünya üzerinde 2. Kürsüsüne ulaşmıştır (Kalebaşı 2016, 6).

1914 yılından sonra; Ziya Gökalp yardımcısı olan Necmeddin Sadak ve Halim Sabitle beraber ülkemizde ilk İctimaiyat Enstitüsü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde “İlmi İctima” ismiyle 1915 yılında kurulmuştur. 1915 yılından 1919 yılına kadar “İlmi İctima” adıyla umumi sosyoloji ve ilerlemiş olan öğrenciye hususi sosyoloji alanında din sosyoloji ve hukuk sosyolojisi derslerini vermiştir (Erişçi 1941-1942, 160). Ziya Gökalp tarafından Darülfünun’a bağlı olan Edebiyat Şubesinde verilen derslerin metinlerinden meydana gelen ilk sosyoloji ders kitabı 1913 yılında yayımlanmış olan İlmi İctimadır. Bu kitap taş baskıdır, toplam sayfa sayısı 64’tür. Bu kitabın ilk konusu; İlmi İctimanın Tarihi: Durkheim’den başlığı altında oluşturulmuştur (Toprak 1998, 16).

Türk sosyolojisinin gelişimiyle aynı doğrultuda gelişme gösteren Türk Sosyolojisi eğitim tarihi ülkenin siyasal şartlarına bağlı bir şekilde kesintilerle devamlılık göstermiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünde ders olarak açılmış olduğu 1939 yılına kadar sosyoloji, İctimaiyat Darülmesai’sine ek olarak Türk Felsefe Cemiyeti ve Mesleki İctimai Derneği gibi kurumlar için destek verici bir nitelikte olmuştur (Çelebi 2004, 20-21). Ziya Gökalp’in Malta’ya sürgün edilmesinin ardından sosyoloji eski halini bitirmiştir. Cumhuriyetin kurulması ve siyasi isteklerini tespit etmesinden sonra; yeni bir arayış ve siyaset durumu yerine mevcut olan siyasetin kurulması önem arz etmeye başlamıştır. Bu dönem içerisinde; sosyoloji her Türk vatandaşının bilmesi gerekli olan yurttaşlık bilgisi şekline dönüşmüştür. Sosyoloji derslerinin anlatımı; sosyologlara ek olarak pedegoglar ve siyasetçiler tarafından da verilmeye başlamıştır (Coşkun 1991, 17). Gökalp tarafından sosyolojik düşünce Cumhuriyet ideolojisiyle temel taşlarının oturtulması bakımından önem arz ederken; 1924 yılında lise düzeyinde sosyoloji öğretim programlarının temel durumlarının belirlenmesinde bu etki görülür biçimdedir (Kalebaşı 2016, 9).

1924 yılında üniversitelerden liselere kayan sosyoloji dersleri; dönemdeki siyasetin sosyolojiden istekleriyle ilgili olmaktadır. Üniversitede yetişmiş olan genç öğretim üyelerinin milli eğitimde etkin olarak rol alması, Fransa’nın etkisiyle gelişmiş olan sosyolojinin Fransa Liselerinde ders şeklinde okutulması bu süreci hızlandırmıştır (Ülken 2008, 52). 1935 yılında her ders için klavuzlar yayımlanmış, derslerin hedefleri

geniş kapsamda ilk kez ortaya konulmuştur. Lise sosyoloji derslerinin programına bakılırsa; ulusal devlet, bağlılık, laiklik, inkılaplar başta olmak kaydıyla vatandaşlık bilgisinin kazandırılması hedeflenmiştir (Erişçi 1942, 168). 1933-1934 yıllarında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine bağlı olarak “İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü” kurulmuştur. Bu enstitü; Ülkemizde kurulan ikinci sosyoloji enstitüsüdür (Kalebaşı 2016, 12). 1938- 1940 yıllarında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde uygulamalı olarak öğretim görevlisi şeklinde çalışmıştır. Derslerde; Le Play’in uygulamalı olarak sosyoloji tekniğinde farklı aile ve toplum sınıflandırmalarına tabii tutulmuştur (Yalvaç 1985, 290).

1933 yılında üniversite reformlarıyla tekrar meydana getirilmeye çalışılan kadroda bulunan kişilerden birisi Hilmi Ziya Ülken’dir. 1942 yılında Ülken sosyoloji profesörlüğü görevine getirilmiştir. Bu tarih; Türk sosyolojisi tarihi bakımından önemli bir eşik olmaktadır. Dolayısıyla; Ziya Ülken, Gökalp tarafından oluşturulan İstanbul sosyolojisinin ikinci kurucusu olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde ilk sosyoloji profesörü olan Ülken; felsefeden, tarihe kadar sosyal bilimlerin tüm alanlarını kapsayacak şekilde toplumsal problemleri değerlendirmiştir (Kalebaşı 2016, 13-14).

1961-1962 öğretim yıllarında Sosyoloji Bölümü, Umumi Sosyoloji ve Tecrübi Sosyoloji şeklinde iki farklı sertifikaya bölünmüştür (Yalvaç 1982, 71). Sosyoloji eğitimi ilk defa İstanbul dışında 1933 yılındaki üniversite reformuydur. Türk Tarih Kurumu (TTK), Türk Dil Kurumu gibi kurumlara ek olarak; 1935 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri oluşturulmuştur (Kalebaşı 2016, 16). İstanbul sosyolojisinin toplum kapsamlı olarak sosyoloji anlayışından değişik olan sosyoloji eğitimiyle 1939-1940 akademik yılı içerisinde Ankara’da oluşum göstermiştir (Çelebi 1999, 2-16).

Yerleşme Döneminde (1950-1980); 1950 yılları sonrasında tüm alanlarda görüldüğü gibi üniversitelerde de değişimler görülmüştür. II. Dünya savaşı sonrasında; Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin sosyal bilimlerle ilgili kurmuş olduğu hegemonya Kıta Avrupası’nda önemli derecede kırılmalar olmuştur. Avrupa’da etkisi artan Amerikan sosyolojisi; Ülkemizde de etkili olmaya başlamıştır. Sosyoloji; iktisat, kültürel antropoloji gibi disiplinler içerisinde Amerikan teknik ve yaklaşımları etkili olmuştur (Özcan 2010, 137).

Bora ve Berkes’in ardından 1950’li yıllarda Ankara’da felsefe bölümünde sosyoloji eğitimi devam etmiştir. İstanbul Üniversitesinde Sosyoloji derslerinde Ülken’in

sosyolojik anlayışına benzer bir şekilde teorik olarak dersler işlenmiştir. Kürsü başkanı Tahir Çağatay'dır. Dersler öğrencisi olan Nihat Nirun ve Alman Hans Freyer'le beraber yapılmıştır (Çelebi 2010, 60). ABD'li olan uzmanlar tarafından büyük oranda finansmanlıkları ile kurulmuş olan Devlet Planlama Teşkilatı'na benzer kurumlar ülkemizde farklı bir sosyal bilim anlayışının gelişimine katkı sağlamışlardır. 1956 yılında kurulmuş olan Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) farklı sosyal bilim anlayışının kurumsallaşması bunun göstergesidir (Bulut ve Arlı 2008, 27). 1961 anayasası ile birlikte gelmiş olan planlı kalkınma uygulamaları ve Devlet Planlama Teşkilatının çalışmaya başlamasıyla sosyal bilimler alanında toplumu anlamak, planlamada toplumun görevli olması ön planda olmuştur (Kalebaşı 2016, 22).

ODTÜ'nün kurucusu olarak görülen Kıray; ABD'den döndükten sonra ODTÜ'de çalışmaya başlamasıyla sosyoloji kurumsallaşamamıştır. 1965 yılında psikoloji lisans programına ek olarak; sosyoloji lisans programı resmi olarak değerlendirilmiştir. Sosyal ilimler bölümünün çift karakterli olan yapısı 1968 sonrasında bitirilmiş olan program; mezuniyetler açısından belirleyici olmaya başlamıştır (Azman ve Yetim 2010, 251). Siyasal gelişimler, 1993 yılında İstanbul Üniversitesinde, 1948 yılında Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde, 1970 yılında ODTÜ Sosyoloji Bölümünü etkilemiştir (Kalebaşı 2016, 23).

Kurumsallaşma döneminde; batı düşüncesinin ürünü olarak sosyoloji disiplinin kuruluşu itibariyle çağdaş paradigmanın uzantısı şeklinde pozitivist, seküler ve milliyetçi olan kalıplarla birlikte yorumlamalara dahil olmuştur. Ziya Gökalp'in yerli üretim başarısı sonrasında genelde sosyoloji 1960 yıllarına kadar çeviriye devam edilmiştir. 1970 yıllarının sosyolojisi 1960 yıllarının sosyolojisinin devamı şeklinde olmuştur. 1980 yıllarında ise; sosyoloji sayısal ve yapısal bir şekilde değişiklikleri kapsamıştır. Bu dönemde; ilk yıllar itibariyle ülkenin siyasal hayatında oluşan büyük değişimler nedeniyle sosyolojinin sayısal ve ele alınmış olan konular itibariyle büyük değişiklikler meydana gelmiştir (Kaçmazoğlu 1999, 327).

Ülkemizde sosyoloji eğitiminin biçimlenmesinde 1980 sonrası önemli olmuştur. Bu tarih öncesinde üniversitelerde bağımsız olan lisans programı olarak eğitimini devam ettiren yalnızca İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü ve Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji bölümü olmuştur. Ankara Üniversitesinde Sosyoloji eğitimi 1939-1940 yıllarında Felsefe Enstitüsü kapsamında eğitim verilmiş, program 1983

yılında bağımsız bir şekilde bölüm kimliğini elde etmiştir. ODTÜ’de Sosyal Bilimler bölümleri içerisinde 1965 yılında psikoloji programına ek olarak; sosyoloji lisans programı kapsamında resmiyet kazanmış fakat sosyoloji eğitiminin bağımsız olarak bölüm kimliğini elde etmesi 1982 yılında olmuştur. Ege Üniversitesinde Sosyal Bilimler Fakültesi Davranış Bilimleri Bölümü içerisinde 1976 yılında öğretimi yapılmış olan sosyoloji 1982 yılında bölüm kapsamında eğitim ve öğretim vermeye başlamıştır (Kalebaşı 2016, 27).

1982 yılında yürürlüğe giren Yükseköğretim Kanunu öncesinde açılan sosyoloji bölümleri, Edebiyat Fakültesine bağlı bir şekildeyken bu tarih sonrasında Fen-Edebiyat Fakültesi olarak yapılandırılmış, sosyoloji bölümleriyse bu fakülteye bağlı hale getirilmiştir. Bu kanun ile sosyoloji bölümleri Genel Sosyoloji ve Metodoloji, Kurumlar Sosyolojisi, Toplumsal Yapı ve Değişim, Uygulamalı Sosyoloji ve Sosyometri Anabilim Dalları şeklinde tanımlanmıştır (Çelebi 2010, 63). 1980 yılları sonrasında dünyanın yeni almış olduğu biçimlerden dolayı gündemde olan yeni tartışma biçimleri sosyoloji bölümlerinin bir bölümünün müfredatta yer almasına neden olmuştur. Geçmiş dönemlerde belirli isimler kapsamında verilen standart yapıdaki derslerin içerikleri ayrıştırılarak, bu derslerden bağımsız bir şekilde yeni dersler müfredata dahil edilmiştir. Geleneksel eğilim Aile Sosyolojisi’ne benzer standart yapıdaki bir ders müfredata dahil edilmiştir. Günümüzde ise; Özel Hayat ve Yeni Aile Biçimleri, Aşkım Tarihsel Sosyolojisi gibi dersler de müfredatta yer almıştır. (Bulut 2011, 16).

Ülkemizde sosyoloji bölümlerinde meydana gelen artışlar; öğrenci sayılarının artışı ve üniversite sayılarındaki artışlarla beraber ilerleme göstermiştir. 1990 yılında üniversite sayısı 13 iken; 2000 yıllarında iki katı olmuştur. Bu yıllarda sosyoloji eğitimi; İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerin dışında da gerçekleşmiş, ülke geneline yayılmaya başlamıştır (Kalebaşı 2016, 31).

Yaygınlaşma Dönemi ise 2000 ve sonrasını kapsayan dönemdir. Bu dönemlerde artan üniversite sayılarının sosyoloji bölümlerinin; sosyolojiyle ilgili eğilimleri, gelişimleri, güncel tartışmalarıyla müfredata yansıdığı görülmektedir. Sosyoloji bölümlerinin örgütlenmesi genel olarak Fen-Edebiyat Fakültelerinde olmuştur. Fakat vakıf üniversitelerinin kurulmasıyla bazı vakıf üniversitelerinde farklı isimler adı altında fakülteler kapsamında açılmıştır (Bulut 2011, 16). 2000 yılları sonrasındaki devlet üniversitelerinde sosyoloji bölümleri genel olarak önceki dönemlerdeki gibi Edebiyat

veya Fen-Edebiyat fakültesi kapsamında açılırken, Beyazıt Üniversitesinde İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesinde, İzmir Katip Çelebi Üniversitesinde ise; Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi kapsamında açılmıştır (Kalebaşı 2016, 33).

Günümüzde gelinen noktada; sosyoloji eğitimi genel olarak üniversitelerde gerçekleştirilmiştir. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerinde sosyoloji eğitimleri yoğunlaşmıştır. 2000 sonrası dönemlerde; çok sayıda bölümlerin açılması, kontenjanlarda meydana gelen artışlar sosyolojinin nitelik durumunun tartışılmasına neden olmuştur. Vakıf üniversitelerinde sosyoloji bölümlerinin açılmasıyla sosyoloji bölümlerinde müfredatlar güncelleştirilmiştir. Sosyoloji bölümündeki eğitimin hangi yönde olacağı, uzmanlaşma durumu ve öğrenci istihdamı konularında belirsizlikler halen sürmektedir (Kalebaşı 2016, 43).

2.2.2 Sosyoloji Öğretiminin Gerekliliği

Gelişme durumundaki ülkelerde kalkınma ve ekonomik gelişmenin temel göstergesi olarak fen ve teknik bilimler gösterilmektedir. Geniş kapsamda ele alındığında; küreselleşmenin etki durumunun en çok gelişme durumunda olan ülkelerde etkili olduğu görülmektedir. Küreselleşme süreci içerisinde özne kapsamında yer almamak, pasif, edilgen bir noktada bulunmak, açık pazar durumuna gelmek geliştirmekte olan ülkelerin karşılaştığı risklerdendir. Yoksulluk, işsizlik, okur yazar oranının düşük olması gibi geliştirmekte yada gelişmemiş ülkelerin mücadele etmesi gereken başlıca sorunlardır. Gelişmiş ülkelerde; hoşgörü, demokrasi, birlikte yaşam gibi faktörler hassas durumda olan faktörlerdir. Gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelerde sosyolojiyle ilgili bir çok nokta bulunmaktadır (Öner vd. 2014, 230).

Sosyolojik bilginin kapsamı; sıradan kişilerin günlük hayatıdır. Sosyolojik bilgiye dahil olan olaylar, olgular insan yaşamının gerçeğidir. Sosyolojinin konusu esasen gündelik yaşamın birebir içerisinde bulunmaktadır (Nazlı 2007). Orta öğretimde bulunan öğrencilerin toplumsal yapısı, kapsamı, değişimi, küreselleşmenin değişik boyutları, kültürel farklılığın edinilmesinde sosyolojinin önemi büyüktür (Meb 2009, 9). Sosyalleşme süreci içerisinde orta öğretim öğrencilerinin kendilerini anlayabilmelerine, tanıyabilmelerine, toplumsal varlık olarak kendilerini geliştirebilmelerine yönelik olarak davranışların edinilmesinde sosyoloji önemli bir fonksiyon durumundadır (Öner vd. 2014, 231).

Kendisi ile ve toplumla barışık olan, küresel dünyanın değerleriyle bütünleşmiş, insan haklarına saygılı, hukuksal üstünlüğü benimsemiş, hoşgörülü olan kişilerin yetişmesi için sosyoloji dersi kullanılmaya çalışılmaktadır. İnsanı; iletişim, etkileşimde bulunana, değer üretebilen, geçmişle gelecek arasındaki kültürü inşa eden sosyal bir varlık olarak tanımlamak mümkündür. Dolayısıyla; kişinin içerisinde olduğu toplumun, yapısı, işleyişini, değişimini, değerlerini, toplumla ilişkilerde yapıcı, uyumlu olmayı sağlaması açısından sosyolojinin ilke ve kavramlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Celkan 1984, 13). Ülkemizde farklı etnik grupların birlikte yaşadığı, demokratikleşme sürecinde hızlı ilerleme gösteren, kültürü olan, genç ve dinamik bir nüfusu bulunmaktadır. Bu tür olgular dikkate alındığında; sosyoloji dersinin önemi daha fazla artmaktadır (Öner vd. 2014, 231).

21. y.y'da eğitim ve öğretimle ilgili olan anlayış ve değişik öğretim yöntemlerinin kullanıldığı ve değişimlerin olduğu görülmektedir. Öğretmen merkezli olan eğitim anlayışından öğrenci merkezli olan eğitim anlayışına, bilginin yapılandırılmasına kayışın olduğu bir dönemdir. Öğrenmenin okulla sınırlı olması yerine hayat boyu öğrenmeyi kapsayan, öğretmen otoritesi yerine rehberliği ve çağdaş eğitim anlayışını öngören bir sistem bulunmaktadır. Ülkemizde 2005 yılı itibariyle; bu anlayışa uygun yapıda olan bir yapılandırmacı eğitim anlayışı benimsenerek, eğitim programları buna uygun olacak şekilde yapılmıştır (Öner vd. 2014, 231).

Çağdaş eğitimin temel amacı; problem çözme becerisi gelişen, bilgiye erişme tekniklerini bilen, analitik düşünme ve sorgulama yeteneğini kazanan, bilgiyi yaşama aktaran bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Öğrencinin öğrenmesinden sorumlu tutulduğu, öğrenilecek olan konuların öğrenci tarafından araştırılması, yorumlanması, uygulanması gibi uygulamaların yapılması eğitimde öğrenme ortamının oluşturulmasında önemli olmaktadır (Oktay 2001, 31). Bu tür amaçların yapılabilmesi için sınıf ortamında öğrenci merkezli olan, çoklu zeka kuramı, işbirlikli öğrenme, yapılandırmacı, proje kapsamlı öğrenme gibi yaklaşımları ve kuramlarıyla beslenmesi gerekmektedir. Öğrenci merkezli olan yaklaşımlar genellikle ortaöğretim fen bilimleri desleri ve ilköğretim seviyesindeki derslere yönelik olarak uygulanmıştır. Bu konularla ilgili birçok çalışma ve örnekler mevcuttur. Fakat; öğrenci kapsamlı kuram ve yaklaşımlar bütün okullarda, farklı derslerde uygulanabilmektedir (Öner vd. 2014, 231).

2.2.3 Ortaöğretimde Sosyoloji Dersinin Önemi

Toplumsal yaşamda iç içe olan bir çok kurum ve kuruluş olan, değişik amaç, işlevleri bulunan grupları olan, belli değerler, kurallar sistemi içerisinde bulunan, değişen dinamik bir etkileşim ağı bulunmaktadır (Meb 2009).

Toplumsal yaşamda dinamiklerin kazanılması, önyargılardan uzak, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasının gerçekçi bir şekilde katkı sağlanması için gereken bilgi ve düşünme becerilerinin önemli bir kısmının kişilere sosyoloji öğretimi yoluyla kazandırılması hedeflenmektedir (Alican 2007, 10). Sosyoloji disiplini; öğrencilerin kendini tanımasına, toplumsal yapının, değişimin, dinamiklerin, kültürün tanınmasını ve bu konularla ilgili toplumsal bilincin oluşturulmasını sağlamaktadır. Çağdaş yaşamda gerekli olan demokratik tutumların kazanılması, farklı inanç ve kültürlerle birlikte yaşamın devam ettirilmesi, toplumun üyesi ve küresel dünyanın bireyi olabilmek sosyoloji dersi yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Sosyoloji dersi; coğrafya, tarih, demokrasi, felsefe, edebiyat dersleriyle ilişki içerisinde olmasından dolayı öğrenci sosyoloji dersiyle farklı derslerin arasındaki ilişkiyi görecektir, özgün bir bakış açısını geliştirebilecektir (Öner vd. 2014, 232).

İki kişinin birlikte olduğu bütün alanlarda Sosyolojinin olduğu düşünülürse; bu bilimin ne kadar önemli olduğu, sosyal ilişkilerden iletişime, tüketim ilişkilerinden siyasal düzene, evlilik kurumlarından duygusal birliklere kadar çoğu konu sosyoloji dersinin inceleme alanı içerisinde yer almaktadır (Öner vd. 2014, 232).

Herkes daima toplumla yaşamak, ilişki halinde bulunmak, sosyal rolleri yapmak durumunda olduğu için sosyolojik bilgi, kariyer ve meslek açısından faydalı olmaktadır (Fichter 1996, 15). Öğretmenlik, doktorluk, marangozluk gibi tüm meslek gruplarında bir toplumsal zemin inşa edilmekte, kapsam toplum olduğundan dolayı öğrenciler açısından sosyoloji faydalı ve önemli olacaktır (Öner vd. 2014, 232).

Sosyoloji dersi; ortaöğretimde bulunan öğrenciler için toplumsal olayların anlaşılmasında, kavranmasında ve meydana gelebilecek problemler açısından çözümlerin bulunmasında, öğrencilerin toplumsal uyumların elde edilmesinde önemli olmaktadır (Alican 2007, 19). Sosyoloji İçtimaiyat ismiyle 1924 yılında ortaöğretim programında bulunmasının temel sebebi; Lise Müfredat Programı Esbab-ı Mücibe-i Layihasında şu şekilde ifade edilmesinden dolayıdır (Öner vd. 2014, 232):

“Öğrencilerin toplumsal problem üstünde düşünebilmeleri için; toplumların kişi üzerindeki etkilerin bilmesini ve evrimle ilgili fikir alınması gerekli görülmüştür” (Arslanoğlu 2001, 66).

“1924 yılında sosyoloji dersinin lise müfredatına dahil edilmesiyle ilgili bölümde; sosyolojinin öğrencilere kazandırılması için ortak hedefin kişilerin içinde bulundaki toplumsal problemlere çözümlerin üretilmesinde kişilerin yetiştirilmesini sağlamaktadır” (Alican 2007).

2.2.3.1 Sosyoloji Dersi Öğretim Programı

Cumhuriyet dönemini kapsayan ilk lise programı şeklinde olan; 1924 müfredat programı Edebiyat şubesi Türk Medeniyet Tarihi dersiyile iki şubeye içtimaiyat (sosyoloji) dersi verilmiştir (Cicioğlu 1985, 197). Bu program içerisinde 1920 yılında Fransa Eğitim Bakanlığı öğretmen okulları için hazırlanan program örnek alınarak hazırlanmıştır (Alican 2007, 57).

Sosyoloji 1924 yılında “içtimaiyat” ismiyle ve felsefeye ek olarak liselerde muallim mektepleri programları içerisine dahil edilmiş, ortaöğretim programı içerisinde alınmasında da Ziya Gökalp’in etkisi olmuştur. Ziya Gökalp; toplum bilimi tarihi teknikleri ve konularının tanıtılmasında çıkarılan İçtimaiyat Mecmuasında Türk ve İslam tarihlerini inceleyen Milli Tetebbüler ve İslam Mecmuasında, Yeni Mecmua’da Durkheimci görüşleriyle Türk düşünsel yaşamı üzerine yayılmıştır (Tan 1987, 187). Sosyolojinin “içtimaiyat” ismiyle 1924 yılındaki ortaöğretim programları içerisinde olmasının sebebi; Lise Müfredat Programı Esbabı Mucibe Layihası’nda şu şekilde ifade edilmiştir (Alican 2007, 58).

“Felsefe derslerinde eski programla beraber bu program arasında olan farklı bir içtimaiyatın dahil edilmesinin nedeni; 11. Sınıfın edebiyat şubesinde felsefi konular kapsamında farklı konuların öğretimine ihtiyaç duyulmasındandır. Programı düzenlemiş olan kurul, ikinci devre öğrencisinin toplumsal problemlere ilişkin düşünülmesini, birey üstündeki etkilerin bilinmesini ve evrimle ilgili fikir alınmasını öngörmektedir. Öncesinde dersler ayrı bir şekilde okutulmaktayken; hukuksal ve ekonomik problemlerin birbiri ile olan ilişkisi gösterilmezken günümüzde bunların bir toplumsal kurum olmaları sebebiyle birbirleriyle olan etkileri, evreleri, öğrencilere öğretilecek olan gelişimlerle beraber bunları da değişimleriyle ilgili gereken fikir ve bilgilerin verilmesi gerekmektedir” (Alican 2007).

1935 yılındaki lise programında ders adının, programın dilinin ve amaçlarının değiştiği gözlenmektedir. “İçtimaiyat” kelimesi burada artık “Sosyoloji” olarak yer almış, “Sosyolojinin okutulmasının başlıca sebebi” de aşağıda belirtilmiştir (Alican 2007, 59):

a. Gençlerin sosyal vakalar üzerinde düşündürülmesini ve bunlar arasında bulunan ilginin araştırılmasını sağlamak.

b. Gençlerin Türk devriminin amaç olarak edinmiş olduğu ideallere yönelik olarak fikri temellerin kavranarak, bu şekilde Türk sosyetesinin gelişimini sağlayacak yurttaşların yetiştirilmesidir.

Bu program ile gençler 1924 yılında sadece; toplumsal olgular üstünde düşünmeye değil, bunlarla ilgili tavır almaya da yönelmektedir. Programda devletin ilkelerinin anlatılması, benimsetilmesi bakımından öğretmenlere etkili bir görev düşmektedir. Siyasal, tarihsel bilinçlendirme, yurttaşlık bilgisinin kazandırılması gibi görevlerin yüklendiği görülmektedir. Ortaöğretimde toplumbilim derslerinin 1930 yıllarının ortalarında kazanmış olduğu niteliklerle farklılaşan ölçü ve vurgulamalar ile günümüze kadar geldiği görülmektedir (Tan 1987, 170). 1934-1935 yıllarında Cumhuriyetin ilk içtimaiyat programı uygulanmaya devam edilmiştir. Bu program ile ilk programlardan farklı olarak yeni harflere çevrilen dil ile çok az da olsa dilde sadeleşmenin görülmesidir. Buna karşın; T.C. Kültür Bakanlığı tarafından 31.08.1935 tarih ve 153 sayılı karar ile kabul edilmiş olan sosyoloji programı tamamiyle farklı bir anlayışa dayanmıştır. Türkiye Cumhuriyetinin sendikacılık, sanayileşme, tekellilik, aile hukuku, dil kültür ideal bütünlüğü gibi ilkeleri ayrıntılı bir şekilde programda yer almıştır. Öğretmenlerden bu ilkelerin doğruluğunun, verimliliğinin, yararlarının ve öneminin vurgulanmasını istemektedir (Alican 2007, 59).

1952 sosyoloji dersi programının düzenlenmesi bakımından farklı bir programdır. Programı meydana getiren üç ana bölüm ise; “Cemiyet olayları, Sitelere kadar Cemiyetler” ve “İlerlemiş Cemiyetler” başlıklarını almaktadır. Programın toplum bilimi anlayışı farklıdır. Toplumbilimin diğerlerinden ayrı bir bilim olma niteliğiyle sosyoloji bölümleri ve sosyolojinin okunmasının neleri kazandıracığı konusunda ayrı alt bölümler şeklinde yer verilmiş olmasıyla ilk defa açık ve net bir program özelliğindedir (Alican 2007, 59).

02.08.1976 tarihli ve 419 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilmiş olan sosyoloji programında ders amaçları sosyal olayları, yapı faktör ilişkilerini, sosyal çevreyi, sosyolojinin alanının tanıtılmasını; “Türk milletinin, sosyal ve kültürel değerlerini özümsemelerinde imkan ve zeminin hazırlanması” şeklinde belirtildiği görülmektedir. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde sosyoloji öğretmenlerinin “Milli

birlik ve beraberliğinde; dil, kültür ve ülkü birliği ile sıkı bir ilişkisi için bazen olanak aramaları, sosyal olayların tarihi akışı içerisinde dikkatin çekilerek öğrencilerin diğer derslerden elde etmiş olduğu bilgilerden yararlanmasıyla birlikte sosyoloji verileri ile öğrenci bilgilerinin genişletilmesi gerekmektedir” (Alican 2007, 59).

16.01.1986 gün ve 1 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile yürürlüğe konulmuş olan Sosyoloji Dersi Öğretim Programı bir önceki programa göre yeni bir şekle dönüştürülmüştür. 1986 yılı Sosyoloji Dersinin Öğretim Programı üç kısımdan meydana gelmiştir. Bu kısımlar (MEB 1986, 70-71):

1. Sosyolojinin Alan ve Yöntemleri
2. Sosyal Yapı
3. Sosyal Değişme'dir.

Yöntem ve araştırma yöntemleriyle ilgili konulara ilk defa bu programda yer verilmiştir (MEB 1986, 70-71). 1987 yılında matematik ve fen’le ilgili alanlarda Felsefe grubu dersleri zorunluluk statüsünden kaldırılmıştır. Öğrenciler bu tür dersleri seçmeli olarak alabileceklerdir (MEB. 1987, 341-345). 1992 yılında Sosyoloji Dersi Öğretim Programı içerisinde önemli bir değişiklik görülmemektedir. Bazı konular program içerisinden çıkartılmıştır (MEB. 1992, 99). 1995 gün ve 353 sayılı karar ile kabul edilmiş olan Sosyoloji dersi programının açıklamalar kısmında aşağıdaki ibare bulunmaktadır (MEB. 1995, 893):

“Açıklamalar kısmında içerikle ilgili olarak program; sosyolojinin dünyada ve Türkiye’de gelişmelerin dikkate alınarak hazırlandığı belirtilmiştir. Program içerisinde yer alan amaç ve davranışların yapılmasını sağlayacak özellikteki konu başlıklarının ve alt başlıklarının bulunduğu belirtilmektedir.”

Günümüzde ise; uygulamada olan Sosyoloji Dersi Programında (11.Sınıf), Ders Geçme ve Kredili Sisteme göre dönemler esas alınarak düzenlenmiştir. Hala Sınıf Geçme Sisteminde uygulanmaktadır. 2455 ve 2470 sayılı olan Tebliğler Dergisinde açıklamalar kısmında; sınıflar baz alınarak düzenlenmiş olup, bu kapsamda uygulamalar yapılmakta olduğu belirtilmiştir (TTKB Karar No:64, 1998).

2.2.3.2 Sosyoloji Öğretiminin Genel ve Özel Amaçları

Eğitim toplumsal bir olgu olarak nitelendirilebilir. Toplumun kendine özgü olan eğitim sistemi bulunmaktadır. Eğitim ile bireyler topluma uyumlu bir şekilde getirilmeye çalışılmaktadır (Alican 2007, 36). Eğitimin temeli sosyolojiye dayanmaktadır, bu sistem kuruluncaya kadar eğitim sürekli yarım rehberlerin elinde bulunmuştur. Eğitim kişilere değil topluma ait bir olgudur. Bu nedenle; eğitimin başarısı topluma özgü olması ile mümkün hale gelebilecek ve başarıyı elde edecektir (Ülken 1967, 63).

Sosyoloji dersinin genel amaçları aşağıdaki gibidir (TTKB Karar No:353, 1995):

1. Sosyolojinin konusu ve bilgisi.
2. Toplum yapısı, işleyişi, değişimi ve bağlı olunan toplumsal yasaları kavrama.
3. Kişilerin ve toplumsal problemlerinin kişiler ile ilişkilerini kavrama.
4. Toplumsal problemleri kavrama, ekonomik, kültürel kalkınmada bilinçli olarak katkı sağlama.
5. Kültürün farklı boyutlarını kavrama.
6. Sosyal olarak değişimi, toplumun bütünsel olarak etkilendiğini, kişilerde farklı uyum problemleri oluşturabileceğini buna karşın zorunlu olduğunu kavrama.
7. Toplumun geçmişle ilişkisi içerisinde tanınmasını sağlama, yaşanan durumun bilinçli bir şekilde yorumlanması.
8. Türk toplumunun yapısını tanıma, bugünün bilinçli bir şekilde yorumlanmasını sağlama.
9. Cumhuriyeti diğer yönetim şekillerinden ayıran üç temel ilkesiyle önemini kavrama.
10. Milletler ailesi içerisinde, Türk toplumunun saygın ve onurlu bir yeri bulunduğu bilincinin güçlendirilmesi.
11. Toplumun “değişiklikleri kapsayan bir birlik” şeklinde ve demokrasi kapsamında geliştirilerek güçlenmesine katkı sağlama.

Sosyoloji dersini başarı ile veren bir öğrenci aşağıda bulunan bilgi, tutum ve becerileri kazanacaktır. Bu kapsamda sosyoloji dersinin amaçları aşağıdaki gibidir (TTKB Karar No:353, 1995):

1. Sosyolojinin içeriğini bilir.
2. Sosyolojiyle ilgili olan temel kavramların anlamlarını bilir.
3. Sosyolojinin insan bilimleriyle olan yerini kavrar.
4. Bilimsel yöntemlerle sosyolojide uygulamayı kavrayabilir.
5. Araştırma yöntemlerinin sosyolojide kullanılmasının önemini kavrayabilir
6. Toplumsal olarak yapının “ne olduğunu” kavramaktadır.
7. Toplumsal olarak ilişkilerin sosyal yapı içerisinde yerini kavrayabilir.
8. “Toplumsal statü” ve “toplumsal rol”ü kavrayabilir.
9. “Toplumsal değerleri” kavrayabilir.
10. “Toplumsal norm”u kavrayabilir.
11. “Toplumsal denetimi” kavrayabilir.
12. “Toplumsal grupları”n yapısını kavrayabilir.
13. “Köy”, “Büyük Kent”, “Metropol”ün yapısını kavrayabilir.
14. “Millet”, “Toplumsal tabakalaşma ve biçimleri”, “Kültür” kavramlarını kavrayabilir.
15. “Toplumsal hareketliliği” kavrayabilir.
16. Kültür olgusunu ve diğer kültürel faktörler ile arasında bulunan ilişkiyi kavrayabilir.
17. Kültürü meydana getiren diğer kültürel faktörler ile arasındaki ilişkileri kavrayabilir.

18. Kùltürün kazanılmasının önemini kavrayabilir.
19. “Toplumsal kurum” kavramının anlamını kavrayabilir.
20. Kùltür ve toplumsal kurum ilişkisini kavrayabilir.
21. Aile kurumunun yapısal niteliklerini kavrayabilir.
22. Evlilik çeşitlerini ve aile türlerini kavrayabilir.
23. Boşanmayı ve getirmiş olduğu sonuçları kavrayabilir.
24. Kadınların toplum içerisindeki sosyal statüsünü kavrar.
25. Din kurumunun yapısını, din ve laiklik ilişkisini kavrayabilir.
26. Ekonomiyle ilgili temel kavramları bilerek, konularını kavrayabilir.
27. Ekonomik sistemlerin niteliklerini kavrayabilir.
28. Siyasal kurumları kavrayarak, siyasal yönetim biçimlerini bilir.
29. Toplumsal değişimin yapısını bilir.
30. Toplumsal olarak değişime etki eden unsurların değişimdeki rollerini kavrayabilir.
31. Toplumsal değişme tarzlarının niteliklerini kavrayabilir.
32. Toplumsal gelişmenin, çözümlenmenin sebeplerini bilir.
33. Türkiye’deki toplumsal gelişmeleri kavrayabilir.

2.2.4 Sosyoloji Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

Günümüzde Sosyoloji Dersi ortaöğretimde zorunlu bir ders değil, seçmeli dersler kapsamında yer almaktadır. Bu konuyla ilgili olarak; öğrenci istekleri ve okul idaresinin kararıyla genel olarak sosyoloji dersi programa dahil edilmemektedir. Program içerisinde kısmi olarak yer alsada öğrenciler tarafından gereken ilgi gösterilmemektedir. Bu konuyla ilgili olarak ders seçimi ve öğrenci ilgisinin belirlenmesinde temel etken Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS)’deki soru

dağılımları olmaktadır. Öğrencilerin isteyebileceği bölümlerde, sosyoloji soruları bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili olarak derslerin önemi ve seçimi yalnızca sınava odaklı bir eğitim anlayışının olması, ortaöğretimde sosyoloji öğretiminde amaçların gerçekleştirilmesini zor bir hale getirmektedir (Öner vd. 2014, 233).

Hukuk; siyasal bilgiler, iktisat gibi fakülteler ve bunlarla ilgili olan bazı bölümlerin; iktisat, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler gibi bölüm öğrencileri açısından altyapı yada giriş davranışları liselerdeki sosyoloji dersiyle kazandırılabilir (Arslanoğlu 2001, 86).

Öğretmenlerin genel bir kısmı sosyoloji dersinin felsefe gibi zorunlu ders olması gerektiğini dile getirmektedir. Ergenlik çağı, toplumsal uyanış çağı ve öğrencilerin toplumsal konulara olan ilgisinin arttığı dönemdir. Lise eğitiminde bu derslere önem verilmelidir (Alican 2007). Öğrencilerin toplumsal konulara karşı olan ilgisinin arttığı bir dönem içerisinde, öğrencilere toplumla ilgili olan bilimsel ve tutarlı bilgiler sosyoloji dersiyle verilebilmektedir. Öğrencilerin toplumsal problemlere karşı çözüm üretmeleri, sosyolojik düşünme ve düşünme şeklinin sosyolojiyle ilgili olan temel kavramların öğrenilmesiyle gerçekleşmektedir (Öner vd. 2014, 233).

Sosyoloji öğretiminde; ders saatlerinin az olması, eğitimde kullanılmakta olan tekniklerin klasik yöntemde olması, teknolojik gelişmelerin sınıf ortamına yansıtılmaması, ders kitaplarının dünya ölçeğinde olmaması, ezber ve öğretmenden kaynaklı olan sorunlar bunların arasında yer almaktadır (Yıldız 2003). Ortaöğretim geçiş sınavı ile akademik olarak başarılı öğrencilerin fen-anadolu, sosyal bilimlere yönelmesiyle bu liseler dışında kalan ortaöğretim kurumlarının genel akademik performanslarının düşük olabileceği vurgulanmaktadır. Bunun nedeni ise; öğrenci çalışmadan, öğrenmeden, belli bir çaba harcamadan dersi geçmeyi teşvik eden ders geçme ve sınıf yönetmeliği kapsamındaki uygulamalar olmaktadır. Sorumluluk ve ortalama yükseltme sınavları sınıf başarı oranları % 50 ve üstünde olması bu uygulamaların bazıları, sosyoloji dersinin de bu tür uygulamalardan olumsuz bir şekilde etkilenmesine neden olmuştur (Öner vd. 2014, 233).

Sosyoloji dersi kişilerin toplumsal değişimleri dinamiklerin özümseyerek, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerini bilen, problemlerin giderilmesi için kişilerin özgün bir şekilde çözüm önerilerini geliştirmesi hedeflenmektedir. Salt fen ve teknolojiye yönelmekle insan ve toplum üstüne düşünce becerisinin gelişmesinde

gerekli olan ölçünün sağlanması olanaklı olmamaktadır (Alican 2007). Bu kapsamda; amaç ve işlevlerin dikkate alınarak, doğru bir bakış açısından değerlendirilmesi doğru olacaktır (Öner vd. 2014, 233).

Sosyoloji öğretiminde karşılaşılabilen problemlerden birisi de öğretmenlerin, sosyoloji öğretiminde genel olarak izlemiş olduğu yolların aynı olmasından kaynaklanmaktadır. Yıllara göre uygulanmış olan sosyoloji öğretimi programlarının kapsamı özünde benzer bir durumda olmak kaydıyla bazı konularda önemli değişiklikler göstermektedir. Başlangıçtan şimdiye kadar uygulanmış olan tüm programların muhtevası kuramsal olarak toplumsal konuların genellikle teorik seviyede ele alındığı ve günlük hayattaki karşılıklarına, örneklere gereken hassasiyetin verilmediği gözlenmiştir (Alican 2007, 70).

Kuramsal yönün ağırlıklı olması, konuların öğrenciler için günlük hayattan kopuk bir şekilde kazandırılmaya çalışılması, öğrencilerin dersleri yalnızca sınav merkezi ezber yapmaya ve derse yönelik olarak olumsuz bir bakış açısına yöneldiği düşünülmektedir. Bütün bu problemlere karşı öğrencilerin öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmasını ve öğrenme sürecinin merkezinde olmasına yardımcı olacak öğrenme kuramları bulunmaktadır (Öner vd. 2014, 234).

2.3. Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Sosyoloji Öğretmenliği

Yıldırım'a göre; eğitimin temel amacı öğrenmenin olumlu bir süreç haline getirilmesi, güvenin verilmesi ve öğrencinin daha çok öğrenme becerisinin olduğunun ortaya çıkarılarak, öğrenilen materyallerin değerli olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bu amacın yapılmasında bilginin ne şekilde, hangi stratejilerle ulaştırılacağı sorularını kapsayan eğitim süreciyle, canlı ve heyecanlı olan öğretmen öğrenci ilişkilerini gündeme getirmektedir (Erginer 1994, 16).

Bu kapsamda alan ve öğretim bilgisini kullanabilen sosyoloji öğretmeni, öğrenmenin bir süreç durumuna getirilmesinde öğrencinin kendine olan güveni sağlayan, sosyoloji bilgisinin değerli bir bilgi olduğunu veren olmaktadır. Sosyoloji dersiyle öğrencilerin, herhangi bir şeyin, nesnenin zihinsel durumunu, soyut düşünme durumunda kullanılmakta olan bir somutluk, soyutluk seviyesini belirleyen düşünceler...(Cevizci 2000, 548) şeklinde tanımlanmış olan kavramlarla toplumsal fenomenlerin analiz edilmesinde, gözlenmiş olan dünyadaki nesnelerin gruplandırılabilmesi, fenomenlerin

açıklanarak anlamların yüklenmesinde, gözlemler kapsamında üst seviyedeki önermelerin formüle edilmesi istenmektedir (Marshall 1999, 395).

Öğrencilerin özel olarak karşılaşmış olduğu sorunlarla ve nitelikleriyle bilgileri edinerek bu problemlerin çözümüne yönelik olan düşüncelerin geliştirilmesinde genellemelere ulaşılması hedeflenmektedir (Alican 2007, 44). Öğretmenlik; özel hizmet öncesinde eğitimi gerekli kılan ve eğitiminin de devamlı olması gereken bir meslektir (Köksal 1999, 50). Öğretmenlik mesleği için gereken bilgi ve becerilerin kazanılabilmesi için bireylerin öğretmenlik yapabileceği alanla ilgili olarak bilgi ve becerileri elde etmiş olması gerekmektedir (Köksal 1999, 38).

2.3.1 Öğretmenlik Mesleğinin Önemi

Öğretmen; eğitim sistemi içerisinde en önemli bileşenlerden birisidir. Öğretmen toplumun modern bir hale getirilmesi kapsamında ilerlemesini sağlayacak olan mimarlardır. Toplumsal olarak değişimin kapsamını eğitim, eğitiminde kapsamını öğretmenler oluşturmaktadır (Sözer 2015, 28). Öğretmen, öğretme işi ile uğraşan bireyler olmakla beraber öğrenmenin yapılması amacıyla her çeşit düzenlemeleri yapan bireylerdir. Öğretmen; öğrencilerin eğitim sistemi kapsamında bilişsel, duyuşsal amaçlarının kazandırılmasını sağlamaktadır (Cafoğlu 2010, 259). Öğretmen bir okul içerisinde ahlak eğitiminin verilmesini sağlayan kişi ve ülkenin ahlaki düşüncelerinin yorumlayıcısı durumundadırlar (Tezcan 2012, 8).

Formel eğitim kurumlarında öğretimi yapan kişiler öğretmenlerdir. Toplumda herkes birbirine bir şey öğretebilmektedir. Fakat; öğretmenlik içerisinde ortaya konan öğretme durumu, diğer insanların yapmış olduğu öğretme durumundan farklılıklar taşımaktadır. Öğretmen olabilmek için formel bir eğitimin verilmesi şarttır. Bu kapsamda; öğretmele öğretmen olmak arasında farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmenlerin düzenlemiş olduğu yaşantılar gelişigüzel bir şekildedir. Öğretmene; belirli bir program kapsamında planlı olan eğitim faaliyetlerinin düzenlenerek, programlar dahilinde öğrencilere istedik bir şekilde davranışlar meydana getirilmektedir (Erden 2012, 23).

Reformcular tarafından iyi bir öğretmen modeli; zeki, liberal olan eğitim almış, sosyal yaşama önem veren profesyoneller olarak ifade edilmektedir. Buradaki öğretmen modeli; bir veya birden çok bilim dalına çok sıkı bir şekilde bağlı olmak kaydıyla öğrenciler tarafından bilginin ulaşılabilir, yararlı olması amacıyla çalışmaktadır.

Öğretmenler; ihtiyaçlar, beceriler yada koşullar ne şekilde olursa olsun tüm öğrencilerin başarılı olmasını sağlamaktadır. Öğretmenler sözleriyle ve hareketleriyle aydınlanmış olan, çalışkan, eğitilmiş bir birey olmanın ne anlama geldiğini kanıtlamaktadır. Öğretmenler toplumun bu durumu karşısında öğrencileri biçimlendirerek, kendilerini de şekillendirmektedirler (Çelikten vd. 2005, 207).

Öğretmenlik, insan ilişkileri bakımından çoğu meslekten ayrılmaktadır. Bu meslek geniş bir insan grubuyla ilişki ve etkileşimi sağlayan bir meslektir (Sözer 2015, 30-31). Öğretmenler sosyal bir sistem olan okulun parçalarındandır. Öğretmenliğin değer sistemlerini biçimlendirdiği, toplumun temel değerlerini kapsamaktadır. Bu değerlerin meydana gelmesinde önemli etkileri oluşturanlar okul yöneticileri, öğretmenlerin kendileri ve çocukların velilerinin beklentileridir. Öğretmenlik mesleği; profesyonel olan uğraşı alanını ifade etmektedir. Öğretmenlik; sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik boyutları içeren özel uzmanlık bilgisine ve yeteneğine sahip olan akademik çalışma ve mesleki formasyonu gerekli kılan bir meslek olmaktadır (Çelikten vd. 2005, 209).

Deneyim ve öğrenme durumu, ahlaksal girişim, kültürel değerlendirme gibi faktörlerin birlikte bulunduğu eğitim sürecinin en önemli insan kaynağı öğretmenler olmaktadır. Ülkemizde öğretmenlerin geneli değişik kültür, sosyal ve ekonomik durumlara sahip olan kesimlerden gelmektedirler. Ekonomik bakımdan geçmişi parlak olmayan öğretmenlerin bu mesleği yapmakla birlikte; yeni bir ekonomik düzeye erişmekte, yaşam biçimi değişime uğramaktadır (Toman 2015, 65). Öğretmenler yalnızca yerel değerleri olan, kısıtlı bilgiye ve ufka sahip olan birisi değildir. Evrensel olan bir ufku bulunan ve teknolojik gelişimlere karşı gelişim gösteren hizmet sağlayıcılardır (Toman 2015, 68).

2.3.2 Eğitimde Kalite İçin Öğretmen Nitelikleri

Öğretmen nitelikleri, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişiminin sağlanması bakımından önemlilik arz etmektedir. Öğretmenliğin kendine has özellikleri bulunmaktadır. İnsanlığa hizmet sağlayan bu mesleğin görevleri zaman içerisinde artış göstermektedir. Öğretmenler; artış gösteren bu görevleri düzenli bir şekilde uygulayabilmeleri için öğretmenliği iyi bir şekilde anlamaları önemlidir. Öğretmenliğin görev ve sorumlulukların bilincine varması gerekmektedir (Özdemir 2010, 77).

Öğretmenlik mesleğinde temel nitelik öğrencilerin hayata kazandırılmasıdır. Öğretmenlik genel olarak; kişilere bilgi, beceri ve kültürel değerlerin kazandırılmasını sağlamaktadır (Özdemir 2010, 78). Önceleri yalnızca öğretmenler ile bilgi verilen bir eğitim kurumu niteliği taşıyan okullar günümüzde öğretmenin işlevinin azaldığını göstermekle birlikte; çağdaş teknoloji öğretmenin rolünün önemini artmasını sağlamıştır. Bu nedenle eğitim açısından okulun önemli bir yeri olduğu kadar öğretmenin rolü de büyük olmaktadır. Öğretmenler yalnızca bilgi aktarımı yapan bir kişi olmaktan çıkarak, öğrencilere çağdaş teknolojiyle ve yayın araçları çeşitlerini tanıtan, öğrenim stratejilerini gösteren bir uzman durumuna dönüşmüştür (Bilgiseven 1982, 28-29).

Günümüzde öğretmenler, bir yandan bilgiyi aktarırken bir taraftan da toplumun kültürünü ve değerlerini öğrencilere aktararak, onların sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır. Bu süreç içerisinde, çocuklar öğretmenler yoluyla asi olan düşüncelerden arınarak, toplumsal sadakati öğrenmektedirler. Öğretmenlerin tutumlarıyla, öğrencilerin sosyalleşmelerini sağlamaktadır. Öğretmenler okul, sistem, disiplin, eğitsel başarıları sağlamaktadır (Tezcan 1997, 250-251).

Örgün eğitim, okul ve öğretmenlerin birlikte olduğu sosyal eğitim sistemlerini kapsamaktadır. Bu bakımdan öğretmenler, örgün eğitimin bir parçası durumundadır. Öğretmenler kişilere öğrenmesi gerekli olan bilgilerin planlı, programlı olarak belirli bir ortam üzerinde belli araç ve gereçler ile öğreten kişilerdir (Okur 2018,4).

Öğretmenler yalnızca öğreten kişiler değil toplum için bir örneği oluşturmaktadır. Öğretmen, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlamakla görevli kişilerdir. Genellikle; ilkokullarda öğrenci açısından öğretmenler bir değer ifade etmektedir. Çocuklar bu yaşlarda öğretmeni örnek almaktadırlar (Günay 1995, 85). Dolayısıyla; öğretmenlerin yalnızca teorik bilgiye sahip olması yeterli olmamaktadır. Öğretmenler, sosyal yönü kuvvetli olan bir eğitici olmalı, öğrencileri psikolojik ve sosyolojik yönden etkileyerek, toplumsal yaşama hazır hale getirmelidir (Bahar 2009, 202).

Bir toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel olarak gelişmişliğini ortaya çıkarabilmek için toplumdaki öğretmenlere bakmak gereken bilginin anlaşılmasını sağlayacaktır. Toplumda öğretmene verilen önem, toplumun gelişmişliğinin göstergesi olacaktır. Bu şekilde öğretmenler kişilerin yaşama hazırlanmasında önemli olmaktadır. Öğretmenler tüm alanlarda, yapılan tüm eylemlerde çevreye mesaj vermektedir (Okur 2018,4).

2.3.3 Öğretmenliğin Sosyolojik Boyutu

Toplumsal olarak toplumu meydana getiren kurumlar ve bu kurumların toplumun bütününe meydana getirecek şekilde birlikte olmasını sağlayan ilişkiler bütününe incelenmesini sosyoloji gerçekleştirmektedir. Eğitim kapsamında; bu ilişkiler bütününe tüm evresinde pekiştiren bir durum bulunmaktadır (Alican 2007, 45).

Eğitim kurumu kapsamında; toplumsal hayat biçimi değişmektedir. Yeni değerlerin ve normların meydana gelmesini sağlamaktadır. Eğitim sistemi içerisinde kişilerin topluma uyumu yükselmekte eğitim yoluyla hayat üzerinde aktif bir şekilde rol almaktadır. Yaratıcılığın ve eğitim seviyesinin yükselmesiyle kişilerin toplumda etkin bir hale gelmesini sağlamaktadır. Artış gösteren eğitim olanakları sosyal hareketliliğinin mesleki başarıyı sağladığı görülmektedir. Bu şekilde sosyal hareketlilik ve mesleki başarı gerçekleşmektedir. Sosyal tabakalaşma içerisinde kişiler kalıtsal olarak statü imkanlarını aşarak, kendine has bir yer bulmaktadır. Eğitim bir taraftan kurumların devamlılığını sağlamakta diğer taraftan toplumun gelişimini ve modern yaşama uyumunu gerçekleştirmektedir (Alican 2007, 45).

Kişilerin eğitimden faydalanarak toplumsal ve ekonomik yaşam üzerinde evrensel olan standartlara erişebilmiş, bununla birlikte sosyal hareketlilikte artışlar meydana gelmiştir. Eğitime duyulan ihtiyacın artmasıyla öğretmen yetiştiren kurumlarda değişimler söz konusu olmuştur. Bir meslek sahibi olmak için sertifikaya gereksinimin olması, okullaşmanın ve öğretmenliğin önemini artmasını sağlamıştır. Bu sebeple; öğretmenliğin toplumsal değeri ve statüsü artmıştır (Alican 2007, 45).

Sosyolojik olarak bakış açısına sahip olan eğitim sürecini kapsayan güçler farklılaşmaktadır. Bu kapsamda; adetler, görenekler, tutumlar, kurallar, sanat anlayışları gibi faktörler ele alınabilir. Bu olguların temelinde “değerler” bulunmaktadır. Çocukların değer duygusunun gelişimini sağlayarak, kişilerin toplumsal olarak ilişkilerini düzenleyici bir şekilde işleve sahip olmaktadır. Kişilere belli bir dünya görüşünün kazandırılmasını sağlamaktadır. Çocukların doğumdan itibaren “kültürleşme” olgusuna sahip olması ömür boyu devam eden bir süreci kapsamaktadır. Çocuğun içerisinde bulunduğu çevrede geçerli olan “değerler” duygusu çocuğu eksenine almaktadır. Bunun aşılabilmesi için çocukların güçlü bir donanıma ihtiyacı bulunmaktadır. Toplumların ihtiyaç duyduğu değer örgülerinin ve değer duygusunun değişik bir yapıda olduğu dikkate alınır; her topluma yönelik olarak içerisinden

kaynaklanan bir eğitim sisteminin olması gerektiği ortaya çıkacaktır. Bu kapsamda öğretmenlere ve eğitimi planlayanlara büyük görevler düşmektedir (Büyükdüvenci 2001, 34).

Öğretmenler; “hem kendisi hem de toplum için değeri üretmesi yeni yorumlara ve anlayışlara yönelimi, genç kuşakları geleceğe yönelik olarak hazırlaması beklenen kişilerdir (Doğan 2000, 242). Bir çevrenin eğitimden beklediği çocuğun aile ve sosyal çevresiyle okulun bir topluluk şeklinde organize edilmesi gibi durumlar sosyolojinin çalışma alanını temsil etmektedir (Cangızbay 2002, 9). Sosyoloji öğretmeni; toplumsal değerleri bilen, üreten ve bunların genç kuşaklara aktarılmasını sağlayan, yeni değerlerin üretilmesinde etkili olan, toplumsal belirleyici unsurların farkında olan kişilerdir. Bir ülkenin eğitim anlayışı ile ülkenin geleceğe yönelik olan hedefleri arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır (Yıldırım 1965, 12).

Sosyoloji öğretmenin diğer öğretmenliklerden ayrılmasını sağlayan, alınan alan derslerinin niteliği sebebiyle öğrenciler ile iyi bir iletişimin kurulmasıdır. Bu sebeple; sosyoloji öğretmeni kültürel kapasitesi ve bilgi dağarcığıyla önemli bir yere sahiptir. Günün şartlarına göre hazırlanacak sosyoloji programının şartlara uygun bir şekilde ders araçlarına ve sahip olunan birikimle öğrencileri geleceğe donanımlı bir biçimde hazırlacağı düşünülmektedir (Alican 2007, 45).

2.3.4 Sosyoloji Öğretmenliği

Lise düzeyinde olan gençler için ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamla ilgili olan bazı davranışlarının kazandırılması, eğitim programlarındaki sosyal bilimler öğretimi yoluyla yapılmaktadır. Sosyalleşme kapsamında; liseli öğrencilerin kendilerini anlayabilmelerine, tanıyabilmelerine, toplumsal olarak varlık durumuna gelerek gelişimlerine destek olan davranışların kazandırılması sosyal bilimler öğretimi yoluyla yapılmaktadır. Varış tarafından sosyal bilimlerin bilgi yapısı sosyal bilgilerin program yapısıyla ilgili olan kavramların olduğunu göstermiştir. Özoğluna göre ise; bu tarz gruplandırmalarda sosyoloji sosyal bilimlerin felsefe, mantık gibi derslerin sosyal bilgiler alanında yer almaktadır (Alkan 1984, 5). Diğer sosyal bilimler sosyolojinin toplum yapısına yönelik olarak elde edilen bilgilerden faydalanarak uzmanlık konularını toplumun bütününe kapsayacak şekilde topluma yarar sağlaması için veriler sağlanabilmektedir (Alican 2007, 42).

Toplum sistemlerinin gelişiminde ve işleyişinde yasaların ortaya çıkarılmasında, toplum fenomenlerini tutarlı kavramsal model kapsamında açıklamaya çalışan bir bilim dalı olarak sosyoloji tanımlanmaktadır (Cevizci 2000, 873). Sosyoloji yoluyla toplumsal hayatın kişiler arasında bulunan ilişkilerinin işleniş biçimini, toplum içerisindeki çatışmaların davranış bozukluklarını, anlaşmazlıkları, önyargıları kapsayan sorunların toplumsal sebepleri kapsamında farklı araştırmalar yapılarak kişilerin toplumsal kaynaklı olan sorunların çözüm yolları sağlanabilmektedir. Bilimsel bir bakış açısıyla problemlerle baş edebilmek için önemli adımlar atılabilmektedir (Alican 2007, 42).

Ülkemizde; Cumhuriyetle yaşıt olan lisede sosyoloji öğretimi, ortaöğretim programı kapsamına alan eğitimciler tarafından “ders amacının öğrenciler tarafından toplumsal problemler üstünde düşünülmesini karşılıklı olarak ilişkilerin görülmesini sağlamak olduğunu bilmektelerdi. Bir yazar tarafından seksenli yıllarda aktarılan bilgilere göre (Tan 1987, 185-186):

“...eğer eğitim sistemi tümüyle fen ve teknolojiye yönelik olursa; memleketin seçkinleri tarafından insan ve toplumla ilgili yeterince düşünemez duruma gelmektedir. İnsanlık, yalnızca bir maddeye sahip olma kapsamında değil; insan ve toplum üstünde de var oluşlarından bu yana düşünmeye çalışmaktadırlar. Bu fikir çalışmalarıyla, insanlığın yüzyıllar boyunca kendi kendine yönelik sorduğu sorulardan ve cevaplardan bilgisi olmayan kişilerin, insan ve toplumla ilgili tutarlı bir fikir sistemine sahip olmaları beklenmemektedir.”

Ülkemizde; sosyolojinin tanınmasına yardımcı olan ve liselerde okutulmasını sağlayan Ziya Gökalp tarafından liselerde dengeli olan eğitim, öğretimin uygulanabilmesi için programdaki matematik, fizik gibi pozitif olan ilimlerin felsefi yönleri, sosyal kaynaklarıyla öğretilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Fen şubesi derslerinde bu derslere ek olarak; programlar içerisinde felsefe, sosyoloji gibi derslerde eklenmelidir. Edebiyat şubelerinde ise; felsefe ve sosyoloji öncülüğünde sosyal ilimler milli kültürü öğretebilecek biçimde bulunmalıdır (Kafadar 1997, 237).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu çalışma, alan araştırması olup çalışmada betimsel yaklaşım kullanılmıştır. Öğretim programıyla ilgili bazı hipotezlerin kanıtlanması amaçlanmamış, daha çok bazı ilişkilerin önerilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca anketin sınırlılıklarını giderebilmek için anketi cevaplayanların kendi görüşlerini de belirtmelerine imkan sağlayacak açık uçlu sorular sorulmuştur.

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada tarama modelleri kullanılmıştır. Tarama modellerinde istenilenin ifade edilmesi sorular yoluyla olur. Konu ile ilgili, konuya hizmet edecek sorular sorulur. Sosyoloji dersine giren öğretmenlere sosyoloji öğretim programı ile ilgili sorular sorularak yürürlükteki öğretim programının amaca ne kadar hizmet ettiği, ne kadar işlevsel olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Hali hazırdaki program ve programın artı ve eksileri betimlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni 2017-2018 öğretim yılında Manisa ili sınırları içinde görev yapan, sosyoloji dersine giren felsefe grubu öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırma evrenindeki bütün öğretmenlerle görüşerek veri toplanmasının zorluğu nedeniyle evrenden onu temsil edecek biçimde uygun yöntemle örneklem almaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın örnekleme Manisa ili merkez ilçelerde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 26 devlet okulunda sosyoloji dersine giren otuz beş (35) felsefe grubu öğretmeninden oluşmaktadır. Bu çalışmada tesadüfi eleman örnekleme türü esas

alınmıştır. Tesadüfi örnekleme yöntemi ile toplam 35 felsefe grubu öğretmenine ulaşılmıştır. Dolayısıyla Manisa merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde görev yapan 35 felsefe grubu öğretmeni evreni temsil eden örnekleme oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmanın amacı doğrultusunda anket yöntemi kullanılmıştır. Anket araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Ankette araştırmanın amacına yönelik sorular sorulmuş, hazırlanan sorular sosyoloji dersine giren öğretmenlere sorulmuştur. Anket içerisinde sadece seçmeli sorular yer almamış, açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Anketler hazırlanırken öncelikle literatür taraması yapılmış, konu ile ilgili doğru sorulara yer vermeye çalışılmış, bu noktada taslak anket danışman hocanın önerileri ve görüşleri sayesinde anket hazır hale getirilmiştir.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde daha çok öğretmenler tanımaya çalışılmıştır. Bu bağlamda toplam 7 soru sorulmuştur. Sorularda öğretmenlerin cinsiyetleri, bitirdikleri bölüm, bitirdikleri yüksek öğrenim kurumu, öğrenim durumları, hizmet süreleri, hizmet içi eğitime katılma durumları, sosyoloji öğretim programından haberdar olup olmadıkları sorulmuştur.

Anketin ikinci bölümünde ise yürürlükteki sosyoloji öğretim programıyla ilgili geniş kapsamlı sorular sorulmuştur. Bir öğretim programında bulunması gereken 4 öğeden yola çıkarak her öğeyle ilgili sorular hazırlanmış ve tablolar halinde verilmiştir. İlk tabloda öğretmenlere programın genel özelliklerine ilişkin sorular sorulmuştur. İkinci tabloda öğretim programının sırasıyla öğelerinden başlanmış,

- 1- Programın Kazanımına İlişkin Görüşleriyle ilgili sorulara,
- 2- Programın İçeriğine İlişkin Görüşleriyle ilgili sorulara,
- 3- Programın Eğitim Öğretim sürecine ilişkin sorulara,
- 4- Programın Ölçme ve Değerlendirme sürecine ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Birinci tabloda 12 soru, ikinci tabloda 10 soru, üçüncü tabloda 10 soru ve 1 tane açık uçlu soru, dördüncü tabloda 8 soru, beşinci tabloda ise 7 soru ve 1 tane açık uçlu soru olmak üzere toplam 47 soru ve 2 tane açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Öncelikle hazırlanan anketin uygulanabilmesi için Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

aracılığıyla Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon biriminden gerekli izin alınmış, hazırlanan anketler yeterli sayıda çoğaltıldıktan sonra uygulanmıştır. Anketlerin uygulanması ve toplanması 2017-2018 öğretim yılında Kasım-Mayıs ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada kullanılan ölçek 5'li Likert ölçeği olarak tasarlanmıştır. Bu beşli likert; "1: Hiç, 2: Az 3: Orta 4: Çok 5: Tam" şeklinde-dir. Uygulamalar yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür. Doldurulan ölçekler, uygulamadan sonra kontrol edilerek, açık uçlu sorular ile anketten toplanan bilgiler değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır.

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Veriler toplandıktan sonra verilerin analizi SPSS 24.0 paket program ile yapılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sıklık, Yüzde) kullanılmıştır. Bu değerler araştırma doğrultusunda uygun tablolarla açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amacı, sosyoloji dersi öğretiminde karşılaşılan sorunları öğretmen görüşleri açısından değerlendirmeye çalışmaktır.

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı doğrultusunda orta öğretimde sosyoloji dersi öğretim programı'nı uygulayan öğretmenlerden anket vasıtasıyla toplanan verilerin istatistiki yöntemlerle çözümlenmesi ile elde edilen sonuçlarla ilgili yorumlara yer verilmiştir. Anket soruları ışığında oluşturulan görüşme formları aracılığı ile öğretmenlerle görüşülmüştür. Anket aracılığıyla toplanan veriler ile öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular bu bölümün sonuç kısmında karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanarak araştırmanın amacı ile ilgili başlıklar altında ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

4.1. Anket Sonucunda Ulaşılan Sayısal Veriler

Araştırmaya katılan katılımcılara demografik bilgilerine ilişkin 7 soru sorulmuştur. Demografik bilgilere ilişkin tanımlayıcı istatistikler (Sıklık, Yüzde) uygun tablolarla açıklanmıştır.

4.2. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 4.1. Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetine ilişkin dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
Erkek	11	31,4	31,4	31,4
Kadın	24	68,6	68,6	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılım Tablo'da verilmiştir. Tablo'ya göre örneklemdaki öğretmenlerin %31,4'ünü erkek %68,6'sını kadın öğretmenler oluşturmaktadır.

Tablo 4.2. Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim gördüğü bölüme ilişkin dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
Sosyoloji	22	62,9	62,9	62,9
Felsefe	5	14,3	14,3	77,1
Felsefe Grubu Öğretmenliği	8	22,9	22,9	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Tablo'da araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları bölüme ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir. Bu sonuçlara göre örnekleme katılan öğretmenlerin %62,9'u Sosyoloji, %14,3'ü Felsefe, %22,9'u Felsefe Grubu Öğretmenliği'nden mezun oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim gördüğü fakülteye ilişkin dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
Fen Edebiyat Fakültesi	23	65,7	65,7	65,7
Eğitim Fakültesi	8	22,9	22,9	88,6
Diğer	4	11,4	11,4	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Tablo'da araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir. Bu sonuçlara göre örnekleme katılan öğretmenlerin %65,7'si Fen Edebiyat Fakültesi, %22,9'u Eğitim Fakültesi, %4'ü diğer fakültelerden mezun oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4.4. Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim durumlarına ilişkin dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
Lisans	26	74,3	74,3	74,3
Yüksek Lisans	8	22,9	22,9	97,1
Diğer	1	2,9	2,9	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Tablo'da araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir. Bu sonuçlara göre örnekleme katılan öğretmenlerin %74,3'i lisans %22,9'u yüksek lisans, %2,9'u diğer öğrenimlerden mezun oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4.5. Araştırmaya katılan katılımcıların hizmet sürelerine ilişkin dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
0-5 yıl	3	8,6	8,6	8,6
6-10 yıl	5	14,3	14,3	22,9
11-15 yıl	7	20,0	20,0	42,9
16-20 yıl	15	42,9	42,9	85,7
21 yıl ve üstü	5	14,3	14,3	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Tablo'da araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki hizmet sürelerine ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir. Bu sonuçlara göre örnekleme katılan öğretmenlerin %8,6'sı 0-5 yıl arası, %14,3'ü 6-10 yıl arası, %20'si 11-15 yıl arası, %42,9'u 16-20 yıl arası ve %14,3'ü 21 yıl ve üstü süredir çalıştıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.6. Araştırmaya katılan katılımcıların hizmet içi eğitimleri ile ilgili dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
Hizmet içi eğitim aldım	32	91,4	91,4	91,4
Hizmet içi eğitim almadım	3	8,6	8,6	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Tablo'da araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almadıklarına ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir. Bu sonuçlara göre, araştırmaya katılan katılımcıların %91,4'ü hizmet içi eğitim aldığını, %8,6'sı hizmet içi eğitim almadığını belirtmiştir.

Tablo 4.7. Araştırmaya katılan katılımcıların en son hazırlanan yapılandırmacı yaklaşımı temel alan sosyoloji öğretim programından haberdar olup olmadıklarına ilişkin dağılım

	Sıklık	%	Geçerli %	Birikimli %
Evet	26	74,3	74,3	74,3
Hayır	9	25,7	25,7	100,0
Toplam	35	100,0	100,0	

Tablo'da araştırmaya katılan öğretmenlerin en son hazırlanan yapılandırmacı yaklaşımı temel alan sosyoloji öğretim programından haberdar olup olmadıklarına ilişkin istatistiki bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %74,3'ü en son hazırlanan yapılandırmacı yaklaşımı temel alan sosyoloji öğretim programından haberdarken, %25,7'si haberdar olmadığını belirtmiştir.

4.3. Programla İlgili Görüşler

Bu bölümde, öğretmenlerin mevcut Sosyoloji Programı'nın genel amaçları, bu eğitimi alanların ihtiyaçlarını sağlamada yeterli durumda olup olmadığı ve amaçların topluma hizmet edip etmediğine ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 4.8. Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programla ilgili görüşlerine ilişkin istatistikî bilgiler

		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1. Öğrencileri Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları doğrultusunda yetiştirebilecek niteliktedir.	f	-	2	16	12	5
	%	-	5,7	45,7	34,3	14,3
2. Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmaktadır.	f	-	6	15	9	4
	%	-	17,1	42,9	25,7	11,4
3. Verilen bilgi, beceri ve tutumlar öğrencilerin günlük yaşamlarında kullanabilecekleri hale getirilmiştir.	f	-	5	15	11	4
	%	-	14,3	4,9	31,4	11,4
4. Sosyoloji konularını sevdirecek öğretmeyi mümkün kılmaktadır.	f	-	7	12	12	3
	%	-	20,0	34,3	34,3	8,6
5. Öğretmene yeterince rehberlik etmektedir.	f	1	3	17	10	4
	%	2,9	8,6	48,6	28,6	11,4
6. Topluma uyum sağlayacak bireyler yetiştirecek niteliktedir.	f	-	5	14	12	4
	%	-	14,3	40,0	34,3	11,4
7. Gerçek hayatla ilişkilidir.	f	-	5	14	11	5
	%	-	14,3	40,0	31,4	14,3
8. Öğretim yapmak eskisinden daha kolaydır.	f	-	6	12	12	5
	%	-	17,1	34,3	34,3	14,3
9. Öğretmenin sınıfta öğrencilerle olan iletişimini arttırmaktadır.	f	-	4	12	12	6
	%	-	11,4	34,3	34,3	17,1
10. Diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve etkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programıdır.	f	-	5	16	7	6
	%	-	14,3	45,7	20,0	17,1
11. Sosyoloji dersi orta öğretim kademesinde mutlaka okutulması gereken bir derstir.	f	-	-	1	2	32
	%	-	-	2,9	5,7	91,4
12. Sosyoloji dersi orta öğretim kurumlarında zorunlu olmalıdır.	f	-	-	2	1	31
	%	-	-	5,7	2,9	88,6

Tablo 'da görüldüğü gibi

- “Öğrencileri Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları doğrultusunda yetiştirebilecek niteliktedir” ifadesine öğretmenlerin %45,7'si orta düzeyde olduğunu, %34,3'ü mevcut programın öğrencileri çok iyi yetiştirebileceğini, %14,3'ü tam olarak yetiştirebileceğini ve %5,7'si ise yetiştirme konusunda az etkisi olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin mevcut programın Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları doğrultusunda öğrencileri yetiştirebileceği görüşünde hem fikir oldukları söylene bilinir. Katılımcıların hiçbiri mevcut programın amaçlara hizmet etmediğini düşünmediği belirlenmiştir.

- “Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %42,9’u mevcut programın bireysel farklılıkları göz önünde bulundurduğu konusunda kararsız oldukları, %25,7’si çok, %11,4’ü ise tam düzeyde göz önünde bulundurduğunu ifade etmiştir. %17,1’i ise mevcut programın bireysel farklılıkları ortaya koymada yetersiz olduğunu düşündükleri söylene bilir.
- “Verilen bilgi, beceri ve tutumlar öğrencilerin günlük yaşamlarında kullanabilecekleri hale getirilmiştir.” ifadesine katılımcı öğretmenlerin %31,4’ü verilen bilgi, beceri ve tutumların öğrencilerin çok fazla düzeyde kullanabilecekleri bilgi içerdiğini, %11,4’ü tamamen kullanabilecekleri bilgiyi içerdiğini, %4,9’u bu konuda kararsız oldukları ve %17,1’i ise günlük hayata dair kullanabilecekleri bilgi düzeyinin az olduğunu belirtmişlerdir.
- “Sosyoloji konularını sevdirek öğretmeyi mümkün kılmaktadır.” ifadesine katılımcı öğretmenlerin %34,3’ü mevcut programın sosyoloji konularını sevdirek öğretmeyi mümkün kıldığını, %20’si ise az sevdirdiğini belirtmiştir.
- “Öğretmene yeterince rehberlik etmektedir.” ifadesine katılımcıların %48,6’sı mevcut sistemin öğretmenlere yeterince rehberlik etmesi konusunda orta düzeyde katkısı olduğu, %28,6’sı çok fazla katkısı olduğunu, %11,4’ü tam olarak katkı sağladığını ve %2,9’u ise herhangi bir katkı sağlamadığını ifade etmiştir.
- “Topluma uyum sağlayacak bireyler yetiştirecek niteliktedir.” ifadesine katılımcıların %40’ı mevcut programın orta düzeyde topluma uyum sağlayacak bireyler yetiştirebileceğini, %34,3’ü mevcut programın çok fazla katkı sağlayacağını, %11,4’ü ise tamamen topluma uyum sağlayacak bireyler yetiştirmeye uygun bir program olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların %14,3’ü ise katkısının az olacağı görüşünde bulunmuştur.
- “Gerçek hayatla ilişkilidir.” ifadesine katılımcıların %40’ı mevcut programın gerçek hayatla ilişkisinin orta düzeyde olduğunu, %31,4’ü çok fazla hayatla ilişkili olduğunu, %14,3’ü gerçek hayatla tamamen ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %14,3’ü mevcut programın gerçek hayatla ilişkisinin az olduğunu düşünmektedir.
- “Öğretim yapmak eskisinden daha kolaydır.” ifadesine katılımcıların %34,3’ü mevcut program ile öğretim yapmak eskiye göre daha kolaylık sağladığını,

%14,3'ü tamamen kolaylık sağladığını, %11,4'ü ise az kolaylık sağladığını ifade etmişlerdir.

- “Öğretmenin sınıfta öğrencilerle olan iletişimini arttırmaktadır.” İfadesine katılımcıların %34,3'ü mevcut programın öğretilmelerin öğrenci ile iletişimlerini arttırdığını, %17,1'i tamamen artırdığını, %11,4'ü ise az artırdığını ifade etmiştir.
- “Diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve etkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programıdır.” ifadesine katılımcıların %45,7'si orta düzeyde olduğunu, %20'si çok fazla bütünleşik olduğunu, %17,1'i tamamen bütünleşik olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %14,3'ü ise az bütünleşik olduğunu ifade etmiştir.
- “Sosyoloji dersi orta öğretim kademesinde mutlaka okutulması gereken bir derstir.” ifadesine katılımcıların %91,4'ü sosyoloji dersinin orta öğretim kademesinde mutlaka okutulması gereken bir ders olduğu görüşünde olduğu belirlenmiştir.
- “Sosyoloji dersi orta öğretim kurumlarında zorunlu olmalıdır.” ifadesine katılımcıların %88,6'sı sosyoloji dersinin orta öğretim kurumlarında zorunlu olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Görüşme bulgularına bakıldığında, **bir öğretmen** sosyoloji dersinin müfredatlar da genelde seçmeli ders olarak okutulmasının dersin hak ettiği önemi kazanamamasının en büyük nedeni olarak görmektedir. Bu nedenle dersin seçmeli ders değil de zorunlu ders olarak okutulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrenci ders seçmeli olsa bile ÖSYM'nin yaptığı sınavlarda bir ağırlığının olmaması da dersin seçilmemesine neden olduğunu belirtmiştir. Öğrencinin bu nedenle dersi seçse bile derse ilgisinin az olduğunu, sözel bir ders içeriğine sahip olsa bile eşit ağırlıktan alması bölümün tercih edilme durumunu da azalttığını belirtmiştir. Bunun yanında **iki öğretmen** dersin üniversiteye yerleştirme sınavında çıkan konularla ilgili olması durumunda dersin öneminin artacağı düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. **Bir öğretmen** dersin öneminin sınavlara endeksli olmadığını, dersin gerçek hayatla ilişkili olduğunu belirtmiştir. **Bir öğretmen** ise, toplumsal sorunlar, olgular öğrenilirken evrensel değerlere önem verilmesi, tarafsız olunması gerektiğini ve ideolojik yaklaşımlardan uzak durulması gerektiğini belirtmiştir. Bir katılımcı ise toplumsal farklılıklara dikkat

çekilmesi gerektiğini farklı ülke ve dünya barışına hizmet etmesi gerektiğini belirtmiştir. **Bir öğretmen** sosyoloji dersinin hafifletilmiş bir halinin orta okulda verilmesi lise öğrencilerinin ders hakkında birazda olsun bilgiye sahip olabilmesine ve ilgilerinin artabileceğini belirtmiştir.

4.4. Program Kazanımlarına İlişkin Görüşler

Bu bölümde, öğretmenlerin mevcut Sosyoloji Programı'nın genel amaçları, bu eğitimi alanların kazanımlarına hizmet edip etmediğine ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 4.9. Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın kazanımıyla ilgili görüşlerine ilişkin istatistiki bilgiler:

		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1. Sosyoloji programının kazanımları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur.	f		4	12	17	2
	%		11,4	34,3	48,6	5,7
2. Sosyoloji programının kazanımları öğrencilerin alanla ilgili ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir.	f		5	16	12	2
	%		14,3	45,7	34,3	5,7
3. Sosyoloji programında güncel konulara yeteri kadar yer verilmektedir.	f		9	13	10	2
	%		25,7	37,1	28,6	5,7
4. Sosyoloji programının kazanımları gerçekleştirilecek niteliktedir.	f		3	13	16	3
	%		8,6	37,1	45,7	8,6
5. Sosyoloji programının kazanımları birbiri ile tutarlıdır.	f		1	8	22	4
	%		2,9	22,9	62,9	11,4
6. Kazanımlar sınıf düzeylerine uygundur.	f		2	9	18	6
	%		5,7	25,7	51,4	17,1
7. Kazanımlar öğrencilere "Sosyolojik Bakış Açısı" na sahip birer birey olmalarını sağlayacak niteliktedir.	f		7	15	9	4
	%		20,0	42,9	25,7	11,4
8. Kazanımlar öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygundur.	f		5	10	18	2
	%		14,3	28,6	51,4	5,7
9. Kazanımlar yorum farklılıklarına olanak vermeyecek şekilde açık ve net olarak ifade edilmiştir.	f		3	12	15	5
	%		8,6	34,3	42,9	14,3
10. Sosyoloji programında kazanımlar anlaşılması kolay, davranışa yönelik ve detaylı biçimde ifade edilmiştir.	f		4	12	15	4
	%		11,4	34,3	42,9	11,4

Tablo'da görüldüğü gibi;

- "Sosyoloji programının kazanımları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur." ifadesine katılımcıların %48,6'sı programın kazanımlarının toplumun beklenti ve ihtiyaçlarını çok fazla karşıladığı görüşünderken, %34,3'ü orta düzeyde karşıladığını, %5,7'si ise tamamen karşıladığını ifade ederken, %11,4'ü ise az karşıladığı görüşündedir.
- "Sosyoloji programının kazanımları öğrencilerin alanla ilgili ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir." ifadesine katılımcıların %45,7'si sosyoloji programının kazanımları öğrencinin alanla ilgili ihtiyaçlarını orta düzeyde karşıladığını,

%34,3'ü çok karşıladığı, %5,7'si tamamen karşıladığını, %14,3'ü ise az karşıladığı görüşündedir.

- “Sosyoloji programında güncel konulara yeteri kadar yer verilmektedir.” ifadesine katılımcıların %37,1'i sosyoloji programında güncel konulara orta düzeyde yer verildiğini, %28,6'sı çok fazla yer verildiğini, %25,7'si az yer verildiğini düşünmektedir.
- “Sosyoloji programının kazanımları gerçekleştirilecek niteliktedir.” ifadesine katılımcıların %45,7'si sosyoloji programının kazanımlarının gerçekleştirme niteliğinin çok fazla olduğunu düşünürken, %37,1'i orta düzeyde gerçekleştirileceğini belirtmişlerdir.
- “Sosyoloji programının kazanımları birbiri ile tutarlıdır.” ifadesine katılımcıların %62,9'u sosyoloji programının kazanımlarının çok fazla birbiri ile tutarlı olduğunu düşünürken, %22,9'u orta düzeyde tutarlı olduğunu, %11,4'ü ise tamamen tutarlı olduğunu ifade etmişlerdir.
- “Kazanımlar sınıf düzeylerine uygundur.” ifadesine katılımcıların %51,4'ü kazanımların sınıf düzeylerine çok fazla uygun olduğunu, %25,7'si orta düzeyde uygun olduğunu, %17,1'i ise tamamen uygun olduğunu ifade etmiştir.
- “Kazanımlar öğrencilere “Sosyolojik Bakış Açısı” na sahip birer birey olmalarını sağlayacak niteliktedir.” ifadesine katılımcıların %42,9'u kazanımların öğrencilere orta seviyede sosyolojik bir bakış açısı sağlayacağını, %25,7'si çok fazla düzeyde sağlayacağını, %11,4'ü ise tamamen sağlayacağını ifade etmiştir.
- “Kazanımlar öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygundur.” ifadesine katılımcıların %51,4'ü kazanımların öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine çok fazla düzeyde uygun olduğunu, %28,6'sı orta düzeyde, %14,3'ü uygunluğunun az olduğunu ifade etmişlerdir.
- “Kazanımlar yorum farklılıklarına olanak vermeyecek şekilde açık ve net olarak ifade edilmiştir.” ifadesine katılımcıların %42,9'u ifadelerin çok fazla net ve anlaşılır olduğunu, %34,3'ü orta düzeyde anlaşılır ve net olduğunu, % 14,3'ü tamamen ve %8,6'sı az anlaşılır ve net olduğunu ifade etmiştir.

- “Sosyoloji programında kazanımlar anlaşılması kolay, davranışa yönelik ve detaylı biçimde ifade edilmiştir.” ifadesine katılımcıların %42,9’u çok fazla düzeyde sosyoloji programında kazanımların anlaşılır kolay ve davranışa yönelik, detaylı biçimde ifade edilmiş olduğunu, %34,3’ü ise orta düzeyde ifade edilmiş olduğunu belirtmiştir.

Görüşme bulgularına bakıldığında, **bir öğretmen** öğrencilere sosyolojik bakış açısı kazandırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca **bir öğretmen** sosyoloji dersinin güncel konuları, toplumsal konuları içerdiğinden tüm öğrencileri ilgilendirdiğini, bazı dersler ile zenginleştirilerek anlatılması öğrencinin günlük konularla ilgili yorumlarını katarak yorum yeteneği kazandırılması yanında görsellerle ve anket sorularıyla desteklenmesi dersin kavranmasında kolaylık sağlayabileceğini belirtmiştir. **Bir öğretmen** ise sosyoloji kitaplarında güncel konulara daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. **İki öğretmen** ise, toplumsal sorunların özgürce konuşulabileceği esneklikte düzenlenmesi gerektiğini ve güncel konulara daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

4.5. Programın İçeriğine İlişkin Görüşler

Bu bölümde, öğretmenlerin mevcut Sosyoloji Programı’nın içeriğinin ve amaçların topluma hizmet edip etmediğine ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 4.10. Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın içeriğine ilişkin görüşlerinin istatistiki bilgileri

		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1. Sosyoloji programının içeriği öğrencilerin toplumsal sorunlara ilgi gösterme ve sorunlara çözüm geliştirmeleri için elverişlidir.	f		5	17	12	1
	%		14,3	48,6	34,3	2,9
2. Sosyoloji programının içeriği toplumun her alanda kalkınması için öğrencilerin iyi bir vatandaş olmalarını sağlayabilecek güçtedir.	f		6	18	10	1
	%		17,1	51,4	28,6	2,9
3. İçerik öğrenciyi ezberlemekten çok anlamaya yönlendirmektedir.	f		9	9	15	2
	%		25,7	25,7	42,9	5,7
4. Sosyoloji programındaki içerik toplumsal olaylara ilgili son gelişmeleri yansıtmaktadır.	f		8	21	4	2
	%		22,9	60,0	11,4	5,7
5. İçerik öğrenme ilkelerine uygun olarak						
a. Kolaydan zora	f		1	15	14	3
	%		2,9	42,9	40,0	8,6
b. Basitten karmaşığa	f		2	15	14	3
	%		5,7	42,9	40,0	8,6
c. Yakından uzağa düzenlenmiştir.	f		1	15	14	3
	%		2,9	42,9	40,0	8,6
6. İçerik öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlanmıştır.	f		10	13	8	4
	%		28,6	37,1	22,9	11,4
7. İçerik programda öngörülen kazanımları öğrencilere kazandırabilecek niteliktedir.	f		2	16	12	5
	%		5,7	45,7	34,3	14,3
8. İçerik öğrenme alanları ve üniteler ile tutarlıdır	f		1	12	17	5
	%		2,9	34,3	48,6	14,3
9. İçerikte yer alan konular programın kazanımları ile tutarlıdır.	f		1	13	15	6
	%		2,9	37,1	42,9	17,1
10. Sosyoloji programı içerik yönünden eksiksiz, tamdır. Herhangi bir konu eklemeye gerek yoktur.	f	1	12	14	6	2
	%	2,9	34,3	40,0	17,1	5,7

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi;

- “Sosyoloji programının içeriği öğrencilerin toplumsal sorunlara ilgi gösterme ve sorunlara çözüm geliştirmeleri için elverişlidir.” ifadesine katılımcıların %48,6’sı sosyoloji programının içeriği öğrencilerin toplumsal sorunlara ilgi gösterme ve sorunlara çözüm geliştirmeleri için orta düzeyde elverişli olduğu, %34,3’ü ise çok elverişli olduğunu, %14,3’ü ise az elverişli olduğunu belirtmiştir.
- “ Sosyoloji programının içeriği toplumun her alanda kalkınması için öğrencilerin iyi bir vatandaş olmalarını sağlayabilecek güçtedir.” ifadesine katılımcıların %51,4’ü sosyoloji programının içeriği toplumun her alanının kalkınması için öğrencilerin iyi bir vatandaş olmalarını orta derecede sağlayabileceğini,

%28,6'sı çok fazla sağlayabileceğini, %17,1'i ise az seviyede sağlayacağını belirtmiştir.

- “İçerik öğrenciyi ezberlemekten çok anlamaya yönlendirmektedir.” ifadesine katılımcıların %42,9'u içeriğin öğrenciyi ezbercilikten çok anlamaya yönelttiğini, %25,7'si ise öğrenciyi anlamaya az yönelttiğini belirtmiştir.
- “Sosyoloji programındaki içerik toplumsal olaylarla ilgili son gelişmeleri yansıtmaktadır.” ifadesine katılımcıların %60'ı sosyoloji programının içeriğinin orta düzeyde toplumsal olaylarla ilgili son gelişmeleri yansıttığını, %22,9'u az seviyede toplumsal olayları yansıttığını belirtmiştir.
- “İçerik öğrenme ilkelerine uygun olarak” ifadesine katılımcıların %42,9'u orta düzeyde kolaydan zor, basitten karmaşığa ve yakından uzağa olarak düzenlendiğini düşünürken, %40'ı çok fazla düzeyde bu şekilde düzenlendiğini ifade etmiştir.
- “İçerik öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alınarak hazırlanmıştır” ifadesine katılımcıların %37,1'i içeriğin öğrencilerin bireysel farklılıklarını orta düzeyde göz önünde bulundurduğunu, %28,6'sı içeriğin bireysel farklılığı az göz önünde bulundurduğu ve %22,9'u ise çok fazla göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir.
- “İçerik programda öngörülen kazanımları öğrencilere kazandırabilecek niteliktedir.” ifadesine katılımcıların %45,7'si orta düzeyde içeriğin öngörülen kazanımları öğrencilere kazandırabilecek nitelikte olduğunu, %34,3'ü çok fazla ve %14,3'ü tamamen öğrencilere öngörülen kazanımları kazandırabilecek nitelikte olduğunu belirtmişlerdir.
- “İçerik öğrenme alanları ve üniteler ile tutarlıdır” ifadesine katılımcıların %48,6'sı programların içerik yönünden öğrenme alanları ve üniteleri ile çok tutarlı olduğunu, %34,3'ü ise orta düzeyde tutarlı olduğunu, %14,3'ü ise tamamen tutarlı olduğunu belirtmiştir.
- “İçerikte yer alan konular programın kazanımları ile tutarlıdır.” ifadesine katılımcıların %42,9'u içerikte yer alan konuların programın kazanımları ile çok tutarlı olduğunu, %37,1'i orta düzeyde tutarlı olduğunu, %17,1'i tamamen tutarlı olduğunu belirtmiştir.

- “ Sosyoloji programı içerik yönünden eksiksiz, tamdır. Herhangi bir konu eklemeye gerek yoktur.” ifadesine katılımcıların %40’ı sosyoloji programının içerik yönünden orta düzeyde tam olduğunu, %34,3’ü az tutarlı olduğunu, %17,1’i çok tutarlı olduğunu belirtmiştir.

4.6. Programın Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşler

Bu bölümde, öğretmenlerin mevcut Sosyoloji Programı’nın genel amaçları, bu eğitimi alanların ihtiyaçlarını sağlamada yeterli durumda olup olmadığı ve amaçların topluma hizmet edip etmediğine ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 4.11. Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın içeriğine ilişkin görüşlerinin istatistiksel bilgileri:

		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1. Müfredattaki ders kitabı bir eğitim programında olması gereken özelliklere sahiptir.	f		3	21	9	2
	%		8,6	60,0	25,7	5,7
2. Sosyoloji dersinin öğretimi için ayrılan haftalık ders saati, içeriğin öğrencilere kazandırılmasında yeterlidir.	f	8	6	5	7	9
	%	22,9	17,1	14,3	20,0	25,7
3. Öğrencileri merkeze alan aktif öğretim stratejileri ön plandadır. (Tam öğrenme, Kubaşık Öğrenme, Araştırma-İnceleme Yoluyla)	f		5	15	12	3
	%		14,3	42,9	34,3	8,6
4. Öğrencilere ön bilgilerini kullanarak yeni öğrendiği kavramları yapılandırma fırsatı vermektedir.	f		4	17	11	3
	%		11,4	48,6	31,4	8,6
5. Sosyoloji dersinde kullanılan öğrenme-öğretme etkinlikleri öğrencilerin seviyesine uygundur.	f		2	11	19	3
	%		5,7	31,4	54,3	8,6

Tablo’da görüldüğü gibi;

- “Müfredattaki ders kitabı bir eğitim programında olması gereken özelliklere sahiptir.” ifadesine katılımcıların %60’ı orta düzeyde müfredattaki ders kitabının bir eğitim programında olması gereken özelliklere sahip olduğunu düşünürken, %25,7’si çok fazla sahip olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir.
- “Sosyoloji dersinin öğretimi için ayrılan haftalık ders saati, içeriğin öğrencilere kazandırılmasında yeterlidir.” ifadesine katılımcıların %25,7’si ders saatinin yeterli olduğunu düşünürken, %22,9’u yetersiz olduğunu ifade etmiştir.
- “Öğrencileri merkeze alan aktif öğretim stratejileri ön plandadır.” ifadesine katılımcıların %42,9’u orta düzeyde ön planda olduğunu, %34,3’ü ise çok fazla ön planda olduğunu belirtmiştir.

- “Öğrencilere ön bilgilerini kullanarak yeni öğrendiği kavramları yapılandırma fırsatı vermektedir.” ifadesine katılımcıların %48,6’sı öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak yeni öğrendiği kavramları yapılandırmada orta düzeyde fırsat verdiğini,
- “Sosyoloji dersinde kullanılan öğrenme-öğretme etkinlikleri öğrencilerin seviyesine uygundur.” ifadesine katılımcıların %54,3’ü sosyoloji dersinde kullanılan öğrenme-öğretme etkinlikleri öğrencilerin seviyesine çok uygun olduğunu, %31,4’ü ise orta düzeyde uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Görüşme bulgularına bakıldığında, **iki öğretmen** ders saatinin daha fazla olması gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 4.12. Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretiminde kullanılan araç gereçlere ilişkin istatistiki bilgileri:

Kullanılan Araçlar	Sıklık	Yüzde
Akıllı Tahta	29	82,9
Kaynak Kişi ve Kurumlar	3	8,6
Görsel İşitsel Araçlar	20	57,1
Yazılı Kaynaklar	33	94,3

Araştırmaya katılan katılımcıların %82,9’u akıllı tahtayı sosyoloji dersi öğretiminde kullanılan araç olarak kullandığını, %8,6’sı kaynak kişi ve kurumları, %57,1’i görsel işitsel araçları ve % 94,3’ü yazılı kaynakları kullandıklarını belirtmiştir.

Görüşme bulgularına bakıldığında **bir öğretmen** derslerde kullanılan akıllı tahtalar için gerekli malzeme ve dokümanların temin edilmesinin öğretme sürecinde fayda sağlayacağını belirtmiştir. Ayrıca konuyla ilgili slaytlar, videolar, bu konudaki çalışmalarında paylaşılması eğitim sürecini kolaylaştıracağı kanaatinde olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.13. Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretiminin en büyük sorununa ilişkin istatistiki bilgileri

Sorunlar	Sıklık	Yüzde
Öğrenciler bur dersi gereksiz bir ders olarak görmektedir	22	62,9
Sınıflarda öğrenci sayısı fazladır	6	17,2
Ders müfredatı yetersizdir	6	17,2
Ders saati yetersizdir.	15	42,9
Kaynaklar yetersizdir.	8	22,9
Öğretmen sayısı yetersizdir	1	2,9
Diğer	1	2,9

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretiminin en büyük sorunu olarak %62,9'u öğrencinin dersi gereksiz bir ders olarak görmesi olduğu, %42,9'u ders saatinin yetersiz olduğu, %22,9'u kaynakların yetersiz olduğu, %17,2'si sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması ve ders müfredatının yetersiz olması, %2,9'u öğretmen sayısının yetersiz olduğu ve %2,9 'u ise diğer nedenler olarak belirtmişlerdir.

Tablo 4.14. Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretimi için kullandıkları yöntemlere ilişkin istatistiki bilgileri

Kullanılan Öğretim Yöntemleri	Sıklık	Yüzde
Düz anlatım yöntemi	25	71,4
Bireysel çalışmalar	11	31,4
Tartışma yöntemi	28	80
Soru cevap yöntemi	28	80
Diğer	4	11,4

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyoloji dersi öğretiminde kullandıkları yöntemlere bakıldığında katılımcıların, %71,4'ü düz anlatım yöntemi, %31,4'ü bireysel çalışmalar, %80'i tartışma yöntemi, %80'i soru cevap yöntemi ve %11,4'ü ise diğer yöntemleri kullandığını belirtmiştir.

4.7. Programın Ölçeme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Görüşler

Bu bölümde, öğretmenlerin mevcut Sosyoloji Programı'nın genel amaçları, bu eğitimi alanların ihtiyaçlarını sağlamada yeterli durumda olup olmadığı ve amaçların topluma hizmet edip etmediğine ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 4.15. Araştırmaya katılan katılımcıların uygulanan programın değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinin istatistikî bilgileri:

		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1. Değerlendirme sürecinde bütün öğrencilerin aktif olmalarını sağlamaktadır.	f		2	22	7	4
	%		5,7	62,9	20,0	11,4
2. Öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hale getirebilmek için dönüt sağlamalıdır.	f		1	9	17	8
	%		2,9	25,7	48,6	22,9
3. Geleneksel ölçme araçları (çoktan seçmeli, yazılı yoklamalar, kısa cevaplı testler, D-Y testler) kullanmaya daha az ihtiyaç duyulmuştur.	f		3	17	10	4
	%		8,6	48,6	28,6	11,4
4. Sosyoloji dersinde öğrencilere ilgili üniteye kazandırılmak istenilen davranışları takip eden izleme testleri uygulanmalıdır.	f		3	8	11	13
	%		8,6	22,9	31,4	37,1
5. Öğrenci başarısını değerlendirmek için kullanılan ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.	f		1	10	11	13
	%		2,9	28,6	31,4	37,1
6. Sosyoloji dersinde öğrenci başarılarını değerlendirmek için öğretim teknikleri kullanılmalıdır	f			8	13	14
	%			22,9	37,1	40,0
7. Sosyoloji eğitiminde, süreci değerlendirmek için “öğrenci ürün dosyası” ve “performans değerlendirme” yöntemleri daha etkilidir.	f	1	6	9	14	5
	%	2,9	17,1	25,7	40,0	14,3

Tablo’da görüldüğü gibi;

- “Değerlendirme sürecinde bütün öğrencilerin aktif olmalarını sağlamaktadır.” ifadesine katılımcıların %62,9’u orta düzeyde değerlendirme sürecinde bütün öğrencilerin aktif olmalarını sağladığını düşünürken, %20’si çok fazla sağladığını ifade etmiştir.
- “Öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hale getirebilmek için dönüt sağlamalıdır.” ifadesine katılımcıların %48,6’sı çok fazla dönüt sağlaması gerektiğini düşünürken, %25,7’si orta düzeyde dönüt sağlaması gerektiğini ifade etmiştir.
- “Geleneksel ölçme araçları (çoktan seçmeli, yazılı yoklamalar, kısa cevaplı testler, D-Y testler) kullanmaya daha az ihtiyaç duyulmuştur.” ifadesine katılımcıların %48,6’sı orta düzeyde ihtiyaç duyulduğunu düşünürken, %28,6’sı çok fazla düzeyde ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.
- “Sosyoloji dersinde öğrencilere ilgili üniteye kazandırılmak istenilen davranışları takip eden izleme testleri uygulanmalıdır.” ifadesine katılımcıların %37,1’i kesinlikle uygulanması gerektiğini düşünürken, %31,4’ü çok fazla düzeyde uygulanması gerektiğini ifade etmiştir.
- “Öğrenci başarısını değerlendirmek için kullanılan ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.” ifadesine katılımcıların %37,1’i kesinlikle yapılması gerektiğini düşünürken, %31,4’ü çok fazla düzeyde yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

- “Sosyoloji dersinde öğrenci başarılarını değerlendirmek için öğretim teknikleri kullanılmalıdır” ifadesine katılımcıların %40’ı kesinlikle kullanılması gerektiğini düşünürken, %37,1’i çok fazla düzeyde yapılması gerektiğini ifade etmiştir.
- “Sosyoloji eğitiminde, süreci değerlendirmek için “öğrenci ürün dosyası” ve “performans değerlendirme” yöntemleri daha etkilidir.” ifadesine katılımcıların %40’ı çok fazla etkili bir yöntem olduğunu düşünürken, %25,7’si orta düzeyde etkili bir yöntem olduğunu ifade etmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyoloji eğitiminin öğretimde nitelik ve kalitesinin artırılması gerekmektedir. Öğrenen merkezli bir sınıf ortamı oluşturulduğu takdirde öğrenciler ve öğretmenler modern rollere katkı sağlayacaktır. Günümüzde eğitim anlayışının öğretmen merkezli yaklaşımlar yerine öğrenci merkezli yaklaşımlara kaymasından dolayı; strateji, teknik ve yöntemlerin buna uygun bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Taş 2005). Öğrencilerin öncelikle sosyoloji dersine ilişkin gerekli olduğuna yönelik olarak bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Sosyoloji dersinin nerede ve ne şekilde kullanılacağına yönelik bilgiler verilmelidir. Sosyoloji dersinde öğrencilerin dinlemiş olduğu ve not aldığı anlatım yöntemi modern öğretim yöntemleriyle uyumlu olmalıdır. Bu öğrenme tekniklerinden basamaklı, araştırma ve inceleme, proje tabanlı gibi öğrenme yöntemlerinin kullanılması öğrencilerin derse olan dikkatini daha çok artıracaktır.

Sosyoloji dersinin ilköğretim okullarının son dönemlerinde okutulması öğrenci sosyalleşmesine katkı sağlayacaktır. Sosyoloji dersi öğrencilerin hayata kazandırılması ve topluma uyum sağlaması açısından önem arz etmedir. Sosyoloji dersinin önemli bir ders olması nedeniyle zorunlu bir ders olarak alınması öğrenciler için faydalı olacaktır. Öğrenciler sosyoloji dersiyle; içerisinde bulunduğu toplumun nasıl meydana geldiğini, yapısını, değişim ve gelişim sürecini yakından takip edebilmektedir. İçinde bulunduğu toplumu ve dünyayı eleştirel bir bakışla değerlendirmektedir. Toplumsal bir bilincin oluşmasını sağlayarak, öğrencilerin duyarlı bir birey olmasına yardımcı olmaktadır.

Araştırma yapabilen, sorgulayan, problemlere çözüm önerileri getirebilen öğrencilerin yetiştirilmesi sosyoloji için önemlidir. Sosyoloji dersinin ortaöğretimdeki haftalık ders saatleri genişletilmeli, topluma ve dünyaya duyarlı bireylerin yetiştirilmesi

sağlanmalıdır. Ders programının öğrencilerin karşılaşılabileceği güncel sorunlara çözüm üretebileceği şekilde düzenlenmesi, eleştirel düşünebilen kişilerin yetişmesine imkan oluşturacak, araştırma ve tartışma yapabilecek bir ortamı sağlayacak şekilde düzenlenmesi gereklidir. Bu bakımdan; sosyoloji dersinde yapılan iyileşmeler, gençleri ve bağlı buldukları sistemdeki diğer bireylerle toplumsal yaşamında istenilen seviyede değiştirilebilmesine imkan sağlayacaktır.

Sosyoloji eğitiminin üniversite hazırlık sınavlarında fen ve eşit ağırlık bölümlerinde ağırlıklı olarak sorulması gerekmektedir. Ortaöğretim kurumlarının amaç ve işlevleri tekrar gözden geçirilerek, öğrencilerin ortaöğretimdeki derslerin önemini sınav odaklı algılamalarının engellenmesi gerekmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında görevli olan tüm branş öğretmenleri alanlarıyla ilgili öğretim teknikleri hakkında oluşan gelişmeleri takip etmeli, yeni tekniklerin nasıl kullanılacağıyla ilgili hizmetiçi eğitime tabii tutulmaları gerekmektedir (Yıldız 2003). Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin okuyacağı sosyoloji kitapları mevcut değildir. Bu açıdan; orta öğretim öğrencilerinin anlayacağı düzeyde, ilgisini çekebilecek sosyoloji kitapları hazırlanmalıdır. Ders kitaplarının sosyoloji dersine uygunluğu ve amaca hizmet etmesi önemlidir. Sosyoloji öğretiminin farklı araç ve gereçlerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle; öğrenci düzeyine uygun olan okuma parçalarıyla ve görsel malzemelerle desteklenmiş ders kitapları hazırlanmalıdır. Ders programlarının ve ders içeriklerinin yaşadığımız çağa uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Toplumun ihtiyaç ve beklentilerine yönelik olarak toplumsal problemlere ışık tutan, örneklerle desteklenmiş konulara yer verilmeli, Compact Disc (CD) gibi ders araç-gereçleri kullanılmalıdır.

Öğretmenlerin temel görevi öncelikli olarak öğrencilerin hayata hazırlanmasını sağlamak, öğrencilerin bilgi ve becerilerini kazanmasını sağlamaktır. Bu bakımdan öğretmenlerin öğrencilere sosyoloji dersinin gerekliliği, sosyolojiyi nerede ve nasıl kullanacakları hakkında bilgilendirme yapmaları gerekmektedir. Tüm dünya'da meydana gelen gelişmeleri takip etmek, diğer konularla ilgi kurarak yorumlamak, neden sonuç ilişkisine göre öğretim sistemini uygulamak öğrencilerin derse olan ilgisini artırmaktadır. Öğretmenlerin bu kapsamda temel görüşlerini almak amacıyla alan zümreleri hazırlamaları, raporlarla değerlendirme yapabilecekleri bir birimin bulunması gerekmektedir. Bu birim etkili çalışmayı sağlayarak, eğitim ve öğretime önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmada öğretim kurumlarında verilen Sosyoloji Dersi Öğretim Programının dersin öğretmenlerinin görüşlerine göre genel değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, öğrenim durumları, hizmet süreleri, hizmet içi eğitim durumları gibi kişisel özelliklerine ilişkin istatistiki sonuçlara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan katılımcıların %31,4'ü (n=1) erkek %68,6'sı (n=24) kadın öğretmen olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin öğrenim gördükleri bölümlere ilişkin dağılıma göre, %62,9'u (n=23) Sosyoloji, %14,3'ü (n=8) Felsefe, %22,9'u (n=4) Felsefe Grubu Öğretmenliği'nden mezun oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun sosyoloji mezunu olmasının en önemli nedeni, ülkemizde felsefe ve felsefe grubu öğretmenliği bölümlerinin sosyoloji bölümüne göre daha az sayıda bulunması gösterilebilir.

Öğretmenlerin %65,7'si (n=23) Fen Edebiyat Fakültesi, %22,9'u (n=8) Eğitim Fakültesi, %4'ü (n=4) diğer fakültelerden mezun oldukları belirlenmiştir.

Katılımcıların %74,3'i (n=26) lisans %22,9'u (n=8) yüksek lisans, %2,9'u (n=1) diğer öğrenimlerden mezun oldukları belirlenmiştir.

Öğretmenlerin hizmet sürelerine bakıldığında, öğretmenlerin %8,6'sı (n=3) 0-5 yıl arası, %14,3'ü (n=5) 6-10 yıl arası, %20'si (n=7) 11-15 yıl arası, %42,9'u (n=15) 16-20 yıl arası ve %14,3'ü (n=5) 21 yıl ve üstü süredir çalıştıkları belirlenmiştir. Katılımcıların genelde 16-20 yıl arası hizmet yılına sahip oldukları, en az çalışanların ise 5 yıldan daha az süredir çalıştığı belirlenmiştir.

Sosyoloji dersinin değerlendirilmesinde öğretmenler genelde "orta" düzey biçiminde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında "çok" veya "tam" olarak görüş bildirmişlerdir. Genel olarak "hiç" seçeneği diğer seçeneklere göre çok az kullanılmıştır. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan katılımcıların genelde olumlu bir düşünceye sahip olduğu söylene bilir.

Öğretmenlerin sosyoloji dersi öğretim programının amaçları doğrultusunda, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılaması, içeriğinin uygunluğu, amaçlara hizmet etme yeterliliği, kazanımları, öğretmenlerin problemleri, öğretim sürecindeki güçlükler, öğretimin gerekliliği ile ilgili görüşleri ele alınmıştır.

Araştırmadan uygulanan programın katılımcıların görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

1. Öğretmenler büyük ölçüde verilen öğretimin Milli Eğitim Sistemindeki amaçlara hizmet ettiğini,
2. Öğretimin toplumun içinde bulunan bireysel farklılıkları göz önünde bulundurduğunu,
3. Öğretim sırasında verilen bilgi, beceri ve tutumlar öğrencilerin günlük yaşamlarına kullanabilecekleri nitelikte olduğunu,
4. Uygulanan programın sosyoloji konularını sevdirecek öğretmeyi mümkün kıldığını,
5. Uygulanan programların öğretmenlere yeterince rehberlik ettiğini,
6. Sosyoloji dersi öğretim programının topluma uyum sağlayacak bireyler yetiştirebilecek nitelikte olduğunu,
7. Sosyoloji öğretiminin gerçek hayatla ilişkili olduğunu,
8. Öğretim yapmanın daha kolaylaştığını,
9. Sosyoloji öğretiminin öğretmenlerle ve öğrencilerle iletişimi artırdığını,
10. Sosyoloji dersinin orta öğretimde mutlaka okutulması gerektiğini,
11. Sosyoloji dersinin orta öğretimde zorunlu olması gerektiğini düşünmektedirler.

Öğretmenlerin programın geneli hakkındaki düşünceleri ve önerilerine bakıldığında;

- Sosyoloji dersinin mevcut programlarda seçmeli ders olduğunu, zorunlu ders olarak okutulmasının dersin hak ettiği önemi artırmasında fayda sağlayacağını,
- Sosyoloji dersinin seçmeli olsa bile yükseköğretime geçiş sınavlarında belirli bir ağırlığının olması dersin önemini artıracak,
- Sosyoloji dersinin sözel bir ders olmasına rağmen yükseköğretime geçiş sırasında eşit ağırlık kapsamında değerlendirilmesi bölüm tercihini azalttığını,
- Sosyoloji öğretimi programının öğrencilere toplumsal sorunlar, olgular öğrenilirken evrensel değerlere önem verilmesi, tarafsız olunması gerektiğini ve ideolojik yaklaşımlardan uzak durulması gerektiğini,
- Öğretim sırasında, toplumsal farklılıklara dikkat çekilmesi gerektiğini farklı ülke ve dünya barışına hizmet etmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Araştırmadan uygulanan programın öğrencilere kazanımlarıyla ilgili görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

1. Sosyoloji programının kazanımlarının toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğunu,
2. Sosyoloji programının kazanımlarının öğrencilerin alanla ilgili ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olduğunu,
3. Sosyoloji programında güncel konulara yer verildiğini,
4. Sosyoloji programının kazanımları gerçekleştirilecek nitelikte olduğunu,
5. Programın kazanımlarının birbiri ile tutarlı olduğunu,
6. Kazanımların sınıf düzeylerine uygun olduğunu,
7. Kazanımların öğrencilere sosyolojik bir bakış açısı kazandırdığını,
8. Kazanımlar öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu,
9. Kazanımların yorum farklılıklarına olanak vermeyecek şekilde açık ve net olduğunu,
10. Sosyoloji programında kazanımların anlaşılır, kolay ve detaylı ifade edilmiş olduğunu düşünmektedirler.

Öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki düşünceleri ve önerilerine bakıldığında;

- Öğrencilere sosyoloji bakış açısı kazandırılması gerektiğini,
- Güncel konulara ve toplumsal konulara içerikte yer verilmesinin öğrencilerin ilgisini artırdığını ve derse bakış açılarının değişebileceğini,
- Öğrencilerin ders içeriğinin zenginleştirilmesinin günlük olaylarla ilgili yorum yeteneklerini artıracaklarını,
- Ders esnasında işlenen konuların görsellerle ve anket sorularıyla desteklenmesinin dersin kavranmasında kolaylık sağlayacağını,
- Sosyoloji kitaplarında güncel konulara daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Araştırmadan uygulanan programın içeriği ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

1. Sosyoloji programının içeriği öğrencilerin toplumsal sorunlara ilgi gösterme ve sorunlara çözüm geliştirmeleri için elverişli olduğunu,
2. Sosyoloji program içeriğinin öğrencilerin iyi bir vatandaş olmalarını sağlayarak, öğrencileri topluma kazandırdığı,

3. Program içeriği öğrenciyi ezberlemekten çok anlamaya yönlendirmekte olduğunu,
4. Sosyoloji programının içeriğini toplumsal olaylarla ilgili son gelişmeleri yansıttığını,
5. İçeriğin öğrenme ilkelerine uygun olduğunu,
6. İçeriğin öğrencinin bireysel farklılıklarını dikkate aldığını,
7. Program içeriğinin öngörülen kazanımları öğrencilere kazandırabilecek nitelikte olduğunu,
8. İçeriğin öğrenme alanları ile tutarlı olduğunu,
9. İçerikte yer alan konuların programın kazanımları ile tutarlı olduğunu,
10. İçerik yönünden eksiksiz olduğunu, ayrıca bir konu eklemenin gereksiz olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmada Sosyoloji dersinin kitap, materyal ve planlarıyla ilgili öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

1. Müfredattaki ders kitabının bu eğitim programına uygun tasarlandığı,
2. Ders saatinin içeriği aktarmada yeterli olup olmadığı konusunda kararsız kaldıkları,
3. Aktif öğretim stratejilerinin ön planda tutulduğu,
4. Öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak yeni öğrendiği kavramları yapılandırma fırsatı oluşturduğunu,
5. Öğrenme- öğretme etkinliklerinin öğrencilerin seviyesine uygun olduğu,
6. Derste kullanılan araç gereç olarak en fazla yazılı kaynaklar kullanıldığını, en az ise kaynak kişi ve kurumlardan faydalandığı,
7. Öğrencilerin çoğunun bu dersi gereksiz ders gördüğünü, buna rağmen dersin en büyük sorunlarının içinde ders saati yetersizliğinin belirgin bir sorun olduğu,
8. Ders öğretim tekniği olarak birçok yöntem kullanılmasına rağmen en çok tartışma ve soru cevap yöntemlerini daha sık kullandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada Sosyoloji dersinin değerlendirilmesine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

1. Değerlendirme sürecinde bütün öğrencilerin aktif olmalarının sağlanması gerektiğini,

2. Öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hale getirebilmek için dönüt sağlaması gerektiğini,
3. Geleneksel ölçme araçlarını kullanmaya daha az ihtiyaç duyulduğunu,
4. Sosyoloji dersinde öğrencilere ilgili ünitelerde kazandırılmak istenilen davranışları takip eden izleme testleri uygulanmasının gerekliliğini,
5. Öğrenci başarısını değerlendirmek için kullanılan ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılması gerekliliğini,
6. Sosyoloji dersinde öğrenci başarılarını değerlendirmek için öğretim teknikleri kullanılması gerekliliğini,
7. Sosyoloji eğitiminde süreci değerlendirmek için öğrenci ürün dosyası ve performans değerlendirme yöntemlerinin daha etkili yöntemler olduğunu vurgulamışlardır.

Yapılan çalışmanın sonucundan çıkarılacak öneriler ise;

1. Uygulanan anket ve görüşme sonuçlarına göre, ders saati dersin içeriğinin aktarılması için çok uygun değildir, yoğun bir içeriğe sahip olan sosyoloji dersi içeriğinin daha iyi aktarılabilmesi için ders saatlerinin artırılması gerekmektedir.
2. Daha iyi bir eğitim için sınıflardaki akıllı tahta miktarı artırılması gerekmektedir. Mevcut durumda akıllı tahtalar olsa bile çok etkin kullanılmadığı, bunun nedeninin ise eğitimcilerin eğitim teknolojilerini daha etkin kullanmaları için eğitimcilere gerekli hizmet içi eğitimlerin verilmemiş olmasıdır. Sosyoloji dersi öğretmenlerinin hizmet içi eğitime tabi tutularak teknolojik yeniliklerden daha fazla faydalanmaları sağlana bilinir.
3. Ortaöğretimdeki dersin önem düzeyinin artırılması için yükseköğretime giriş sınavlarında sosyoloji ile ilgili bir alan eklene bilinir. Bu sayede öğrencinin derse verdiği önem artabilir.
4. Öğretmenlerden elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin sosyoloji dersine verdikleri önem düzeyinin çok düşük olmasının nedenlerinden biri de dersi sıkıcı bulmalarıdır. Bunun için görsel ve işitsel zenginlikteki materyaller ile zevk alabilecekleri okuma parçaları ile ilgileri arttırılabilir.
5. Öğrenciler sosyoloji dersinin kendileri için gereksiz bir ders olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle derse verdikleri önem düzeyleri düşüktür.

Özellikle güncel olaylara ders içerisinde yer verilmesi hem derse katılımlarını arttırabilir hem de yorum kabiliyetlerini arttırabilir.

6. Program güncel bilgiler içermelidir. Bu sayede güncelliğini korumakla birlikte sosyolojiye ilgi düzeyleri de artacaktır.
7. Öğrenci katılımlı çeşitli projelerle öğretim sürecinde öğrencinin ilgisini canlı tutarak sosyoloji dersine bakış açıları değiştirilebilir.

Sonuç olarak:

Sosyoloji dersi öğretimi, öğretmenler tarafından en çok vurgulanan eksikliğinin günceli takip etmemesi olarak belirlenmiştir. Bunun için yapılması gerekenlerin başında yazılı kaynakların yanında teknolojinin sağlamış olduğu yeniliklerden faydalanılmalıdır. Güncel konular işlenirken öğrencinin içinde bulunabileceği araştırma, tartışma gibi öğrenme araçları kullanıla bilinir.

Öğretmenlerin sosyoloji dersinin ders saatinin içeriği aktarmada yetersiz bulması ve dersin yeterli ilgiye sahip olmaması nedeniyle programların amaca ulaşmakta zorluk çektiğini, dersin hak ettiği gibi işlenmesinin güçleştiği belirlenmiştir.

Öğrenciler güncel konularda yorum yapabilir, konuları takip edebilir, araştırmacı, toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip ülkeye faydalı bireyler yetiştirilebilmesi için sosyoloji dersinin önemli bir etken olduğu kabul görmüş bir gerçektir. Eğitim canlı bir organizma gibi kendini sürekli geliştiren ve zaman geçtikçe büyüyen ve yenilenebilen bir süreçtir. Bu canlı organizmanın toplumun geleceğini oluşturacak bireylerin iyi bir şekilde adapte edilmesi toplumun geleceğine yapılan en büyük yatırımlardan biri olacaktır. Sosyoloji dersine gerekli önemin verilmesi toplumun ve bireyin gelişmesine büyük katkı sağlayabileceği gibi diğer bilim dallarına da büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıklan, A. (1995). 2020 Yılında Benim Okulum. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. I, 21.
- Akyüz, H. (1991). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Alican, N. (2007). *Ankara Liselerinde Sosyoloji Öğretiminde Karşılaşılan Çok Boyutlu Sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alkan, C. (1984). *Sosyal Bilimlerin Öğretiminde Yenileşme Eğilimleri - Eğitim ve Bilim*, 9,49, , s.5.
- Arlı, A. B. (2008). Türkiye’de Sosyolojiyle 100 yıl: Mirası ve Bugünü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt:6, Sayı:10, s.25-27.
- Aron, R. (1994). *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, (Çev: K. Alemdar).İstanbul: Bilgi Yayınları, s. 348-349.
- Arslanoğlu, İ. (2001). Orta Öğretimde Sosyoloji Öğretimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), s.66-86.
- Arslantürk, Z. (1997). *Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, s.56-57.
- Arvasi, S. A. (2008). *Eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, s.36-37.
- Azman, A. , Yetim, N. (2010). *1933 Üniversite Reformundan Sonra Ankara’da Sosyoloji Bölümlerinin Kurumsallaşması, Sosyoloji Yıllığı, Türk Sosyologları ve Eserleri II, Genel Eğilimler ve Kurumsallaşma*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, s.251.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Karınca Yayınları. s.202.
- Bayhan, V. (2015). Eğitim Sosyolojisinin Uygulama Alanında Yeni Bir Model: Okul Sosyologu ve Görevleri. *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 30. Sayı, 2015/1, 2015-255-274.4
- Balci, A. & Yıldırım A. (1999). Liselerde Sosyoloji Dersinin Öğretimi Üzerine Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2-17, 80-95.

- Berber, Ş. (2003). Küreselleşme Perspektifinde Kültürel Değişme ve Eğitim. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S., I, Nisan, 184.
- Beydoğan, H. Ö. (1988). *Lise Sosyoloji Müfredat Programının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilgiseven, A. K. (1982). *İktisat Sosyolojisi Açısından Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*. İstanbul: Divan Yayınları, 28-29.
- Bilhan, S. (1996). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, 13.
- Bilsel, H. (2012). Kültürün Toplumsal Simge Üretme Özelliği: Kalıcı ve Dönüştürücü Öğeler, *Kültür Sosyolojisi*, (Ed: A. Ergur ve E. Gökalp). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 125.
- Binbaşıoğlu, C. (1978). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi, 24.
- Bulut, Y. (2011). Türkiye’de Sosyoloji Eğitimi. *Sosyoloji Dergisi*, Sayı 23, P1-18. 18p.s.10-16.
- Büyükdüvenci, S. (2001). *Eğitim Felsefesine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 34.
- Büyükkaragöz, S. (1990). *Genel Öğretim Metotları*. Konya: S.Ü. Basımevi, 37-38.
- Cafoğlu, Z. (Ed.). (2010). *Eğitim bilimine giriş: Temel kavramlar*. Ankara: Grafiker Yayınları, 259.
- Cangızbay, K. (2002). *Sosyolojiler Değil Sosyoloji*. Ankara: Ütopya Yayınları, 9.
- Celkan, H.Y. (1984). Liselerde Sosyoloji Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu*, 13.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 548-873.
- Coşkun, İ. (1991). *75. Yılında Türkiye’de Sosyoloji*. İstanbul: Bağlam yayıncılık, 14-17.
- Çelebi, N. (2010). *Türkiye’de Sosyoloji*, Türk Sosyologları ve Eserleri II İçinde (131-138). İstanbul: Kitabevi Yayınları, 60-63.
- Çelebi, N. (1999). Türk Sosyolojisinin Dünü ve Bugünü. *Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Dergisi*, 2-16.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 209.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 242.
- Erden, M. (2012). *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Arkadaş Basımevi, 23.
- Erginer, E. (1994). *Öğrenmeyi Öğretme Disiplini Geliştirme*. Ankara: Eğitim ve Bilim Yayınları, 18,94, 16.
- Ergün, M. (1987). *Eğitim ve Toplum, Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Malatya: İnönü Üniversitesi yayınları.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji Nedir?*(N.Çelebi,Çev.). Ankara: Attila Kitabevi, 15.
- Grayling, A. C. W. (2008). *Düşüncenin Ustaları*, (Cev: Muhsin Yılmaz). İstanbul: Altın Kitaplar.
- Günay, Ü. (1995). *Eğitim Sosyolojisi Dersleri. 2.Baskı, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, s.85.*
- İnal, Kemal. (2004). *Eğitim ve İktidar- Türkiye’de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler*. Ütopya Yayınları, Ankara, 2004.
- Kaçmazoğlu, H. B. (1999). *Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Birey Yayıncılık, 327.
- Kafadar, O. (1997). *Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma*. Ankara: Vadi Yayınları, 237.
- Kalebaşı, A. (2016). *Türkiye’de Sosyoloji Eğitimi ve Sosyolog İstihdamı Sosyoloji Öğrencilerinin Eğitim ve İstihdamla İlgili Beklentileri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 5-43.
- Kasapoğlu, A. (2015). Eğitime Başlanmasının 100. Yılında Türkiye’de Sosyolojinin Sorunlarının Fenomenolojik İncelemesi. *Sosyoloji Konferansları*, No: 52(2015-2)/131-156, DOI: 10.18368/IU/sk.14821, 2015, ss.132-133.
- Kocabaş E. F. & Hanedar, A. (2013). Sosyolojimizin Sosyolojisi 100. Yılında Türkiye’de Sosyolojinin Sorunları. http://yesoder.org/User_Files/editor/file/sosyoloji%20rapor.pdf. Erişim Tarihi: 24.04.2018.
- Köroğlu, C. , Zehra ve Köroğlu, Muhammet, Ali. (2016). Bilim Kavramının Gelişimi ve Günümüz Sosyal Bilimleri Üzerine. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı 25, 10.

- M.E.B. Tebliğler Dergisi*, 2206, 1986, ss.70-71.
- M.E.B. Tebliğler Dergisi*, 2354, 1992, s.99.
- M.E.B. Tebliğler Dergisi*, 2444, 1995, s.893.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 395.
- MEB, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu*, 2009,
- MEB, *Ortaöğretim Sosyoloji Dersi Öğretim Programı*: Ankara, 2009.
- Nazlı, A. (2007). Sosyoloji Öğretmek. *Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı*.
- Oktay, A. (2001). *21.Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim* (Ed: Oğuz, O., Oktay, A., Ayhan,H.), *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Sedar Yayıncılık, 31
- Okur, R. (2018). Öğretmenlik Mesleğinin Önemi, <http://www.genbilim.com/content/view/4625/39/Bilişim>, s.4, Erişim Tarihi: 01.05.2018.
- Öner vd. (2014). Orta Öğretim Sosyoloji Dersinde Örnek Bir Basamaklı Öğretim Uygulaması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 229-243.
- Öner, G., Ünsal, S., Meşe, N. N. & Korkmaz, F. (2014). Orta Öğretim Sosyoloji Dersinde Örnek Bir Basamaklı Öğretim Uygulaması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* (<http://jss.gantep.edu.tr>), 13(1):229-243, ISSN: 1303-0094, 230-231.
- Özcan, U. (2010). Türkiye’de Sosyoloji: Başlıca Akımlar, Dönemler ve Figürler, *Türk Sosyologları ve Eserleri II Genel Eğitim ve Kurumsallaşma İçinde*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 137.
- Özdemir, Y. B. (2010). *Öğretmen Kimliği: Sınıf Öğretmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma (Manisa Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 77-78.
- Öztürk, H. (1993). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, 21-22.
- Sözer, Z.(2015). *Köy İlkokul ve Ortaokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyolojik Profilleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları: Mersin Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 9-10, 28-31.

- Talim Terbiye Kurulu, Sosyoloji Dersi Programı (11.Sınıf), <http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/lise/200809/sosyoloji.pdf>, Karar Sayısı: 353, TD: 04/12/1995-2444, Karar Tarihi: 01/11/1995, ss.756-758.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.4.1998/64 sayılı Kararı, <https://www.forumonem.net/ogrenci-odasi/18343-sosyoloji-ders-mufredati.html>, Erişim Tarihi: 02.05.2018.
- Tan, M. (1987). Orta Öğretim Kurumlarında Sosyoloji Öğretimi, Orta Öğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları. Editör: O. Nuri Poyrazoğlu. Ankara Türk Eğitim Derneği, 185-186.
- Taş, A. M. (2005). Öğretmen Eğitiminde Aktif Öğrenme. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt :6 Sayı 2, 177-184.
- Tezcan, M. (1988). *Eğitim Sosyolojisi* (5.bs.). Ankara: Bilim Yayınları.
- Tezcan, M. (2012). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 8, 4-31.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Dünya Kitabevi, 250-251.
- Toman, H. (2015). *Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Dini Tutumları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Manisa Örneği)*. Yüksek Lisan Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 65-68.
- Toprak, Z. (1998). *Giriş: Türkiye’de Toplumbilimin Doğuşu*, Emre Kongar (der.), Türk Toplumbilimcileri 2, İstanbul: Remzi Kitabevi, 17.
- Topses, M. D. (2011). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 1.
- Ülken, H. Z. (2008). *Dünyada ve Türkiye’de Sosyoloji*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 52.
- Ülken, H Z. (1967). *Eğitim Felsefesi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 63.
- Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Alkın Yayınları, 17.
- Weber, M. (2000). *Sosyoloji Yazıları* , (Çev: T. Parla). İstanbul: İletişim Yayınları, 102.
- Yalar, T. (2001). *Lise Sosyoloji Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yalvaç, M. (1985). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Sosyoloji Eğitiminin Tarihçesi (1912-1982). *İstanbul: Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 290.

- Yıldırım, A. (1997). Lise Düzeyindeki Sosyal Bilimler Ders Programlarının Öğretim Sürecine Katkısı. *Eğitim ve Bilim*. 21, 104:48-64.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, 2003/2, 89-102.
- Yılmaz, S. (2014). Sosyoloji Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler Üzerine Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Örneği. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* (ISSN: 2147-0626, Vol. 3, No. 1, March 2014, ss.123-124.
- Zabun, B. (2013). Türkiye’de Sosyoloji Öğretimi Üzerine Kapsamlı İlk Çözümleme: Hilmi Ziya Ülken. *GEFAD / GUJGEF* 33(1): 31-50, 2013, s.35.
- Zabun, B. (2002). *Türkiye’de Ortaöğretimde Sosyoloji Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

EKLER**EK 1 Araştırma izni**

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.6716362
Konu : Araştırma İzni

02.04.2018

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017 / 25 No'lu genelgesi,
b) Erciyes Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 13.03.2018 tarih ve 5301 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ve ekinde; Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilimi tezli yüksek lisans öğrencisi Hatice Arslan Temel'e ait "Sosyoloji Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Manisa İli Örneği)" konulu tez çalışması için Şehzadeler ve Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan personele yönelik bir araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin; 2017 - 2018 eğitim öğretim yılı içerisinde, eğitim öğretimi aksatmadan, yazımız ekinde bulunan onaylı formların kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Necmettin OKUMUŞ
Müdür Yardımcısı

OLUR
02.04.2018

Fevzi YÜKSEL
İl Milli Eğitim Müdür Vek.

Nişancıpaşa MII. Atatürk Blv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Ar-Ge Birimi
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

EK 2 Anket formu

Değerli Öğretmen Arkadaşlarım;

Bu anket formu Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında tezli yüksek lisans (master) tezi için hazırlanmıştır. “ Sosyoloji Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Manisa İli Örneği) ” adını taşıyan bu çalışma; Manisa İli merkez ilçelerinde bulunan liselerde görev yapan, Sosyoloji dersine giren öğretmenlerin alanla ilgili karşılaşılan sorunlarını tespit etmek, tespit edilen sorunlara çözüm yolları üretmek, ulusal ve uluslararası kaynaklardan yararlanarak belirlenen sorunların çözümüne yönelik projelerin hazırlanmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada bilimsel etik ilkelerine hassasiyetle uyulacaktır. Araştırma sırasında alınan bilgiler araştırmacıda saklı kalacak ve toplanan veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz cevaplardaki samimiyet araştırmanın niteliği, bulguların geçerliliği açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle ankette yer alan soruları içtenlikle cevaplandırmanızı ve hiçbir maddeyi boş bırakmamanızı rica eder işbirliğiniz için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Araştırma Yöneticisi

Hatice ARSLAN TEMEL
Yüksek Lisans Öğrencisi

A. BİRİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki sorularla ilgili seçeneklerden durumunuza uygun olanı “ X ” işareti ile belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz :

Erkek

Kadın

2. Mezun olduğunuz bölüm :

Sosyoloji

Felsefe

Psikoloji

Felsefe Grubu Öğretmenliği

Diğer (Belirtiniz)

3. Mezun olduğunuz yükseköğretim kurumu :

Eğitim Enstitüsü

Fen Edebiyat Fakültesi

Eğitim fakültesi

Diğer (Belirtiniz)

4. Öğrenim durumunuz

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Diğer (Belirtiniz)

5. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz :

0-5 yıl

6- 10 yıl

11- 15 yıl

16-20 Yıl

21 yıl ve üstü

6. Çalıştığınız süre içinde herhangi bir hizmet içi eğitime katıldınız mı?

Evet

Hayır

7. En son hazırlanan ve yapılandırmacı yaklaşımı temel alan sosyoloji öğretim programından haberdar mısınız?

Evet

Hayır

B. İKİNCİ BÖLÜM

1. Programın Genel Özelliklerine İlişkin Görüşler

Ortaöğretim Sosyoloji Öğretim Programı	Katılma Düzeyiniz				
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1. Öğrencileri Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları doğrultusunda yetiştirebilecek niteliktedir.					
2. Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmaktadır.					
3. Verilen bilgi, beceri ve tutumlar öğrencilerin günlük yaşamlarında kullanabilecekleri hale getirilmiştir.					
4. Sosyoloji konularını sevdirecek öğretmeyi mümkün kılmaktadır.					
5. Öğretmene yeterince rehberlik etmektedir.					
6. Topluma uyum sağlayacak bireyler yetiştirecek niteliktedir.					
7. Gerçek hayatla ilişkilidir.					
8. Öğretim yapmak eskisinden daha kolaydır.					
9. Öğretmenin sınıfta öğrencilerle olan iletişimini arttırmaktadır.					
10. Diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve etkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programıdır.					
11. Sosyoloji dersi orta öğretim kademesinde mutlaka okutulması gereken bir derstir.					
12. Sosyoloji dersi orta öğretim kurumlarında zorunlu olmalıdır.					

2. Programın Kazanımına İlişkin Görüşler

Ortaöğretim Sosyoloji Öğretim Programı	Katılma Düzeyiniz				
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1.Sosyoloji programının kazanımları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur.					
2.Sosyoloji programının kazanımları öğrencilerin alanla ilgili ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir.					
3.Sosyoloji programında güncel konulara yeteri kadar yer verilmektedir.					
4.Sosyoloji Programının kazanımları gerçekleştirilecek niteliktedir.					
5.Sosyoloji Programının kazanımları birbiri ile tutarlıdır.					
6. Kazanımlar sınıf düzeylerine uygundur.					
7.Kazanımlar öğrencilere “ Sosyolojik Bakış Açısı ” na sahip birer birey olmalarını sağlayacak niteliktedir.					
8.Kazanımlar öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygundur.					
9.Kazanımlar yorum farklılıklarına olanak vermeyecek şekilde açık ve net olarak ifade edilmiştir.					
10.Sosyoloji Programında kazanımlar anlaşılması kolay, davranışa yönelik ve detaylı biçimde ifade edilmiştir.					

3. Programın İçeriğine İlişkin Görüşler

Ortaöğretim Sosyoloji Öğretim Programı	Katılma Düzeyiniz				
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1.Sosyoloji Programının içeriği öğrencilerin toplumsal sorunlara ilgi gösterme ve sorunlara çözüm geliştirmeleri için elverişlidir.					
2.Sosyoloji programının içeriği toplumun her alanda kalkınması için öğrencilerin iyi bir vatandaş olmalarını sağlayabilecek güçtedir.					
3.İçerik öğrenciyi ezberlemekten çok anlamaya yönlendirmektedir.					
4.Sosyoloji programındaki içerik toplumsal olaylarla ilgili son gelişmeleri yansıtmaktadır.					
5.İçerik öğrenme ilkelerine uygun olarak					
a. Kolaydan zora					
b. Basitten karmaşığa					
c. Yakından uzağa düzenlenmiştir.					
6.İçerik öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlanmıştır.					
7.İçerik programda öngörülen kazanımları öğrencilere kazandırabilecek niteliktedir.					
8.İçerik öğrenme alanları ve üniteler ile tutarlıdır.					
9.İçerikte yer alan konular programın kazanımları ile tutarlıdır.					
10.Sosyoloji programı içerik yönünden eksiksiz, tamdır. Herhangi bir konu eklemeye gerek yoktur.					
Eklenmesini istediğiniz konular varsa belirtiniz.					

4. Programın Eğitim Durumlarına (Öğrenme – Öğretme Etkinlikleri) İlişkin Görüşler

Ortaöğretim Sosyoloji Öğretim Programı	Katılma Düzeyiniz				
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1.Müfredattaki ders kitabı bir eğitim programında olması gereken özelliklere sahiptir.					
2.Sosyoloji dersinin öğretimi için ayrılan haftalık ders saati, içeriğin öğrencilere kazandırılmasında yeterlidir.					
3.Öğrencileri merkeze alan aktif öğretim stratejileri ön plandadır. Tam Öğrenme,Kubaşık Öğrenme,Araştırma-İnceleme Yoluyla)					
4.Öğrencilere ön bilgilerini kullanarak yeni öğrendiği kavramları yapılandırma fırsatı vermektedir.					
5.Sosyoloji dersinde kullanılan öğrenme – öğretme etkinlikleri öğrencilerin seviyesine uygundur.					

6. Sosyoloji dersi öğretiminde aşağıda belirtilen araç gereç türlerinden hangisini kullanıyorsunuz?

- Akıllı Tahta
 Kaynak Kişi ve Kurumlar
 Görsel İşitsel Araçlar
 Yazılı Kaynaklar
 (Bilgisayar,Slayt,Televizyon,Film vb.)
 (Ders Kitabı,Yardımcı Kitaplar,dergi, vb.)

7. Sosyoloji dersi öğretiminde ki en büyük sorun sizce nedir?

- Öğrenciler bu dersi gereksiz bir ders olarak görmektedir.
 Sınıflarda öğrenci sayısı fazladır.
 Ders müfredatı yetersizdir.
 Ders saati yetersizdir.
 Kaynaklar yetersizdir.
 Öğretmen sayısı yetersizdir.
 Diğer

8. Sosyoloji derslerinde aşağıdaki öğretim yöntemlerinden hangisini kullanıyorsunuz?

- Düz anlatım yöntemi
 Bireysel çalışmalar
 Tartışma Yöntemi
 Soru cevap yöntem
 Diğer

5. Programın Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Görüşler

Ortaöğretim Sosyoloji Öğretim Programı	Katılma Düzeyiniz				
	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1.Değerlendirme sürecinde bütün öğrencilerin aktif olmalarını sağlamaktadır.					
2.Öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hale getirebilmek için dönüt sağlanmalıdır.					
3.Geleneksel ölçme araçları (çoktan seçmeli, yazılı yoklamalar, kısa cevaplı testler, D-Y testler) kullanmaya daha az ihtiyaç duyulmuştur.					
4.Sosyoloji dersinde öğrencilere ilgili üniteye kazandırılmak istenilen davranışları takip eden izleme testleri uygulanmalıdır.					
5.Öğrenci başarısını değerlendirmek için kullanılan ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.					
6.Sosyoloji dersinde öğrenci başarılarını değerlendirmek için öğretim teknikleri kullanılmalıdır.					
7.Sosyoloji eğitiminde, süreci değerlendirmek için “öğrenci ürün dosyası” ve “performans değerlendirme” yöntemleri daha etkilidir.					

Ortaöğretimde uygulanan Sosyoloji Dersi Öğretim Programının daha verimli hale getirilmesi ve sosyoloji dersinin hak ettiği önemi kazanabilmesi için programın amaçları, içeriği, öğretme – öğrenme etkinlikleri, değerlendirilmesi, öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmesi ile ilgili olarak belirtmekte fayda gördüğünüz görüş ve önerilerinizi lütfen kısaca belirtiniz.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Hatice ARSLAN TEMEL
 Uyuğu: Türkiye (T.C.)
 Doğum Tarihi ve Yeri: 07/10/1985 - Sivas
 Medeni Durumu: Evli
 E – mail: sezen_185@windowslive.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	İnönü Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Lisans Programı	2009
Lise	Kocasinan Süper Lisesi,Kocasinan - Kayseri	2004

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2018-Halen	Iğdır İl Emniyet Müdürlüğü	Polis Memuru
2012-2018	Manisa İl Emniyet Müdürlüğü	Polis Memuru
2009-2010	Çerkezköy Tic. ve San. Odası Lisesi	Öğretmen

YABANCI DİL

İngilizce